

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

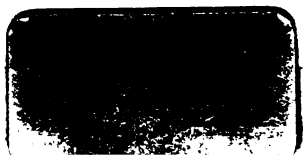
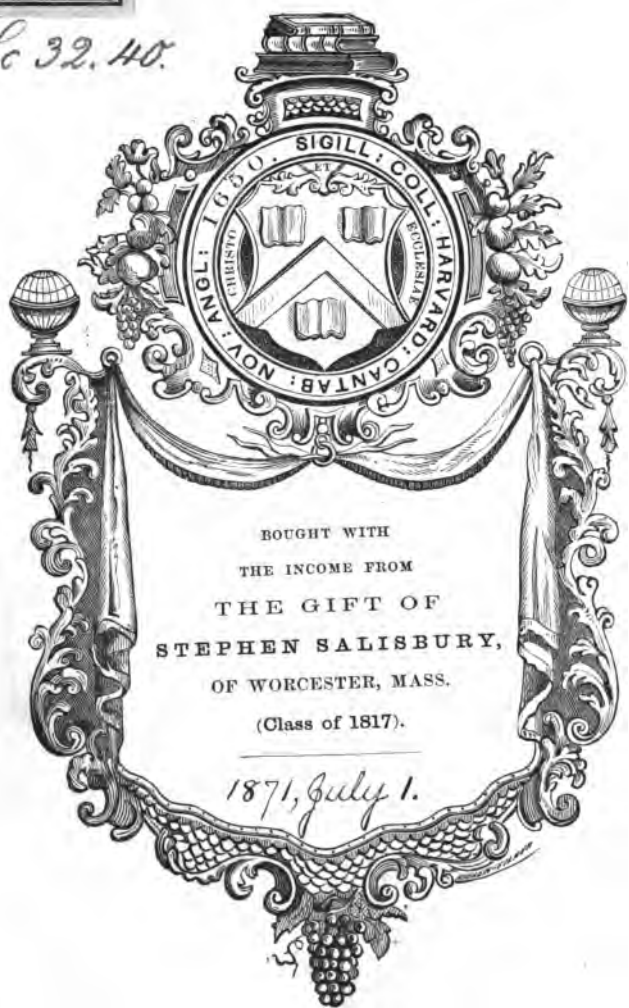
About Google Book Search

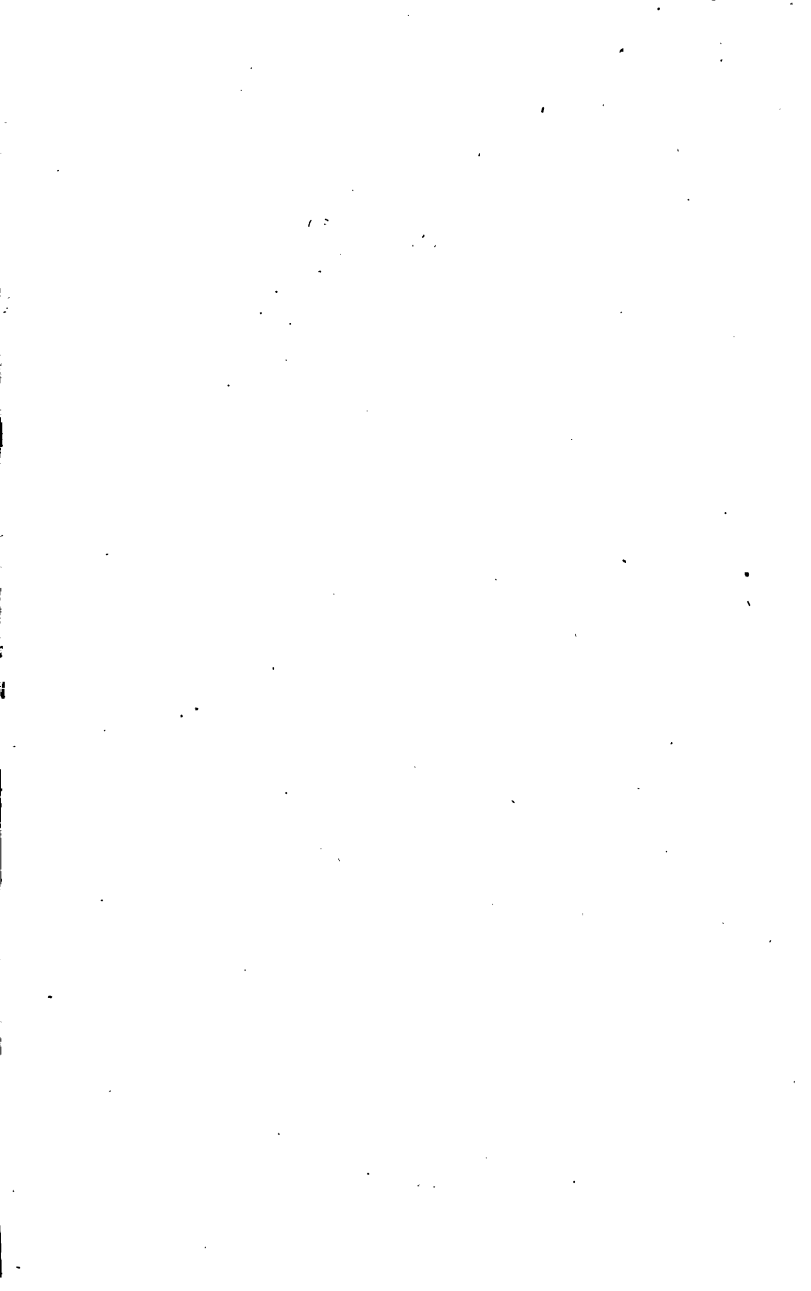
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Harvard College.
1867.

5 1/2 78

Lc 32.40.

Censorinus
CENSORINI

DE DIE NATALI LIBER

RECENSUIT

Friedrich
FRIDERICUS HULTSCH.

C. LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXVII. —

Lc 32.40

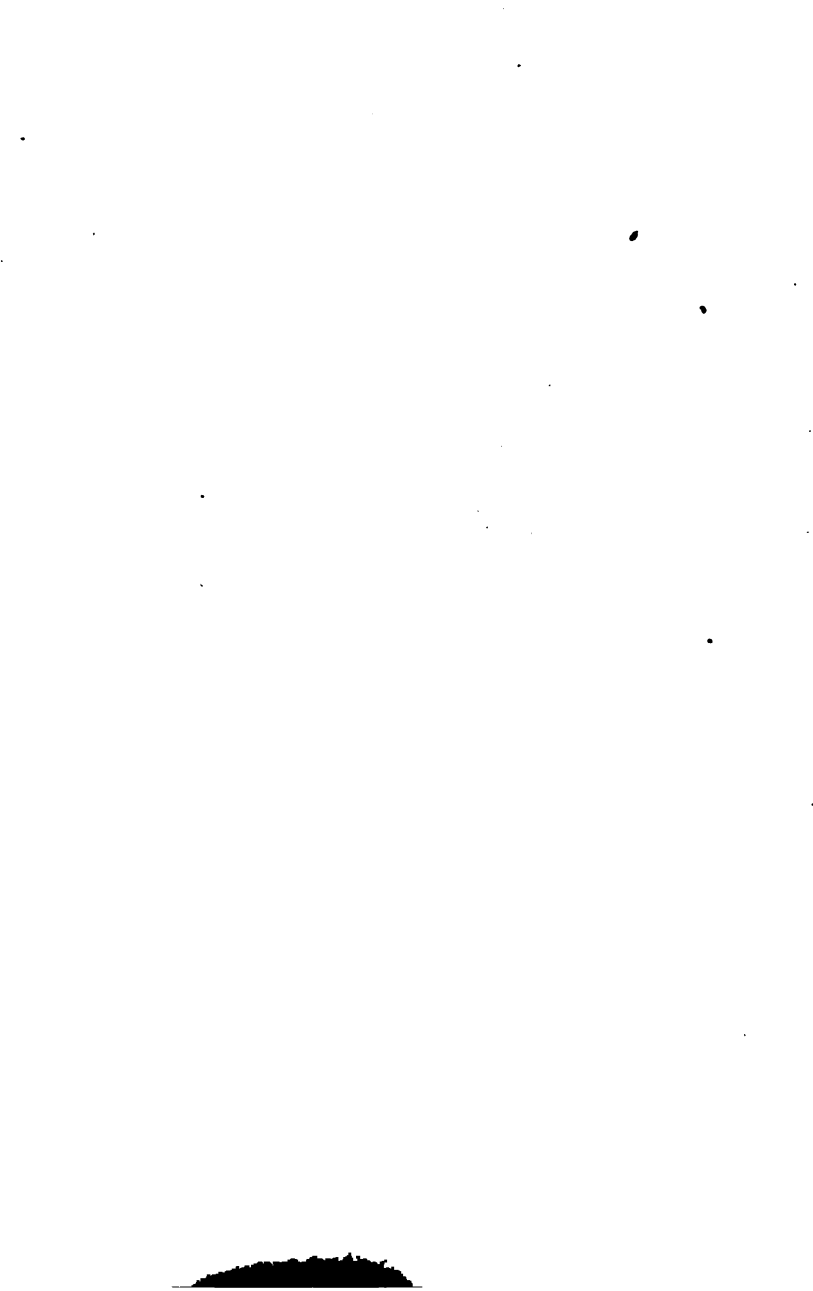
1871, July 1.

Salisbury Fund.

CAROLO HALM
AUGUSTO WILMANNS

D · D · D ·

PRAEFATIO.

Censorini recognoscendi ut consilium caperem factum est CAROLI HALMII beneficio, qui ante hos quattuor annos, cum Misniam convenissent Germaniae viri philologi, obtulit mihi suum Censorini exemplum, in quo variam codicis Darmstadiensis scripturam diligentissime adnotaverat. Namque, ut fere fit, postquam Ottonis Iahni cura Censorini liber, vulgo pessime editus, mirum quanto emendatior prodiiit ex codicibus Darmstadiensi et Vaticano, tamen satis ampla variae scripturae copia omissa erat, cuius si ratio haberetur, multos locos adhuc minus recte editos corrigi posse viderat Halmius. Itaque ego summi viri auctoritati libenter obtemperans Censorini librum ita recensere institui, ut, quantum fieri posset, ipsam antiquam codicis Darmstadiensis scripturam, non recentiore illam quam alia manus in eundem librum passim intulit, tamquam certissimam ducem sequerer. Quam rationem ita facillime omnibus probatum iri existimabam, si et antiquae

scripturae varietas et altera illa quam dixi contextus forma plene ac perspicue in adnotatione apponeretur. Itaque pergratum contigit ut AUGUSTUS WILMANNUS, cuius amicitia non in hac una re prompta mihi ac parata fuit Romae commoranti, sponte concederet commentarios suos quibus omnem e codice Vaticano varietatem sedulo exscripserat. Hic enim liber, ut cum Darmstadiensi fere ubique consentit, ita in dissensu plerumque sequitur alteram illam recentioremanum.

Hanc quidem vetusti cuiusdam interpolatoris operam, paucissimis locis probandam (ut p. 25, 16. 66, 20), cum secuti essent priores editores plerique, plurima sane indicia mendorum quae antiquitus in Censorini librum irrepserant quodammodo oblita et occultata fuerunt. Postquam vero omissis his inanibus commentis Otto Iahnus reverti coepit ad primariae manus vestigia, multa olim immerito spreta aut neglecta ex hac ipsa auctoritate corrigi, alia probabili coniectura sanari potuerunt, nonnulla tamen quae gravius corrupta essent intacta relinquenda fuerunt. Et maxime lacunarum notas saepius poni oportuit quam antea factum erat. Quo e genere ut unum afferam, apparet cap. XIV (p. 25, 17) verba turbata *quae duo* cet. non posse ea ratione sanari quam Ludovicus de Ian iniit in commentariis Monacensibus qui inscribuntur *Gelehrte Anzeigen* (tom. XXIV p. 211 ss.). Nam cum de duodenis annorum hebdomadibus in aetatem huma-

nam incurrentibus antea scriptum sit, non potuit quasi maius quiddam subiungere Censorinus *atque ad decies septenos annos (vitam) posse — proferri*. Immo verba *quae duo* initium fecerunt sententiae alicuius nunc truncatae, qua scriptor primum Staseae et Etruscorum placita de duodecim hebdomadam spatio breviter comprehendit et de his nescio quid adiecit, tum aliam quandam opinionem protulit, ex qua brevius etiam spatium concederetur vitae humanae; tamen *homines aetatem suam* (haec enim fere extrema in lacuna exciderunt) *ad decies septenos annos posse — proferre*. Praeterea obiter commemoro in Livii loco quem Censorinus cap. XVII affert, si sub finem (p. 33, 8) post *saeculi* addideris *modum* (coll. p. 32, 19. 32, 1), hanc orationem obliquam non alienam videri a reliquis quae interciderint. Cuius loci similitudine paulo post (p. 35, 2) nescio an scribendum sit *si quis credit ludis saecularibus saecula terminari*.

Contrariam hiatibus scripturae labem, glossemata dico ab interpolatoribus inculcata, vix minus saepe notare debui, ac saepissime quidem in fragmento. Ut p. 57, 10 verba *et poploe anafora dicuntur* non tam propterea seclusi, quod intellegi nequirent, sed quia illum qui ea scripsit voluisse putarem *et populo canaphora dicuntur*, eiusmodi autem mira sententia non tribuenda esse videretur ipsi compilatori fragmenti. Sed notanda est et appellatio quae hoc loco signis zodiaci imponitur et

forma *καταφώρα* adhuc non cognita nisi ex Hesychio. Aliud Graecum vocabulum nondum receptum in nostra lexica latet in glossa quae paulo ante (p. 57, 2) primum margini adscripta fuit, tum in contextum verborum illata. Ubi dubitari non potest quin recte *antistoechoe* scripserit Iahnus Isaacum Vossium secutus; quod autem in codice sequitur *antiscepe*, id nec *antoeci*, ut suasit Carrio, nec Lachmannianum *antiscioe* fuisse videtur, sed id ipsum quod Nunnesius interpretatus est *qui aversi contrarios polos spectent*: at vero hoc non est barbarum *antiscepa*, ut ille voluit, sed *antiscopoe* sive Graecum ἀντίσκοποι. Denique etiam apud ipsum Censorinum insolitam formam Graecam Halmio monente e codice restitui, *enneaeteris* p. 37, 12, cui similia sunt ἐννεαετήρια et ἐννεαετήρς, de quibus vide Dindorfios in Stephani thesauro.

Monent me haec Graeca ut paucis significem, quam normam et in Graecis vocabulis et in numeris scribendis secutus sim. Nam cum ex utroque genere permulta pro brevitate libri reperiantur apud Censorinum, minime ea res neglegenda videtur. Primum autem hoc mihi persuasum esse profiteor, certam legem neque alios scriptores plerosque nec Censorinum sibi sanxisse, ex qua et numeros aut notis aut litteris et Graeca aut Graecis aut Latinis ductibus scriberent; sed regulas quidem fuisse aliquas, nequaquam tamen immutabiles. Tum negari non potest veteres librarios in describendis codici-

bus multa suo arbitrio variavisse, at certe eo pauciora quo vetustiores sunt libri manu scripti. Ita cum hac etiam in re secundum antiquissima vestigia Censorini librum ediderim, minime equidem affirmem in omnibus me ipsius scriptoris manum repraesentasse; hoc tamen facile concessum iri arbitror, nullam aliam rationem inveniri potuisse, qua propius ad verum accederetur. Nonnullis autem locis ipsa codicis menda indicio fuerunt alia olim scripta fuisse. Velut p. 44, 27 recte in codice exstare videtur *annos*, quod suspensum fuit ex *computarunt* vel simili quodam verbo nunc in maiore lacuna omissio; iam cum huic accusativo bis in codice appositum sit *quadrigenti*, dubitari vix potest, quin utroque loco cccc invenerit librarius easque notas imperite in litteras transcripserit. Eadem de causa p. 37, 7, ubi *primum* est in codice, emendatae vulgo scripturae *unum* praetuli notam i, quae nisi olim locum obtinuisset, qua tandem ratione illud mendosum *primum* oriri potuit? Quamquam non me fugit relinqui ut hoc statuatur, ab ipso scriptore positum esse *unum*, idque postea in notam mutatum, denique e nota *primum* factum esse. Sed ne in minutias aberrem, nihil nisi in re dubitationis plena probabiliorem rationem amplecti volui, cum ipsam veram invenire non liceret. De Graecis vocabulis unum hoc addo, Censorinum multo plura Latine quam Graece scripsisse videri, siquidem recte Iahnus dimidio fere rarius quam priores

editores Graeca admisit, ego porro codicis vestigia persecutus ex his Graecae scripturae reliquiis plus dimidiam partem in Latinas litterarum formas reduxi.

Ad ea quae imis paginis ad singulos quosque locos adnotavi perpauca hic sunt addenda. Cum Ulrichsius in annalium quibus titulus est Eos vol. II (p. 456 ss.) nonnullas varias scripturas e codice Darmstadiensi protulisset, postea rogatus ab Halmio eosdem locos denuo inspexit eaque quae discrepant ab Halmii collatione cum hoc per litteras communicavit. Ex his subsidiis ea quae pertinerent ad extremas fragmenti paginas in corrigendis plagulis adhibere potui; ex priorē autem parte, qua Iahnianae editionis paginae primae sex collatae erant, haec tantummodo ad nostram adnotationem addenda sunt: p. 3, 1. celato *D*, p. 4, 3. comparatum *D*, 5. beate] unci notam sub extrema *e* addidisse videtur manus secunda, p. 5, 6. institutique, 17. ut *D* (at idem *genamur* habet, ut editum est, non *genemur*), 21. inquis *D*, inquit *d*, p. 6, 1. præter** dei *D*, præterea | dei *d*. — Ut reliqua persequar, iterum grata memoria repetenda est Caroli Halmii, qui cum etiam eam operam in se suscepisset ut plagulas typis expressas perlegeret, multos locos sua coniectura correxerit. Ex quibus cum pleraque suis locis adscribi potuerint, hic restat ut commemoretur p. 8, 6 *conformat* et p. 35, 21 *id cor* (omisso *que*) coniici ab Halmio, tum p. 40, 1 eidem

non tam *T.* omissum videri, quam id ipsum ex *et* corrupto eliciendum. Idem suasit ut p. 8, 14 *calfacto* e codice ederem coll. Quintil. 1, 6, 21, et fragmenti locum adhuc desperatum qui est p. 66, 20 s. recepta e Vaticano scriptura *numerosum* ita, ut nunc editum est, distinxit. Meminerat etiam Censorini sui Otto Iahnus, et quaerenti mihi amicissime, ut solet, rescripsit p. 66, 7 *Parnasiae* sibi legendum videri; praeterea p. 6, 9 Lachmanni coniecturam *ad cereos* commendari similibus Plutarchi (an seni cet. cap. 9) et Senecae (de brev. vit. 20 extr.) locis. Consulto omisi ad p. 23, 12 afferre coniecturam H. Wittichii *Persicum* pro *Pythicum* suadentis in Philol. vol. XX p. 431, quoniam non credibile videbatur unum Censorinum Persici nescio cuius stadii notitiam habuisse a totius antiquitatis memoria plane alienam. P. 38 versum tertium cum relegerem, in mentem mihi veniebat *proxima est hanc (octaeterida) magnitudine* cet.; sed obloqui videtur ipse scriptor, qui paulo post *haec annorum magnitudo* dederit. At locus qui est p. 51, 3 dubito num satis sanatus sit Lachmanni medela egregia illa quidem ad sensum, sed paulo remotiore a litterarum ductibus. Servata igitur librorum scriptura paucisque litteris, quae facillime intercidere potuerunt, additis legendum videtur *idque similitudo testatur usus militaris*. Denique in fragmenti p. 60, 7 quidni codicis ductus *uariae* et olim fuerint *variat*, quod verbum eodem sensu

p. 59, 2

quas p:

sura Ia

tariis q

Des

Bernen

fragmen

libro O

p. 74 se

batur H

ferre, a

Ex libr

cet.

21.

m. 1, ut

finis, ut

Quod h

neae su:

sint

per *sup*

12. ea li

13. ang

21.

y *ex i f*

22. tetra

3. Ortog

bet idem.

6. Q

tera hab

CENSORINI
DE DIE NATALI LIBER
AD Q. CAERELLIVM.

D est codex Darmstadiensis 166 saec. VII.

d in eodem manus correctoris.

V codex Vaticanus 4929 saec. X.

*V*² manus correctoris eiusdem aetatis.

m. rec. tertia, passim etiam quarta quaedam manus recentior.

* spatium litterae erasae.

| finis versus in codice.

C O R R I G E N D A .

p. 46, 16 Antonino *pro* Antonio

„ 50, 19 M'. *pro* M. *propagata e* codicibus scriptura.

CENSORINI
DE DIE NATALI LIBER
AD Q. CAERELLIUM.

Munera ex auro vel quae ex argento nitent, caelato 1
 opere quam materia cariora, ceteraque hoc genus blandi-
 menta fortunae inhiat *ille* qui vulgo dives vocatur: te au-
 tem, Quinte Caerelli, virtutis non minus quam pecuniarum
 5 divitem, id est vere divitem, ista non capiunt; non quod 2
 eorum possessionem vel etiam usum a te omnino abieceris,
 sed quod sapientium disciplina formatus satis liquido
 conperisti huius modi sita in lubrico bona malave per se
 non esse, sed τὼν μέγαν, hoc est bonorum malorumque
 10 media censi. haec, ut comicus ait Terentius, per- 3
 inde sunt ut illius est animus qui ea possidet;
 qui uti scit ei bona, illi qui non utitur recte
 mala. igitur quoniam quisque non quanto plura possi- 4
 det, sed quanto pauciora optat, tanto est locupletior, opes
 15 tibi in animo maximae, et eae quidem quae non modo
 bona generis humani praecedant, sed quae ad deorum
 immortalium aeternitatem penitus accedant. quod enim
 Xenophon Socraticus dicit, nihil egere est deorum, quam
 minime autem proximum a diis. quare cum dona pretiosa 5

INCIPIT LIBER ALIUD D, INCIPIT LIBER | CENSORINI AD · Q · |
 CERELLIVM V 2. opere | quam D, non post opere in marg.
 adscr. d, OPERE | nonnunquam V cetera quae D 3. in-
 hiant hi (ant hi d in ras.) D, inhiant hi V, inhiat is Carrio
 diuites d V uocantur V 4. quante (erasa i) V 6.
 ABICERIS D, corr. d 8. *ITA (erasa s) D, ita V 9. esse
 ***TUV D, T super primam litteram erasam add. d, esse sed
 TUV V 10. Ter. Heaut. I, 2, 21 s. 11. ILLIUS DV, tul-
 lius d 12. ei DV, unde ductu transverso addito et fecit d
 15. maxime DV ea V m. 2 17. immortalium V
 paenitus D 18. *egere D, aegere d 19. diis D, diis V,
 deis vulgo praetiosa D

- neque tibi per animi virtutem desint nec mihi per rei
tenuitatem supersint, quodcumque hoc libri est meis opi-
6 bus comparatum natalicii titulo tibi misi. in quo non, ut
plerisque mos est, aut ex ethica parte philosophiae prae-
cepta ad beate vivendum, quae tibi scriberem, mutuatus 5
sum, aut ex artibus rhetorum locos laudibus tuis cele-
brandis persecutus (ad id enim virtutum omnium fa-
stigium ascendisti, ut cuncta ista, quae vel sapienter
monentur vel facunde praedicantur, vita moribusque su-
peraveris), sed ex philologis commentariis quasdam quae- 10
stiunculas delegi, quae congestae possint aliquantum vo-
7 lumen efficere. idque a me docendi studio vel ostentandi
voto fieri non praedico, ne in me, ut vetus adagium est,
8 iure dicatur sus Minervam. iam vero cum tuo collatu
scirem me plura didicisse, ne beneficiis tuis viderer 15
ingratus, nostrorum veterum sanctissimorum hominum
9 exempla sum secutus. illi enim quod alimenta, patriam,
lucem, se denique ipsos dono deorum habebant, ex omni-
bus aliquid deis sacrabant, magis adeo ut sese gratos
adprobarent quam quod deos hoc arbitrarentur indigere. 20
10 itaque cum perceperant fruges, ante quam vescerentur
deis libare instituerunt, et cum agros adque urbes deorum
munere possiderent, partem quandam templis sacellisque,
ubi eos colerent, dicaverunt: quidam etiam pro cetera
corporis bona valetudine crinem deo sacrum pascebant. 25
11 ita ego, a quo plura in litteris percepi, tibi haec exigua
reddo libamina.
- 2 Nunc quoniam liber de die natali inscribitur, a votis
auspicia sumantur. itaque hunc diem, quod ait Per-
sius, numera meliore lapillo, idque quam saepis- 30

---

4. ex ethica *Manutius*, ex hica *D*, hic a *V* 5. beate
D 6. locus *D* 9. monetur *D* facundiae *D* 11. con-
geste *V* 13. non fieri *V* adagium (prior 9 ex c facta
esse videtur) *D*, elogium *V* 14. iam vero] uero *D*, docere
V, verum *Iahnus* 15. beneficiis *V* 18. habebam *V*, corr.
m. 2 19. sese gratos *Halmius*, se gregatos *D*, se gratos *V*
20. δ**** *D*, diis *d* arbitraretur indegere *D* 22. aique *D*,
atque *V* 29. sumatur *D* *Per...* 30. sepiissime *V*

sime facias exopto, et, quod idem subiungit, funde merum genio.

Hic forsitan quis quaerat, quid causae sit ut merum 2
fundendum genio, non hostia faciendum putaverit. quod
5 scilicet, ut Varro testatur in eo libro cui titulus est Atticus et est de numeris, id moris institutique maiores nostri tenuerunt, ut, cum die natali munus annale genio solverent, manum a caede ac sanguine abstinerent, ne die qua ipsi lucem accepissent alii demerent. denique Deli 3
10 ad Apollinis genitoris aram, ut Timaeus auctor est, nemo hostiam caedit. illud etiam in hoc die observandum, quod genio factum neminem oportet ante gustare quam eum qui fecerit.

Sed et hoc a quibusdam saepe quaesitum solvendum
15 videtur, qui sit genius, curve eum potissimum suo quisque natali veneremur. genius est deus, cuius in tutela ut 3
quisque natus est vivit. hic sive quod ut genamur curat, sive quod una genitur nobiscum, sive etiam quod nos genitos suscipit ac tutatur, certe a genendo genius appellatur. eundem esse genium et larem multi veteres me- 2
20 moriae prodiderunt, in quis etiam Granius Flaecus in libro quem ad Caesarem de indigitamentis scriptum reliquit. hunc in nos maximam, quin immo omnem habere potestatem creditum est. nonnulli binos genios in his 3
25 dumtaxat domibus quae essent maritae colendos putaverunt: Euclides autem Socraticus duplicem omnibus omnino nobis genium dicit adpositum, quam rem apud Lucilium in libro satirarum XVI licet cognoscere. genio igitur potissimum per omnem aetatem quotannis sacrificamus;

---

5. est extra versum (incertum an a m. 2) D 6. et est] et intus coni. Ritschellius in *Indice schol. hibern. a. 1845/6 p. 4* (an vero Censorinus scripsit cui titulus Atticus est de cet.?) numeris] muneribus Manutius, probat Ritschellius l. c. p. 5
10. timeus DV 11. illud D 17. quod ut D 19. suscepit DV, corr. Carrio tueatur DV, corr. Iahnus 21. quis DV, quid d Granius DV 22. reliquid D 25. potauerunt D 27. quae re* (quam rem ante rasuram) D 28. satyrarum DV 29. quot annis D

- 4 quamquam non solum hic, sed et alii sunt praeterea dei
conplures hominum vitam pro sua quisque portione ad-
miniculantes, quos volentem cognoscere indigitamentorum
libri satis edocebunt. sed omnes hi semel in uno quoque
homine numinum suorum effectum repraesentant, quo- 5
circa non per omne vitae spatium novis religionibus ar-
cessuntur: genius autem ita nobis adsiduus observator
adpositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abs-
cedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum vitae
diem comitetur. sed cum singuli homines suos tantum- 10
modo proprios colant natales, ego tamen duplici quot-
6 annis officio huiusce religionis adstringor: nam cum ex
te tuaque amicitia honorem dignitatem decus adque prae-
sidium, cuncta denique vitae praemia recipiam, nefas ar-
bitror, si diem tuum, qui te mihi in hanc lucem edidit, 15
meo illo proprio neclegentius celebravero: ille enim mihi
vitam, hic vitae fructum adque ornamentum pepererunt.
- 4 Quoniam aetas a die natali initium sumit suntque ante
hunc diem multa quae ad hominum pertinent originem,
non alienum videtur de iis prius dicere quae sunt natura 20
priora. igitur quae veteribus de origine humana fuerint
opinionum, ex his quaedam breviter exponam.
- 2 Prima et generalis quaestio inter antiquos sapientiae
studiosos versata est, quod, cum constet homines singu-
los ex parentum seminibus procreatos successione prolis 25
multa saecula propagare, alii semper homines fuisse nec
umquam nisi ex hominibus natos adque eorum generi
caput exordiumque nullum extitisse arbitrati sunt, alii
vero fuisse tempus cum homines non essent, et his ortum
3 aliquem principiumque natura tributum. sed prior illa 30

4. libris *d* satis edocebunt *D* hi *D* 5. quo circa
D 6. nobis *D* arces**ntur *D*, mu in marg. adscr. *d*
9. acceptos *D*, adceptos *d V*, ad cereos et extr. *Lachmannus*
10. tantum modo *D* 11. quot annis *D* 12. religionis *D*
astringor *V* 13. atque *V*, item vs. 17 et 27 16. nec gle-
gentius *V* caelebrauero *D* 18. sunt quae *D* 20. his
d in ras. *V*, corr. *Halmius* 21. 22. fuerunt — quasdam
Iahnus 28. capud *D*

sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoran Samium et Ocellum Lucanum et Archytan Tarentinum omnesque adeo Pythagoricos. sed et Plato Atheniensis et Xenocrates et Dicaearchus
 5 Messenius itemque antiquae academiae philosophi non aliud videntur opinati, Aristoteles quoque Stagiritis et Theophrastus multique praeterea non ignobiles peripatetici idem scripserunt. eiusque rei exemplo [dicunt quod] negant omnino posse reperiri, avesne ante an ova generata sint, cum et ovum sine ave et avis sine ovo gigni non
 10 possit. itaque et omnium, quae in sempiterno isto mundo 4 semper fuerunt futuraque sunt, aiunt principium fuisse nullum, sed orbem esse quendam generantium nascentiumque, in quo unius cuiusque gentis initium simul et
 15 finis esse videatur. qui autem homines aliquos primi- 5 genios divinitus naturave factos crederent multi fuerunt, sed aliter adque aliter haec existimatione versata. nam ut 6 mittam, quod fabulares poetarum historiae ferunt, homines primos aut Promethei molli luto esse formatos aut
 20 Deucalionis Pyrrhaeque duris lapidibus enatos, quidam ex ipsis sapientiae professoribus nescio an magis monstruosas, certe non minus incredibiles rationum suarum proferunt opiniones. Anaximander Milesius videri sibi ex 7 aqua terraque calefactis exortos esse sive pisces seu pisci-

---

1. quae D   2. phytagoran V   ocellum D, occeium V
 3. adrenytan D, architam V   phytagoricos V   4. athe-
 nienses D, corr. d   *et xenocrates (erasa s) V   dicae-
 archus (icae d in ras.) D   5. que om. V   6. aristotele-
 lis D, aristotelis V   stagiritis DV   7. theophrastus DV
 peripatetici DV¹, corr. V²   8. scripserunt D   eius
 quaeri exemplo Iahnus ex con. Lachmanni exempla DV
 9. repperiri DV   genera D, corr. d   10. et aves D
 13. quendam D   14. unusquisque D   geniti V vulgo
 17. alter — alter D   atque V   hac V   versati DV,
 unde in hac existimatione versati vulgo   19. formatos D
 20. enatos Halmsius (conf. cap. 6, 1 extr.), *natos D, eē na-
 tos d, unde esse natos V vulgo   post enatos manus X saeculi
 in D, m. prima in V add. uerg. (uirg. V) hinc lapides pyrrhae
 (pyrre V) iactos saturnia regna et alibi quo tempore primum
 deucalion vacuum lapides iactavit in orbem

bus simillima animalia, in his homines concrevisse, fetus-
 que ad pubertatem intus retentos tunc demum ruptis illis
 viros mulieresque qui iam se alere possent processisse.
 Empedocles autem egregio suo carmine, quod eiusmodi
 esse praedicat Lucretius, ut vix humana videatur 5
 stirpe creatus, tale quiddam confirmat. primo mem-
 bra singula ex terra quasi praegnate passim edita, deinde
 coisse et effecisse solidi hominis materiam igni simul et
 umori permixtam. cetera quid necesse est persequi, quae
 non capiant similitudinem veritatis? haec eadem opinio 10
 etiam in Parmenide Veliate fuit pauculis exceptis ab Em-
 pedocle dissensis. Democrito vero Abderitae ex aqua
 limoque primum visum esse homines procreatos. nec
 longe secus Epicurus: is enim credidit limo calfacto
 uteros nescio quos radicibus terrae cohaerentes primum 15
 increvisse et infantibus ex se editis ingenitum lactis umō-
 rem natura ministrante praeuisse, quos ita educatos et
 10 adultos genus hominum propagasse. Zenon Citieus, stoi-
 cae sectae conditor, principium humano generi ex novo
 mundo constitutum putavit, primosque homines ex solo 20
 adminiculo divini ignis, id est dei providentia, genitos.
 11 denique etiam vulgo creditum est, ut plerique genealogoe
 auctores sunt, quarundam gentium, quae ex adventicia
 stirpe non sint, principes terrigenas esse, ut in Attica et
 Arcadia Thessaliaque, eosque autochthonas vocitarunt. 25
 in Italia [poeta cecinit] Nymphas indigenasque Faunos
 nemora quaedam tenuisse non difficile rudis antiquorum

1. foetusque *dV* 2. puertatem *D* 3. uiro *D*, corr. *d*
 5. *Lucret. I 733* 7. praegnate *D*, praegnante *V* 11. Ve-
 ter (*d*)
 liate *Rutgersius*, uelins.te *D*, uel in sterte *V*, Veliensi**
Iahnus enpedocle *DV* 12. dissensisse *dV* 14. longi
 (i in ras.) *D* calefacto *dV* 16. ingenium *DV* umore *DV*
 18. Citieus *Iahnus*, tici eius *D*, ticieteius *d*, tietei**s (*eraso*
s) *V*; scribendum videtur Citieius 19. nouuo *D* 20. ex
 solo *dV*, exolo *D* 21. dei] di *V* 22. genealogoe *Lach-*
mannus, genealogiae *DV* 24. terrigenas *V* 25. autoctho-
 nas *D*, authoc tonas *V* vocitarunt *Lachmannus*, uocitari-ut
DV 26. symphas *D*

credulitas recepit. nunc vero eo licentiae poetica pro- 12
cessit libido, ut vix auditu ferenda confingant, post ho-
minum memoriam progeneratis iam gentibus et urbibus
conditis homines e terra diversis modis editos, ut in At-
5 tica fertur regione Erichthonius ex Vulcani semine humo
exortus, et in Colchide vel Boeotia consitis anguis denti-
bus armati spartoeve, e quibus mutua caede inter se ne-
catis pauci superasse traduntur, qui in conditu Thebarum
Cadmo fuerint adiumento, nec non in agro Tarquiniensi 13
10 puer dicitur divinus exaratus nomine Tages, qui discipli-
nam cecinerit extispicii, quam lucumones tum Etruriae
potentes exscripserunt.

Hactenus de prima hominum origine: ceterum quod 5
ad praesentes nostros pertinet natales eorumque initia,
15 quam potero compendio dicam.

Igitur semen unde exeat inter sapientiae professores 2
non constat. Parmenides enim tum ex dextris tum e lae-
vis partibus oriri putavit. Hipponi vero Metapontino sive,
ut Aristoxenus auctor est, Samio ex medullis profluere
20 semen videtur, idque eo probari, quod post admissionem
pecudum si quis mares interimat, medullas utpote exha-
stas non reperiat. sed hanc opinionem nonnulli refellunt,
ut Anaxagoras Democritus et Alcmaeon Crotoniates: hi 3
enim post gregum contentionem non medullis modo ve-

---

1. poetica *Manutius*, poeticae *DV* 2. CONFUNGANT *D*
ante ras., corr. *d* 4. e *d* (in *ras.*) *V*, ex *coni. Halmitus*
5. ERICETHONIUS *D*, erichthonius *V* homo *V* 6. chol-
chide *DV* 7. ARMATIS. SPARTOTOE *DV*, armati spartoe *Iahnus*
10. DIVINUS *Lachmannus*, DIVINITUS *DV* exaratus *Guilielmus*,
EXORATUS *D V¹*, exortus *V² in marg.* 11. lucum honestum *V*
12. EXSCRIBSERUNT *D* 14. PERTINENT *DV*
15. DICAM (i *d* in *ras.*) *D* 17. dextris (tris *d* in *ras.*) *D*
e laevis (uis *d* in *ras.*) *D*, levis *V* 18. oriri *ed. Rostoch.*,
adiri *D* (i *a pr. m.*, ut videtur), adiri *V*, forsitan olim fuerit
tum ex dextera tum e laeva parte suboriri hypponi *DV*
vero et *D* 20. probare *V¹*, corr. *m. 2* 21. pecudum *D*
maresint | perimat *D*, ad in *d* superscr. s (omnino igitur mares
sint cet.), mares perimat *V*, corr. *Iahnus* 22. reperiat *V*
23. algemeon *D*, alcmeon *V* 24. gregum *Guilielmus*, grae-
cam *D*, grecam *V*

- rum et adipe multaque carne mares exhauriri respondent.
 4 illud quoque ambiguum facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo semine partus nascatur, ut Diogenes et Hippon stoicique scripserunt, an etiam ex matris, quod Anaxagorae et Alcmaeoni nec non Parme- 5 nidi Empedoclique et Epicuro visum est.
- 5 De conformatione autem partus nihilo minus definite se scire Alcmaeon confessus est, ratus neminem posse
 6 perspicere quid primum in infante formetur. Empedocles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor 10 iudicavit increscere, quod hominis vitam maxime contineat; Hippon vero caput, in quo est animi principale; Democritus alvum cum capite, quae plurimum habent ex inani; Anaxagoras cerebrum, unde omnes sunt sensus. Diogenes Apolloniates ex umore primum carnem fieri 15 existimavit, tum ex carne ossa nervosque et ceteras partes enasci. at stoici una totum infantem figurari dixerunt, ut una nascitur aliturque. sunt qui id opinentur ipsa fieri natura, ut Aristoteles adque Epicurus; sunt qui potentia spiritus semen comitantis, ut stoici ferme uni- 20 versi: sunt qui aetherium calorem inesse arbitrentur, qui membra disponat, Anaxagoran secuti.
- 3 Utcumque tamen formatus infans quemadmodum in matris utero alatur, duplex opinio est. Anaxagorae enim ceterisque conpluribus per umbilicum cibus administrari 25 videtur. at Diogenes et Hippon existimarunt esse in alvo prominens quiddam, quod infans ore adprehendat et ex

---

1. adipem D   4. diogenis D   hyppon sthoicq. DV
 scribserunt D   5. matrib; V ante ras., matris corr. 1 m.
 6. enpedoclique DV   epicoro D   7. de CONFIRMATIONE (sic
 pro conformatione) — minus DV habent extremo cap. 6 et pro
 his hoc loco ponunt quae dissensio ex cap. 17, 10; corr. Lach-
 mannus et Iahnus   12. hyppon V   13. plurimum D
 14. om̃s V (nota compendii a m. 2)   15. apolliniates DV
 humore V   17. sthoici V   18. ut om. D   19. atque V
 epicorus D   20. sthoici V, sed h del. 1 m.   uniuersi DV
 21. aetherium (a d in ras.) D, etherium V   arbitrentur
 D ante ras., ut videtur, arbitrantur dV   26. hyppon V
 27. adpraehendat D   et om. DV

eo alimentum ita trahat ut, cum editus est, ex matris uberibus.

Ceterum ut mares feminaeve nascantur quid causae 4
esset, varie ab isdem philosophis proditum est. nam ex
5 quo parente seminis amplius fuit, eius sexum repraesentari dixit Alcmaeon. ex seminibus autem tenuioribus feminas, ex densioribus mares fieri Hippon adfirmat. utrius 5
vero parentis principium sedem prius occupaverit, eius reddi naturam Democritus rettulit: at inter se certare
10 feminae et maris, et penes utrum victoria sit, eius habitum referri auctor est Parmenides. ex dextris partibus 6
profuso semine mares gigni, at e laevis feminas, Anaxagoras Empedoclesque consentiunt; quorum opiniones, ut de hac specie congruae, ita de similitudine liberorum
15 dispariles. super qua re Empedocles disputata ratione talia profatur. si par calor in parentum seminibus fuit, patri similem marem procreari; si frigus, feminam matri similem. quod si patris calidius erit et frigidius matris, puerum fore qui matris vultus repraesentet: at si calidius
20 matris, patris autem fuerit frigidius, puellam futuram quae patris reddat similitudinem. Anaxagoras autem eius 8
parentis faciem referre liberos iudicavit, qui seminis amplius contulisset. ceterum Parmenidis sententia est, cum dexterarum partes semina dederint, tunc filios esse patri
25 consimiles, cum laevae, tunc matri.

Sequitur de geminis, qui ut aliquando nascantur modo 9
seminis fieri Hippon ratus *est*: id enim cum amplius est quam uni satis fuit, bifariam deduci. id ipsum ferme 10

---

4. uariae ab hisdem D 6. alcmaeon DV 7. hyppon V 9. rettulit V ad D 10. feminae DV¹, feminas m. rec. in V mares et paenes DV 11. ex] et DV 13. enpedoclesque DV 15. dispariles sunt Iahnus enpedocles DV talia profatur Lachmannus, talis profertur DV 17. procreari D frigus Carrio, frigidus DV 18—20. calidus — frigidus (frigidus V) — calidus — frigidus DV, corr. Iahnus 19. uultus D, uultum dV 23. sententia dV, sentia D 24. semina om. V 26. nascatur D, corr. d 27. hyppon V est add. Carrio 28. diduci vulgo

Empedocles videtur sensisse: nam causas quidem cur divideretur non posuit, partiri tantummodo ait, et si utrumque sedes aequae calidas occupaverit, utrumque marem nasci, si frigidas aequae, utramque feminam, si vero alterum calidiorem, alterum frigidiorum, dispari sexu partum 5 futurum.

- 7 Superest dicere de temporibus quibus partus soleant esse ad nascendum maturi; qui locus eo mihi cura maiore tractandus est, quod quaedam necesse est de astrologia musicaque et arithmetica attingere. 10
- 2 Iam primum quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter agitatum inter veteres nondum convenit. Hippon Metapontinus a septimo ad decimum mensem nasci posse aestimavit. nam septimo partum iam esse maturum eo quod in omnibus numerus septenarius 15 plurimum possit, siquidem septem formemur mensibus, additisque alteris recti consistere incipiamus, et post septimum mensem dentes nobis innascantur, idemque post septimum cadant annum, quarto decimo autem pubescere soleamus. sed hanc a septem mensibus incipientem maturitatem usque ad decem perductam ideo quod 20 in aliis omnibus haec eadem natura est, ut septem mensibus annisve tres aut menses aut anni ad consummationem
- 4 accedant: nam dentes septem mensum infanti nasci et maxime decimo perfici mense, septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos, post quartum decimum annum nonnullos, sed omnes intra septimum decimum annum pubescere. huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, in parte consentiunt. nam septimo mense 25

---

1. enpedocles *V* 2. partiri *Iahnus*, partim *DV*, partim *V²* in marg. 6. post futurum *DV* add. de CONFIRMATIONE autem PARTUS NIHIL ominus (*d V*), quae pertinent ad cap. 5, 5; tum sequuntur ex cap. 14, 7 in prima hebdomade usque ad cap. 17, 9 nocte frequentes; denique redit scriptura ad cap. 7 init. superest dicere cet. 10. adtingere *V* 11. conceptione *D* 13. hyppon *V* 20. hunc *D* 24. mensuum *d*, mensium *V* 25. primus *D* 26. ultimus *D*

parere mulierem posse plurimi adfirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles peripateticus, Diocles, Euenor, Straton, Empedocles, Epigenes multique praeterea, quorum omnium consensus Euryphonem Cnidium non deterret id
 5 ipsum intrepide pernegantem. contra eum ferme omnes 6 Epicharmum secuti octavo mense nasci negaverunt: Diocles tamen Carystius et Aristoteles Stagiritis aliter senserunt. nono autem et decimo mense cum Chaldaei plurimi et idem supra mihi nominatus Aristoteles edi posse
 10 partum putaverint, neque Epigenes Byzantius nono fieri posse contendit, nec Hippocrates Cous decimo. ceterum 7 undecimum mensem Aristoteles solus recipit, ceteri universi inprobarunt.

Sed nunc Chaldaeorum ratio breviter tractanda est, 8
 15 explicandumque cur septimo mense et nono et decimo tantummodo posse homines nasci arbitrentur. ante omnia 2 igitur dicunt actum vitamque nostram stellis tam vagis quam statis esse subiectam, earumque vario multiplicique cursu genus humanum gubernari, sed ipsarum motus
 20 schemataque et effectus a sole crebro inmutari. nam ut aliae occasum, nonnullae stationem faciant nosque omnis hac sua disparili temperatura adficient, solis fieri potentia. itaque eum, qui stellas ipsas quibus movemur permovet, 3 animam nobis dare qua regamur potentissimumque in nos
 25 esse moderarique, quando post conceptionem veniamus in lucem; sed hoc per tres facere conspectus. quid autem sit conspectus et quot eius genera, ut liquido perspicui possit, pauca praedicam. circulus est, ut ferunt, 4

---

1. PYTHAGORICUS DV 2. ARISTOTELIS D euener V
 STARTON DV 4. EURYPHONEM DV 5. OMNE D, corr. d
 8. CHALDEI DV 9. MIHI OM. V 10. EPHYGENES D, ephy-
 genes V - BIZANTIUS DV 11. HIPPOCRATIS D, hypocrates V 12. ARISTOTELIS DV 14. CHALDEORUM DV
 15. QUOR V 18. STATIS D, stantibus d V 19. MOTU V
 20. SCHEMATASQUE DV 22. DISPARILITATEM PERITURA D, disparilitate pariter V 24. ET ANTE ANIMAM ADD. V vulgo
 25 CONCEPTIONE D 27. QUOD EIUS D LIQUODO V¹, corr. m. 2

signifer, quem Graeci vocant zodiacon, in quo sol et luna ceteraeque stellae vagae feruntur. hic in duodecim partes totidem signis redditas aequabiliter divisus est. eum sol annuo spatio metitur: ita in uno quoque signo ferme unum mensem moratur. sed signum quodlibet cum ceteris singulis habet mutuum conspectum, non tamen uniformem cum omnibus: nam validiores alii, infirmiores alii habentur. igitur quo tempore partus concipitur, sol in aliquo signo sit necesse est *et* in aliqua eius particula, quem locum conceptionis proprie appellant. sunt autem hae particulae in uno quoque signo tricenae, totius vero zodiaci numero CCCLX. has Graeci moeras cognominant, eo videlicet quod deas fatales nuncupant Moeras et eae particulae nobis velut fata sunt: nam qua potissimum oriente nascamur plurimum refert. sol ergo cum in proximum signum transcendit, locum illum conceptionis aut inbecillo videt conspectu aut etiam nec conspicit: nam plures proximantia sibimet zodia invicem se videre omnino negaverunt. at cum in tertio est signo, hoc est uno medio interposito, tunc primum illum locum unde profectus est videre dicitur, sed valde obliquo et invalido lumine; qui conspectus vocatur κατὰ ἑξάγωνον, quia sextam partem circuli subtendit. nam si, ut a primo zodio ad tertium, sic a tertio ad quintum, inde porro ad septimum ac deinceps alternae lineae emittantur, hexagoni aequilateralis forma in eodem circulo scribetur. hunc quidam conspectum non usquequaque receperunt, quod minimum ad maturitatem partus videbatur conferre. cum vero in

1 greci V 9. et add. Cauchius 10. propriae D
 12. numeri D greci V cognominantur — moeras om. V
 13. quod eas D 14. hae V uel ut facta D ante ras.,
 uelut ~~++fa+ta~~ d qua DV, quia d 15. nascantur DV,
 corr. Cauchius 19. est in uno V 22. vocatur] dicitur V
 καταἑξαγωνον D, καταἑξαγωνον V (ε add. m. rec.) 23. si
 ut Carrio, ius D, cuius d V Iahnus 25. lunae DV (ortum
 ex liniae) aemittantur D exagoni aequilateralis D,
 exagoniae qui lateratis V 26. scriberetur DV, corr. Iahnus

- quartum signum pervenit et media duo sunt, videt κατὰ τετράγωνον, quoniam linea illa, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscidit. cum in quinto autem est 9 tribus interiacentibus mediis, κατὰ τρίγωνον aspicit: 5 nam tertiam signiferi partem visus ille metitur. quae duae visiones tetragoni et trigoni perquam efficaces incrementum partus multum adminiculant. ceterum a loco 10 sexto conspectus omni caret efficientia: eius enim linea nullius polygoni efficit latus. at a septimo zodio, quod 10 est contrarium, plenissimus potentissimusque conspectus quosdam iam maturos infantes educit, qui septemmesres appellantur, quia septimo mense nascuntur. at si intra 11 hoc spatium maturescere uterus non potuerit, octavo mense non editur (ab octavo enim signo ut a sexto in- 15 efficax visus), sed vel nono mense vel decimo. sol enim 12 a nono zodio particulam conceptionis rursum conspicit κατὰ τρίγωνον et a decimo κατὰ τετράγωνον; qui conspectus, ut supra iam dictum est, perquam sunt efficaces. ceterum undecimo non putant nasci, quia languido iam 13 20 radio infirmum lumen κατὰ ἑξάγωνον mittatur; multo minus duodecimo, unde conspectus pro nullo habetur. itaque secundum hanc rationem ἑπτάμηνοι nascuntur κατὰ διάμετρον, ἐννεάμηνοι autem κατὰ τρίγωνον, δεκάμηνοι vero κατὰ τετράγωνον.
- 25 Hac Chaldaeorum sententia explicata transeo ad opinionem Pythagoricam Varroni tractatam in libro qui vocatur Tubero et intus subscribitur de origine humana; quae quidem ratio praecipue recipienda ad veritatem pro- 2

2. quoniam] $\overline{qm}$ D 6. τετράγωνοι et τρίγωνοι vulgo

9. EFFECIT DV LATU^s LATASATISSEPTIMO D et d 11. septem menstrēs V 14. octavo dV, octavo D 17. ΤΡΙΤΩΝΟΝ D ΤΕΤΡΑΤΩΝΟΝ D 20. ΚΑΤΑ ΕΞΑΤΩΝΟΝ (super e recentissima m. add. ') D, ΚΑΤΑΞΑΓΩΝΟΝ V (ε add. 1 m.) 22. ΕΠΤΑΜΗΝΟΙ DV 23. ΚΑΤΑΔΙΑΜΗΤΡΟΝ V ΕΝΝΕΑΛΗΝΟΙ D ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΙ ΠΕΡΟ D 25. CHALDEORUM DV 27. scribitur V 28. proximaē D

- xime videtur accedere. alii enim plerique, cum omnes partus non uno tempore fiant maturi, una tamen eademque tempora omnibus conformandis dederunt; ut Diogenes Apolloniates, qui masculis corpus ait quattuor mensibus formari et feminis quinque, vel Hippon, qui diebus 5 LX infantem scribit formari, et quarto mense carnem fieri concretam, quinto ungues capillumve nasci, septimo 3 iam hominem esse perfectum: Pythagoras autem, quod erat credibilis, dixit partus esse genera duo, alterum septem mensum, alterum decem, sed priorem aliis dierum 10 numeris conformari, aliis posteriorem. eos vero numeros qui in uno quoque partu aliquid adferunt mutationis, dum aut semen in sanguinem aut sanguis in carnem aut caro in hominis figuram convertitur, inter se conlatos rationem habere eam quam voces habent quae in musice 15 κύμωροι vocantur.
- 10 Sed haec quo sint intellectu apertiora, prius aliqua de musicae regulis huic loco necessaria dicentur, eo quidem magis, quod ea dicam quae ipsis musicis ignota sunt.
- 2 nam sonos scienter tractavere et congruenti ordine reddidere illorum *, ipsis autem sonis motuum modum men- 20 suramque invenere geometrae magis quam musici. igitur musica est scientia bene modulandi: haec autem est in voce: sed vox alias gravior mittitur, alias acutior. singulae tamen voces simplices et utcumque emissae φθόγγοι 25 vocantur: discrimen vero, quo alter φθόγγος acutior est, 4 alter gravior, appellatur διάκτρυα. inter infimam summamque vocem multa esse possunt in ordine posita [quae] diastemata alia aliis maiora minorave, ut est illud quod

1. omnis ex omnes, incertum an a 1 m., D 4. appollo-
niates V 5. hyppon V 7. capillumque vulgo 11. con-
firmari D 12. aliquid D ferunt V 17. quosintel-
lectu D 21. illorū DV, illorum ἀρμονίαν cont. Lachmannus,
illos vulgo motum D 22. geometrae D, unde geometriae
fecit m. recentissima 25. φθόγγος D et V corr. m. rec.,
πφθόνρος V¹ 26. φθόνρος V corr. m. rec., πφθόν-
ρος V¹ 28. quae sectae 29. illut D

tonon appellant, vel hoc minus hemitonion, vel duorum triumve ac deinceps aliquot tonorum intervallum. sed non promisce voces omnes cum aliis ut libet iunctae concordabiles in cantu reddunt effectus. ut litterae nostrae, 5 si inter se passim iungantur et non congruenter, saepe nec verbis nec syllabis copulandis concordabunt, sic in musica quaedam certa sunt intervalla quae symphonias possint efficere. est autem symphonia duarum vocum 6 disparium inter se iunctarum dulcis concentus. symphoniae simplices ac primae sunt tres, quibus reliquae constant; una duum tonorum et hemitonii habens διάκτημα, quae vocatur διὰ τεσσάρων, alia trium et hemitonii, quam vocant διὰ πέντε: tertia est διὰ πασῶν, cuius διάκτημα continet duas priores. est enim vel sex tonorum, 7 ut Aristoxenus musicique adseverant, vel quinque et duorum hemitoniorum, ut Pythagoras geometraeque, qui demonstrant III hemitonia tonum complere non posse. quare etiam huius modi intervallum Plato abusive hemitonion, proprie autem διάλειμμα appellat. nunc vero ut 8 liquido appareat quemadmodum voces nec sub oculos nec sub tactum cadentes habere possint mensuras, admirabile Pythagorae referam commentum, qui secreta naturae servando repperit phthongos musicorum convenire ad rationem numerorum. nam chordas aequae crassas pari- 20 que longitudine diversis ponderibus tetendit, quibus saepe pulsus nec phthongis ad ullam symphonian concor-

1. τόνον *vulgo* semitonion (s in ras., ex h facta, ut videtur; *conf. ad vs. 11. 17. 18 cet.*) D, semitonion V 2. aliquod D 3. promiscuae DV 9. symphoniae V 11. duo D, duorum V *vulgo* hemitonu D, semitonii dV 12. dia tessaron V alia dV, ala D etemitonu DV, et semitonii d 13. diapente V dia pason D, diapason V diastema V 15. aristoxenus D 16. emitoniorum V qui *add. Carrio* 17. III semitonia (s in ras.) D, idem sine ras. V, II semitonia Iahnus ex edit. Rostoch. 18. semitonion (s in ras.) D, idem sine ras. V 19. propriae D διάλειμμα Iahnus, deallimma DV 21. cadentis D possit D 23. servando] immo reserando pthongos DV 24. cordas DV 25. ponderibus D 26. thongis D, pthongis V

- dantibus pondera mutabat, et identidem frequenter ex-
 pertus postremo deprehendit tunc duas chordas concinere
 id quod est διὰ τεσσάρων; cum earum pondera inter se
 collata rationem haberent quam tria ad quattuor, quem
 phthongon arithmetici Graeci epitriton vocant, Latini 5
 9 supertertium. at eam symphonian quae διὰ πέντε dici-
 tur ibi invenit ubi ponderum discrimen in sesquialtera
 portione, quam duo faciunt ad tria conlata, quod hemi-
 olion appellant. cum autem altera chorda duplo maiore
 pondere quam altera tenderetur et esset diplasion logus, 10
 10 διὰ πασῶν sonabat. hoc et in tibiis si conveniret tempta-
 vit, nec aliud invenit. nam quattuor tibias pari cavo pa-
 ravit, inpaes longitudine, primam verbi causa longam
 digitos sex, secundam tertia parte addita id est digito-
 rum VIII, tertiam digitorum VIII sescuplo longiorem 15
 quam primam, quartam vero XII digitorum, quae primam
 11 longitudine duplicaret. his itaque inflatis et binarum
 facta conlocatione omnium musicorum auribus adprobavit
 primam et secundam reddere eam convenientiam quam
 reddit dia tessarum symphonia, ibique esse portionem su- 20
 pertertiam; inter primam vero ac tertiam tibiam, ubi
 sescupla portio est, resonare dia pente; primae autem
 quartaque intervallum, quod habet duplam portionem,
 12 diastema facere dia pason. sed inter tibiatarum chorda-
 rumque naturam hoc interest, quod tibiae incremento 25

2. δεπραehendit D deprehendit V cordas V 3. dia-
 tessaron V 5. ptrongon D, pthongon V greci V, corr.
 m. rec. ἐπίτριτον vulgo 6. ad DV symphoniam V
 diapente V 7. ubi D, *bi d, bi V addita u a m. rec.
 sesquialtera Scaliger, sesquipletra D, sesquipetra V 8. pro-
 portione vulgo htc et infra hemiolion D, emiolion V, ἡμιό-
 lion vulgo 10. diplasion locus DV, διπλασιῶν λόγος Iahnus
 secundum Scaligerum 11. dia pason V 13. περβι* (uer-
 bis ante ras.) D 18. conlatione V vulgo adprobavit D,
 corr. d 19. prima D 20. diatessarum DV, διὰ τεσσά-
 ρων vulgo symphonīā D 22. proportio V diapente
 DV, διὰ πέντε vulgo 24. διάστημα facere διὰ πασῶν vulgo
 cordarūq; V

longitudinis fiunt graviore, chordae autem augmento additi ponderis acutiores: utrubique tamen eadem portio est.

His expositis forsitan quidem obscure, sed quam potui 11
lucidissime, redeo ad propositum, ut doceam quid Pytha-
goras de numero dierum ad partus pertinentium senserit.
5 primum, ut supra memoravi generaliter, duos esse partus 2
omnino dixit, alterum minorem, quem vocant septem-
mestrem, qui decimetducentesimo die post conceptio-
nem exeat ab utero, alterum maiorem decemmestrem,
10 qui edatur die ducentesimo septuagensimo quarto. quo-
rum prior ac minor senario maxime continetur numero.
nam quod ex semine conceptum est, sex, ut ait, primis 3
diebus umor est lacteus, deinde proximis octo sangui-
neus: qui octo cum ad primos sex accesserunt, faciunt
15 primam symphoniam dia tesson. tertio gradu novem dies
accedunt iam carnem facientes: hi cum sex illis primis
collati sescuplam faciunt rationem et secundam sympho-
nian dia pente. tum deinceps sequentibus duodecim die-
bus fit corpus iam formatum: horum quoque ad eosdem
20 sex collatio tertiam dia pason reddit symphoniam duplici
rationi subiectam. hi quattuor numeri VI VIII VIII XII 4
coniuncti faciunt dies XXXV. nec inmerito senarius fun-
damentum gignendi est: nam eum telion Graeci, nos
autem perfectum vocamus, quod eius partes tres, sexta
25 et tertia et dimidia, id est unus et duo et tres, eundem
ipsum perficiunt. sed ut initia seminis et lacteum illud 5
conceptionis fundamentum primitus hoc numero absolvi-
tur, sic hoc initium formati hominis et velut alterum
maturescendi fundamentum, quod est quinque et triginta

1. corde V 4. lucidissee me V, corr. m. rec. 6. duos
in V add. m. rec. 7. septemestrem D, septem mestrem V
8. decimo et ducentesimo V vulgo 9. decem mestrem V
10. septuagesimo V 14. accesserint V 15. δια τεσσάρων
vulgo 16. sex V m. rec. in ras. 17. sescuplam (sesc in
ras.) D secundum D symphoniam V (item mox vs. 20)
18. δια πέντε vulgo 20. δια παρών vulgo 21. RATIONE D
hu D numerii V VI] sex V XII] XI D 22. dies
ου D 23. τελιον V, τέλειον vulgo greci V 26. ul-
lum D 29. maturascendi V TRIGENTA D

dierum, sexies ductum, cum ad diem ducentensimum de-
 6 cimum pervenit, maturum procreatur. alter autem ille
 partus, qui maior est, maiori numero continetur, septen-
 nario scilicet, quo tota vita humana finitur, ut et Solon
 scribit et Iudaei in dierum omnium numeris secuntur *et* 5
 Etruscorum libri rituales videntur indicare. Hippocrates
 quoque alique medici in corporum valitudinibus non
 aliud ostendunt: nam septimum quemque diem crisimon
 7 observant. itaque ut alterius partus origo in sex est die-
 bus, post quos semen in sanguinem vertitur, ita huius in 10
 septem; et ut ibi quinque et triginta diebus infans mem-
 bratur, ita hic pro portione diebus fere quadraginta.
 quare in Graecia dies habent quadragesimos insignes.
 namque praegnans ante diem quadragesimum non pro-
 dit in fanum, et post partum quadraginta diebus plerae- 15
 que fetae graviores sunt nec sanguinem interdum conti-
 nent, et parvoli ferme per hos [fere] morbidum sine risu
 nec sine periculo sunt. ob quam causam, cum is dies
 praeteriit, diem festum solent agitare, quod tempus ap-
 8 pellant τεσσαροκτοαίον. hi igitur dies quadraginta per 20
 septem illos initiales multiplicati fiunt dies ducenti octo-
 ginta, id est hebdomadae quadraginta: sed quoniam ulti-
 mae illius hebdomadis primo die editur partus, sex dies
 decedunt et ducentensimus septuagesimus quartus ob-
 servatur. qui numerus dierum ad tetragonum illum 25
 9 Chaldaeorum conspectum subtiliter congruit: nam cum

---

3. maiore *V* 4. uita in *V* add. *m. rec.* 5. iudei *D*
 sequuntur *V* et *om. D* 6. hippocratis *D*, hypocrates *V*
 10. ita et *V* 11. ubi *V* TRIGENTA *D* 12. portitione *D*
 13. quadragesimos *D*, quadragesimos *V* insignes *V*, corr.
 1 *m.* 14. praegnans **** ante (*litteris quattuor quinqueve*
erasis) *D*, praegnans ante *V* quadragesimum *V* proce-
 dit *d V* 17. parvuli *V* fere] infirmi *Lachmannus*
 19. praeterit *DV* agitare, sed alterum re erasum, *D*
 20. τεσσαροκτοεν *D*, τεσσαροκτοεν *V*, corr. *Lachmannus*
 hu *D* 21. ducenti octoginta (octoginta *d*) *D* 22. eb-
 domadae *V* 23. ebdomadis *V* die* (dies ante ras.) *D*
 24. ducentensimus septuagesimus quartus (non partus) *V*
 26. chaldaeorum *DV*

signiferum orbem diebus CCCLXV et aliquot horis sol circumeat, quarta necesse est parte dempta, id est diebus LXX&XI aliquotque horis, tres quadras reliquis diebus CCLXXIIII non plenis percurrat, usque dum perveniat ad
 5 id loci unde conceptionis initium quadratus aspiciat. unde autem mens humana dies istos commutationis specu- 10
 lulari et arcana naturae rimari potuerit, nemo miretur. haec enim frequens medicorum experientia pervidit, qui cum multas animadverterent semen non retinere con-
 10 ceptum, conpertum habuerunt id quod intra sex dies septemve eiciebatur esse lacteum, et vocaverunt ἔκρυς, quod postea autem sanguineum, idque ἔκρωσμος appel-
 latur. quod vero ambo partus videntur paribus dierum 11
 numeris contineri, Pythagoras inparem laudat, tamen a
 15 secta non discrepat. duo enim inpaes CCVIII et CCLXXIII dicit expleri, ad quorum consummationem aliquid ex sequentibus accedere, quod tamen diem solidum non ad-
 ferat. cuius exemplum videmus tam in anni quam mensis 12
 spatio servasse naturam, cum et anni inparem dierum
 20 trecentorum sexaginta quinque numerum aliquanto cum-
 mulaverit et mense lunari ad dies undetriginta aliquid ad-
 diderit.

Nec vero incredibile est ad nostros natales musicam 12
 pertinere. haec enim sive in voce tantummodo est, ut
 25 Socrates ait, sive, ut Aristoxenus, in voce et corporis
 motu, sive in his et praeterea in animi motu, ut putat
 Theophrastus, certe multum obtinet divinitatis et animis
 permovendis plurimum valet. nam nisi grata esset deis 2
 immortalibus, qui ex anima constant divina, profecto ludi
 30 scenici placandorum deorum causa instituti non essent,

---

1. dies DV aliquod D 3. LXII DV aliquodque D
 quadrans V¹, corr. m. 2 7. mirari DV 8. pervidit DV
 10. habuerint id in quod D 11. eiciebatur V ἔκρυς
 DV, corr. m. rec. in V 12. sanguinē V ἔκρωσμος V
 (m sic fere ductum >c) 14. in partem V laudet D
 16. exsequentibus D 18. videmus (e ex i facta) D 21. un-
 detriginta D 24. ut socrates dV, utcrates D 26. ami V
 27. theophrastus DV

Empedocles videtur sensisse: nam causas quidem cur divideretur non posuit, partiri tantummodo ait, et si utrumque sedes aequae calidas occupaverit, utrumque marem nasci, si frigidas aequae, utramque feminam, si vero alterum calidiorem, alterum frigidiorum, dispari sexu partum futurum.

- 7 Superest dicere de temporibus quibus partus soleant esse ad nascendum maturi; qui locus eo mihi cura maiore tractandus est, quod quaedam necesse est de astrologia musicaque et arithmetica attingere. 10
- 2 Iam primum quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter agitatum inter veteres nondum convenit. Hippon Metapontinus a septimo ad decimum mensem nasci posse aestimavit. nam septimo partum iam esse maturum eo quod in omnibus numerus septenarius plurimum possit, siquidem septem formemur mensibus, additisque alteris recti consistere incipiamus, et post septimum mensem dentes nobis innascantur, idemque post septimum cadant annum, quarto decimo autem pubescere soleamus. sed hanc a septem mensibus incipientem maturitatem usque ad decem perductam ideo quod in aliis omnibus haec eadem natura est, ut septem mensibus annisve tres aut menses aut anni ad consummationem 15
- 4 accedant: nam dentes septem mensum infanti nasci et maxime decimo perfici mense, septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos, post quartum decimum annum nonnullos, sed omnes intra septimum decimum annum pubescere. huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, in parte consentiunt. nam septimo mense 25

---

1. enpedocles V 2. partiri Iahnus, partim DV, partū V² in marg. 6. post futurum DV add. de CONFIRMATIONE autem PARTUS NIHIL ominis (d V), quae pertinent ad cap. 5, 5; tum sequuntur ex cap. 14, 7 in prima hebdomade usque ad cap. 17, 9 nocte frequentes; denique redit scriptura ad cap. 7 init. superest dicere cet. 10. adtingere V 11. conceptione D 13. hyppon V 20. hunc D 24. mensuum d, mensium V 25. primus D 26. ultimus D

parere mulierem posse plurimi adfirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles peripateticus, Diocles, Euenor, Straton, Empedocles, Epigenes multique praeterea, quorum omnium consensus Euryphonem Cnidium non deterret id ipsum intrepide pernegantem. contra eum ferme omnes 6 Epicharmum secuti octavo mense nasci negaverunt: Diocles tamen Carystius et Aristoteles Stagiritis aliter senserunt. nono autem et decimo mense cum Chaldaei plurimi et idem supra mihi nominatus Aristoteles edi posse 10 partum putaverint, neque Epigenes Byzantius nono fieri posse contendit, nec Hippocrates Cous decimo. ceterum 7 undecimum mensem Aristoteles solus recipit, ceteri universi improbarunt.

Sed nunc Chaldaeorum ratio breviter tractanda est, 8 explicandumque cur septimo mense et nono et decimo tantummodo posse homines nasci arbitrentur. ante omnia 2 igitur dicunt actum vitamque nostram stellis tam vagis quam statis esse subiectam, earumque vario multiplicique cursu genus humanum gubernari, sed ipsarum motus 20 schemataque et effectus a sole crebro inmutari. nam ut aliae occasum, nonnullae stationem faciant nosque omnis hac sua disparili temperatura adficient, solis fieri potentia. itaque eum, qui stellas ipsas quibus movemur permovet, 3 animam nobis dare qua regamur potentissimumque in nos 25 esse moderarique, quando post conceptionem veniamus in lucem; sed hoc per tres facere conspectus. quid autem sit conspectus et quot eius genera, ut liquido perspicui possit, pauca praedicam. circulus est, ut ferunt, 4

---

1. PYTHAGORICUS *DV* 2. ARISTOTELIS *D* EUENOR *V*
 3. STRATON *DV* 4. EURYPHONEM *DV* 5. OMNE *D*, corr. *d*
 6. CHALDEI *DV* 7. MIHI *om.* *V* 8. EPHIGENES *D*, ephigenes *V* - 9. BIZANTIUS *DV* 10. HIPPOCRATIS *D*, hypocrates *V*
 11. ARISTOTELIS *DV* 12. CHALDEORUM *DV*
 13. QUORUM *V* 14. STATIS *D*, stantibus *dV* 15. MOTU *V*
 16. SCHEMATASQUE *DV* 17. DISPARILITATEM PERITURA *D*, disparilitate pariter *V*
 18. ET ANTE ANIMAM *add. V vulgo*
 19. CONCEPTIONE *D* 20. QUOD EUS *D* LIQUIDO *V*¹, corr. *m.* 2

signifer, quem Graeci vocant zodiacon, in quo sol et luna ceteraeque stellae vagae feruntur. hic in duodecim partes totidem signis redditae aequabiliter divisus est. eum sol annuo spatio metitur: ita in uno quoque signo ferme unum mensem moratur. sed signum quodlibet cum ceteris singulis habet mutuū conspectum, non tamen uniformem cum omnibus: nam validiores alii, infirmiores alii habentur. igitur quo tempore partus concipitur, sol in aliquo signo sit necesse est *et* in aliqua eius particula, 5 quem locum conceptionis proprie appellant. sunt autem 10 hae particulae in uno quoque signo tricenae, totius vero zodiaci numero CCCLX. has Graeci moeras cognominant, eo videlicet quod deas fatales nuncupant Moeras et eae particulae nobis velut fata sunt: nam qua potissimum 6 oriente nascamur plurimum refert. sol ergo cum in pro- 15 ximum signum transcendit, locum illum conceptionis aut inbecillo videt conspectu aut etiam nec conspiciat: nam plures proximantia sibimet zodia invicem se videre omnino negaverunt. at cum in tertio est signo, hoc est uno medio interposito, tunc primum illum locum unde profectus 20 est videre dicitur, sed valde obliquo et invalido lumine; qui conspectus vocatur κατὰ ἑξάγωνον, quia sextam partem circuli subtendit. nam si, ut a primo zodio ad tertium, sic a tertio ad quintum, inde porro ad septimum ac deinceps alternae lineae emittantur, hexagoni aequilate- 25 ralis forma in eodem circulo scribetur. hunc quidam conspectum non usquequaque receperunt, quod minimum 8 ad maturitatem partus videbatur conferre. cum vero in

---

1 greci *V* 9. et *add. Cauchius* 10. propriae *D*
 12. numeri *D* greci *V* cognominantur — meeras *om. V*
 13. quod eas *D* 14. hae *V* uel[ut] facta *D ante ras.*,
 uelut[**f]a[**t]a *d* qua *DV*, quia *d* 15. nascantur *DV*,
 corr. *Cauchius* 19. est in uno *V* 22. vocatur] dicitur *V*
 κατὰ ἑξάγωνον *D*, κατὰ ἑξάγωνον *V* (*ε add. m. rec.*) 23. si
 ut *Carrio*, ius *D*, cuius *d V Iahnus* 25. lunae *DV* (ortum
 ex lineae) emittantur *D* hexagoni aequilateralis *D*,
 exagoniae qui lateratis *V* 26. scriberetur *DV*, corr. *Iahnus*

- quantum signum pervenit et media duo sunt, videt κατὰ τετράγωνον, quoniam linea illa, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscidit. cum in quinto autem est 9 tribus interiacentibus mediis, κατὰ τρίγωνον aspicit:
- 5 nam tertiam signiferi partem visus ille metitur. quae duae visiones tetragoni et trigoni perquam efficaces incrementum partus multum adminiculant. ceterum a loco 10 sexto conspectus omni caret efficientia: eius enim linea nullius polygoni efficit latus. at a septimo zodio, quod
- 10 est contrarium, plenissimus potentissimusque conspectus quosdam iam maturos infantes educit, qui septemmesres appellantur, quia septimo mense nascuntur. at si intra 11 hoc spatium maturescere uterus non potuerit, octavo mense non editur (ab octavo enim signo ut a sexto in-
- 15 efficax visus), sed vel nono mense vel decimo. sol enim 12 a nono zodio particulam conceptionis rursum conspicit κατὰ τρίγωνον et a decimo κατὰ τετράγωνον; qui conspectus, ut supra iam dictum est, perquam sunt efficaces. ceterum undecimo non putant nasci, quia languido iam 13
- 20 radio infirmum lumen κατὰ ἑξάγωνον mittatur; multo minus duodecimo, unde conspectus pro nullo habetur. itaque secundum hanc rationem ἑπτάμηνοι nascuntur κατὰ διάμετρον, ἑννεάμηνοι autem κατὰ τρίγωνον, δεκάμηνοι vero κατὰ τετράγωνον.
- 25 Hac Chaldaeorum sententia explicata transeo ad opinionem Pythagoricam Varroni tractatam in libro qui vocatur Tubero et intus subscribitur de origine humana; quae quidem ratio praecipue recipienda ad veritatem pro-

2. quoniam] $\overline{qm}$ D 6. τετράγωνοι et τρίγωνοι vulgo

9. effecit DV ^s LATU* LATASATISSEPTIMO D et d 11. septem menstrues V 14. octavo dV, OCTAVO D 17. ΤΡΙΤΩΝΟΝ D ΤΕΤΡΑΤΩΝΟΝ D 20. ΚΑΤΑ ΕΞΑΤΩΝΟΝ (super e recentissima m. add. ') D, ΚΑΤΑΞΑΤΩΝΟΝ V (ε add. 1 m.) 22. ΕΠΤΑΜΗΝΟΙ DV 23. ΚΑΤΑΔΙΑΜΗΤΡΟΝ V ΕΝΝΕΑΛΑΗΝΟΙ D ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΙ VERO D 25. CHALDEORUM DV 27. scribitur V 28. proximaē D

- xime videtur accedere. alii enim plerique, cum omnes partus non uno tempore fiant maturi, una tamen eademque tempora omnibus conformandis dederunt; ut Diogenes Apolloniates, qui masculis corpus ait quattuor mensibus formari et feminis quinque, vel Hippon, qui diebus 5 LX infantem scribit formari, et quarto mense carnem fieri concretam, quinto unguis capillumve nasci, septimo 3 iam hominem esse perfectum: Pythagoras autem, quod erat credibilis, dixit partus esse genera duo, alterum septem mensum, alterum decem, sed priorem aliis dierum 10 numeris conformari, aliis posteriorem. eos vero numeros qui in uno quoque partu aliquid adferunt mutationis, dum aut semen in sanguinem aut sanguis in carnem aut caro in hominis figuram convertitur, inter se conlatos rationem habere eam quam voces habent quae in musice 15 κύμφοι vocantur.
- 10 Sed haec quo sint intellectu apertiora, prius aliqua de musicae regulis huic loco necessaria dicentur, eo quidem magis, quod ea dicam quae ipsis musicis ignota sunt.
- 2 nam sonos scienter tractavere et congruenti ordine reddidere illorum *, ipsis autem sonis motuum modum men- 20 suramque invenere geometrae magis quam musici. igitur musica est scientia bene modulandi: haec autem est in voce: sed vox alias gravior mittitur, alias acutior. singulae tamen voces simplices et utcumque emissae φθόγγοι 25 vocantur: discrimen vero, quo alter φθόγγος acutior est, 4 alter gravior, appellatur διάστημα. inter infimam summamque vocem multa esse possunt in ordine posita [quae] diastemata alia aliis maiora minorave, ut est illud quod

---

1. omnis ex omnes, incertum an a 1 m., D   4. appollo-
 niates V   5. hypon V   7. capillumque vulgo   11. con-
 firmari D   12. aliquid D   ferunt V   17. quosintel-
 lectu D   21. illorū DV, illorum ἀρμονίαν coni. Lachmannus,
 illos vulgo   motuum D   22. geometrae D, unde geometriae
 fecit m. recentissima   25. φθονγοι D et V corr. m. rec.,
 φθονγος V¹   26. φθονγος D et V corr. m. rec., φθον-
 γος V¹   28. quae secluserit Iahnus   29. illut D

- tonon appellant, vel hoc minus hemitonion, vel duorum triumve ac deinceps aliquot tonorum intervallum. sed non promisce voces omnes cum aliis ut libet iunctae concordabiles in cantu reddunt effectus. ut litterae nostrae, 5
 6 si inter se passim iungantur et non congruenter, saepe nec verbis nec syllabis copulandis concordabunt, sic in musica quaedam certa sunt intervalla quae symphonias possint efficere. est autem symphonia duarum vocum 6
 10 disparium inter se iunctarum dulcis concentus. symphoniae simplices ac primae sunt tres, quibus reliquae constant; una duum tonorum et hemitonii habens διάκτημα, quae vocatur διὰ τεσσάρων, alia trium et hemitonii, quam vocant διὰ πέντε: tertia est διὰ πασῶν, cuius διάκτημα continet duas priores. est enim vel sex tonorum, 7
 15 ut Aristoxenus musicique adseverant, vel quinque et duorum hemitoniorum, ut Pythagoras geometraeque, qui demonstrant III hemitonia tonum complere non posse. quare etiam huius modi intervallum Plato abusive hemitonion, proprie autem διάλειμμα appellat. nunc vero ut 8
 20 liquido appareat quemadmodum voces nec sub oculos nec sub tactum cadentes habere possint mensuras, admirabile Pythagorae referam commentum, qui secreta naturae servando repperit phthongos musicorum convenire ad rationem numerorum. nam chordas aequae crassas pari-
 25 que longitudine diversis ponderibus tetendit, quibus saepe pulsus nec phthongis ad ullam symphonian concor-

1. τόνον *vulgo* semitonion (s in ras., ex h facta, ut videtur; conf. ad vs. 11. 17. 18 cet.) D, semitonion V 2. aliquod D 3. promiscuae DV 9. symphoniae V 11. duo D, duorum V *vulgo* hemitonii D, semitonii dV 12. dia tessaron V alia dV, ala D etemitonii DV, et semitonii d 13. diapente V dia pason D, diapason V diastema V 15. aristoxenus D 16. emitoniorum V qui add. Carrio 17. III semitonia (s in ras.) D, idem sine ras. V, II semitonia Iahnus ex edit. Rostock. 18. semitonion (s in ras.) D, idem sine ras. V 19. propriae D διάλειμμα Iahnus, deallimma DV 21. cadentis D possit D 23. servando] immo reserando pthongos DV 24. cordas DV 25. ponderibus D 26. thongis D, pthongis V

dantibus pondera mutabat, et identidem frequenter exp-
 pertus postremo deprehendit tunc duas chordas concinere
 id quod est διὰ τεσσάρων; cum earum pondera inter se
 collata rationem haberent quam tria ad quattuor, quem
 phthongon arithmetici Graeci epitriton vocant, Latini 5
 9 supertertium. at eam symphoniam quae διὰ πέντε dici-
 tur ibi invenit ubi ponderum discrimen in sesquialtera
 portione, quam duo faciunt ad tria conlata, quod hemi-
 olion appellant. cum autem altera chorda duplo maiore
 pondere quam altera tenderetur et esset diplasion logus, 10
 10 διὰ πασῶν sonabat. hoc et in tibiis si conveniret tempta-
 vit, nec aliud invenit. nam quattuor tibias pari cavo pa-
 ravit, inpaes longitudine, primam verbi causa longam
 digitos sex, secundam tertia parte addita id est digito-
 rum VIII, tertiam digitorum VIII sescuplo longiorem 15
 quam primam, quartam vero XII digitorum, quae primam
 11 longitudine duplicaret. his itaque inflatis et binarum
 facta conlocatione omnium musicorum auribus adprobavit
 primam et secundam reddere eam convenientiam quam
 reddit dia tessarum symphonia, ibique esse portionem su- 20
 pertertiam; inter primam vero ac tertiam tibiam, ubi
 sescupla portio est, resonare dia pente; primae autem
 quartaque intervallum, quod habet duplam portionem,
 12 diastema facere dia pason. sed inter tibiaram chorda-
 rumque naturam hoc interest, quod tibiae incremento 25

---

2. depraehendit *D* dephendit *V* cordas *V* 3. dia-
 tessaron *V* 5. pthongon *D*, pthongon *V* greci *V*, corr.
m. rec. ἐπίτριτον *vulgo* 6. ad *DV* symphoniam *V*
 diapente *V* 7. ubi *D*, *bi *d*, bi *V* addita *u a m. rec.*
 sesquialtera *Scaliger*, sesquipetra *D*, sesquipetra *V* 8. pro-
 portione *vulgo hic et infra* hemilion *D*, emiolion *V*, ἡμιό-
 lion *vulgo* 10. diplasion locus *DV*, διπλασίων λόγος *Iahnus*
secundum Scaligerum 11. dia pason *V* 13. uerbi* (uer-
 bis ante ras.) *D* 18. conlatione *V vulgo* adprobavit *D*,
 corr. *d* 19. prima *D* 20. diatessarum *DV*, διὰ τεσσά-
 ρων *vulgo* symphoniam *D* 22. proportio *V* diapente
DV, διὰ πέντε *vulgo* 24. διάστημα facere διὰ πασῶν *vulgo*
 cordarūq; *V*

longitudinis fiunt graviores, chordae autem augmento additi ponderis acutiores: utrubique tamen eadem portio est.

His expositis forsitan quidem obscure, sed quam potui 11
lucidissime, redeo ad propositum, ut doceam quid Pytha-
goras de numero dierum ad partus pertinentium senserit.
5 primum, ut supra memoravi generaliter, duos esse partus 2
omnino dixit, alterum minorem, quem vocant septem-
mestrem, qui decimetducentesimo die post conceptio-
nem exeat ab utero, alterum maiorem decemmestrem,
10 qui edatur die ducentesimo septuagensimo quarto. quo-
rum prior ac minor senario maxime continetur numero.
nam quod ex semine conceptum est, sex, ut ait, primis 3
diebus umor est lacteus, deinde proximis octo sangui-
neus: qui octo cum ad primos sex accesserunt, faciunt
15 primam symphoniam dia tesson. tertio gradu novem dies
accedunt iam carnem facientes: hi cum sex illis primis
collati sescuplam faciunt rationem et secundam sympho-
nian dia pente. tum deinceps sequentibus duodecim die-
bus fit corpus iam formatum: horum quoque ad eosdem
20 sex collatio tertiam dia pason reddit symphoniam duplici
rationi subiectam. hi quattuor numeri VI VIII VIII XII 4
coniuncti faciunt dies XXXV. nec inmerito senarius fun-
damentum gignendi est: nam eum telion Graeci, nos
autem perfectum vocamus, quod eius partes tres, sexta
25 et tertia et dimidia, id est unus et duo et tres, eundem
ipsum perficiunt. sed ut initia seminis et lacteum illud 5
conceptionis fundamentum primitus hoc numero absolvi-
tur, sic hoc initium formati hominis et velut alterum
maturescendi fundamentum, quod est quinque et triginta

1. corde *V* 4. lucidisse me *V*, corr. m. rec. 6. duos
in *V* add. m. rec. 7. septemestrem *D*, septem mestrem *V*
8. decimo et ducentesimo *V* vulgo 9. decem mestrem *V*
10. septuagesimo *V* 14. accesserint *V* 15. διὰ τεσσάρων
vulgo 16. sex *V* m. rec. in ras. 17. sescuplam (sesc in
ras.) *D* secundum *D* symphoniam *V* (item mox vs. 20)
18. διὰ πέντε vulgo 20. διὰ πασσών vulgo 21. RATIONE *D*
hu *D* numerii *V* VI] sex *V* XII] XI *D* 22. dies
οὐ *D* 23. ΤΕΛΙΟΝ *V*, τέλειον vulgo greci *V* 26. IL-
lum *D* 29. maturascendi *V* TRIGENTA *D*

dierum, sexies ductum, cum ad diem ducentensimum decimum pervenit, maturum procreatur. alter autem ille partus, qui maior est, maiori numero continetur, septenario scilicet, quo tota vita humana finitur, ut et Solon scribit et Iudaei in dierum omnium numeris secuntur *et* 5 Etruscorum libri rituales videntur indicare. Hippocrates quoque aliique medici in corporum valitudinibus non aliud ostendunt: nam septimum quemque diem crisimon 7 observant. itaque ut alterius partus origo in sex est diebus, post quos semen in sanguinem vertitur, ita huius in 10 septem; et ut ibi quinque et triginta diebus infans membratur, ita hic pro portione diebus fere quadraginta. quare in Graecia dies habent quadragensimos insignes. namque praegnans ante diem quadragensimum non prodit in fanum, et post partum quadraginta diebus plerae- 15 que fetae graviore sunt nec sanguinem interdum continent, et parvuli ferme per hos [fere] morbidum sine risu nec sine periculo sunt. ob quam causam, cum is dies praeteriit, diem festum solent agitare, quod tempus appellunt τετσερακοσταίον. hi igitur dies quadraginta per 20 septem illos initiales multiplicati fiunt dies ducenti octoginta, id est hebdomadae quadraginta: sed quoniam ultimae illius hebdomadis primo die editur partus, sex dies decedunt et ducentensimus septuagensimus quartus observatur. qui numerus dierum ad tetragonum illum 25 9 Chaldaeorum conspectum subtiliter congruit: nam cum

---

3. maiore *V* 4. uita in *V* add. *m. rec.* 5. iudei *D* sequuntur *V* et om. *D* 6. hippocratis *D*, hippocrates *V*
 10. ita et *V* 11. ubi *V* TRIGENTA *D* 12. portitione *D*
 13. quadragensimos *D*, quadagesimos *V* insignis *V*, corr. 1 *m.* 14. praegnans **** ante (*litteris quattuor quinqueve erasis*) *D*, praegnans ante *V* quadagesimum *V* procedit *d V* 17. parvuli *V* fere] infirmi *Lachmannus*
 19. praeterit *DV* agitare, sed alterum ne erasum, *D*
 20. ετσερακοστenu *D*, τετσερακοστenu *V*, corr. *Lachmannus* hu *D* 21. ducenti octoginta (octoginta *d*) *D* 22. ebdomadae *V* 23. ebdomadis *V* die* (dies ante ras.) *D*
 24. ducentensimus septuagensimus quartus (non partus) *V*
 26. chaldaeorum *DV*

signiferum orbem diebus CCCLXV et aliquot horis sol circumeat, quarta necesse est parte dempta, id est diebus LXXXXI aliquotque horis, tres quadras reliquis diebus CCLXXIII non plenis percurrat, usque dum perveniat ad
 5 id loci unde conceptionis initium quadratus aspiciat. unde autem mens humana dies istos commutationis speculari et arcana naturae rimari potuerit, nemo miretur. haec enim frequens medicorum experientia pervidit, qui cum multas animadverterent semen non retinere conceptum, conpertum habuerunt id quod intra sex dies septemve eiciebatur esse lacteum, et vocaverunt ἐκρυειν, quod postea autem sanguineum, idque ἐκτρωκυδὸς appellatur. quod vero ambo partus videntur paribus dierum
 10 numeris contineri, Pythagoras inparem laudat, tamen a secta non discrepat. duo enim in pares CCVIII et CCLXXIII dicit expleri, ad quorum consummationem aliquid ex sequentibus accedere, quod tamen diem solidum non adferat. cuius exemplum videmus tam in anni quam mensis
 12 spatio servasse naturam, cum et anni inparem dierum trecentorum sexaginta quinque numerum aliquanto cummulaverit et mense lunari ad dies undetriginta aliquid addiderit.

Nec vero incredibile est ad nostros natales musicam
 12 pertinere. haec enim sive in voce tantummodo est, ut Socrates ait, sive, ut Aristoxenus, in voce et corporis motu, sive in his et praeterea in animi motu, ut putat Theophrastus, certe multum obtinet divinitatis et animis permovendis plurimum valet. nam nisi grata esset deis
 2 immortalibus, qui ex anima constant divina, profecto ludi
 30 scenici placandorum deorum causa instituti non essent,

---

1. dies DV aliquod D 3. LXII DV aliquodque D
 quadrans V¹, corr. m. 2 7. mirari DV 8. pervidit DV
 10. habuerint id in quod D 11. eiciebatur V εκκρυειν
 DV, corr. m. rec. in V 12. sanguine V εκτρωκυδὸς V
 (m sic fere ductum 3-c) 14. in partem V laudet D
 16. exsequentibus D 18. videmus (e ex i facta) D 21. undetriginta D
 24. ut socrates dV, utcrates D 26. ami V
 27. theophrastus DV

- nec tibicen omnibus supplicationibus in sacris aedibus
 adhiberetur, non cum tubicine Marti triumphus ageretur,
 non Apollini cithara, non Musis tibiae ceteraque id genus
 essent adtributa, non tibicinibus, per quos numina pla-
 cantur, esset permissum aut ludos publice facere ac vesci 5
 in Capitolio, aut Quinquatribus minusculis, id est idibus
 Iunius, urbem vestitu quo vellent personatis temulentisque
 3 pervagari. hominum quoque mentes et ipsae, quamvis
 Epicuro reclamante, divinae suam naturam per cantus
 agnoscunt. denique quo facilius sufferant laborem, vel 10
 in navis meatu a rectore symphonia adhibetur: legionibus
 quoque in acie dimicantibus etiam metus mortis classico
 4 depellitur. ob quam rem Pythagoras, ut animum sua
 semper divinitate imbueret, prius quam se somno daret et
 cum esset expergitus, cithara ut ferunt cantare consueve- 15
 rat, et Asclepiades medicus phreneticorum mentes morbo
 turbatas saepe per symphoniam suae naturae reddidit.
 Herophilus autem, artis eiusdem professor, venarum pul-
 5 sus rhythmis musicis ait moveri. itaque si et in corporis
 et in animi motu est harmonia, procul dubio a natalibus 20
 nostris musica non est aliena.
- 13 Ad haec accedit quod Pythagoras prodidit hunc totum
 mundum musica factum ratione, septemque stellas inter
 caelum et terram vagas, quae mortalium geneses mode-
 rantur, motum habere enrythmon et intervalla musicis 25
 diastematis congrua, sonitusque varios reddere pro sua

---

2. cum om. V Marti] aut D, om. V, aut tubicine Iah-
 nus, avitus Prellerus Röm. Mythol. p. 316; mihi in aut latere
 visum Marti, quod in DV additum post ageretur, sed in D
 super verum 3. appollini V chitara D 4. tibicinibus
 (cinibus d in ras.) D quos DV, quod d 6. capitulio D
 quid patribus minus oculis DV 7. urbes DV uestito D
 9. epicoro D 10. ficilius V, corr. m. rec. 11. meatu uel
 metatu uel motu Pontanus ad Macrob. in somn. Scip. II, 3,
 metu DV uectore DV 13. phytagoras V 15. sythara D,
 cythara V 16. asclepiadis (i in ras. pro e, ut videtur) D
 freneticorum DV 18. ierophilus DV autem mortis D
 19. rythmis DV 20. in om. V vulgo animi (mi d in ras.)
 D armonia V 22. accedit D, accidit d V

quaque altitudine ita concordet, ut dulcissimam quidem
 concinant melodian, sed nobis inaudibilem propter vocis
 magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiae
 non possint. nam ut Eratosthenes geometrica ratione col-
 5 legit maximum terrae circuitum esse stadiorum ducentum
 quinquaginta duum milium, ita Pythagoras quot stadia
 inter terram et singulas stellas essent indicavit. stadium
 autem in hac mundi mensura id potissimum intellegen-
 dum est quod Italicum vocant, pedum sescentorum viginti
 10 quinque: nam sunt praeterea et alia longitudine discre-
 pantia, ut Olympicum, quod est pedum sescentum, item
 Pythicum pedum M. igitur ab terra ad lunam Pythagoras 3
 putavit esse stadiorum circiter centum viginti sex milia,
 idque esse toni intervallum; a luna autem ad Mercuri
 15 stellam, quae stilbon vocatur, dimidium eius, velut hemi-
 tonion; hinc ad phosphoron, quae est Veneris stella, fere
 tantundem, hoc est aliud hemitonion; inde porro ad so-
 lem ter tantum, quasi tonum et dimidium. itaque solis 4
 astrum abesse a terra tonos tres et dimidium, quod vo-
 20 catur dia pente, a luna autem duos et dimidium, quod
 est dia tesson. a sole vero ad stellam Martis, cui no-
 men est pyrois, tantundem intervalli esse quantum a terra
 ad lunam, idque facere tonon; hinc ad Iovis stellam, quae
 phaethon appellatur, dimidium eius, quod faciat hemito-
 25 nion; tantundem a Iove ad Saturni stellam, cui phaenon
 nomen est, id est aliud hemitonion; inde ad summum
 caelum, ubi signa sunt, perinde hemitonion. itaque a 5

---

1. quaeque DV, corr. Halmius coll. Madvigio ad Cic. de fin.
 p. 699 3. carpere D 4. ERATOSTHENES GEOMETRICA D
 colligit V 6. quot (1 d in ras.) D 7. interrâ V 9. ui-
 genti D 12. pedū. m. V 13. uigenti D 14. MERCORI
 D, mercurii d, Mercurii V 15. STILON D semitonion DV
 17. emitonion D, semitonion dV (hemitonion D ante ras. illo
 loco qui a nobis adscriptus est ad p. 25, 2) 19. a*strum
 (austrum ante ras.) D 20. diapente DV, διὰ πέντε vulgo
 21. diatesson DV, διὰ τεσσάρων vulgo 24. pheton D,
 phoeton V 25. phenon DV 26. 27. hemitonion D ante
 ras., semitonion dV

caelo summo ad solem diastema esse dia tessaron, id est duorum tonorum et dimidi, ad terrae autem summitatem ab eodem caelo tonos esse sex, in quibus sit dia pason symphonia. praeterea multa quae musici tractant ad alias rettulit stellas et hunc omnem mundum enarmonion esse 5 ostendit. quare Dorylaeus scripsit esse mundum organum dei: alii addiderunt esse id ἐπτάχορδον, quia septem 6 sint vagae stellae, quae plurimum moveantur. sed his omnibus subtiliter tractandis hic locus non est; quae si vellem in unum librum separatim congerere, tamen in 10 angustiis versarer: quin potius, quoniam me longius dulcedo musicae abduxit, ad propositum revertor.

14 Igitur expositis iis quae ante diem natalem sunt, nunc ut climactericoe anni noscantur, quid de gradibus aetatis 2 humanae sensum sit dicam. Varro quinque gradus aetatis 15 aequabiliter putat esse divisos, unum quemque scilicet praeter extremum in annos XV. itaque primo gradu usque annum XV pueros dictos, quod sint puri, id est impubes. secundo ad tricensimum annum adulescentes, ab alescendo sic nominatos. in tertio gradu qui erant usque 20 quinque et quadraginta annos, iuvenis appellatos eo quod rem publicam in re militari possent iuvare. in quarto autem adusque sexagensimum annum seniores vocitatos, quod tunc primum senescere corpus inciperet. inde usque finem vitae unius cuiusque quintum gradum factum, 25

---

1. διατεσσαρον *DV*, διὰ τεσσαρων *vulgo* 2. διμιδιαιερ-
 rae *D*, dimidiaterrae *d*, dimidii-terrae *V* summitatem
D, summitate *dV* 3. ad eodem *D* diapason *D*, diapa-
 san *V* (*corr. m. 2*), διὰ πασῶν *vulgo* 4. multa q, *D* ad
 alias *om. V* 5. rettulit *DV*, *corr. d* enarmonion (*enar-*
moni d in ras.) *D* 6. dorylaeus *V* 7. id ἐπτάχορδον *Sca-*
lliger, id est ταχοραον *D*, id est taxopaon *V* quia] qui *V*
 12. musica** *D* 13. his *V* q̄ *D* 14. climacterica *D*,
 climacterici *dV vulgo* 17. usque ad *vulgo* 19. secundus
D, secundos *V* tricesimum *V* 20. allescendo *DV*
 erat *DV* 21. iuvenes *V* appellatus *D* 23. adus-
 que ** (*erasis ad*) *D*, usque ad *V* sexagensimum *D*, sexa-
 gesimū *V* 24. incipiat (*at d in ras.*) *D*, incipiat *V vulgo*

in quo qui essent, senes appellatos, quod ea aetate corpus
iam senio laboraret. Hippocrates medicus in septem gra- 3
dus aetates distribuit. finem primae putavit esse septi-
mum annum, secundae quartum decimum, tertiae duode-
5 tricensimum, quartae tricensimum quintum, quintae duo
et quadragensimum, sextae quinquagensimum sextum,
septimae novissimum annum vitae humanae. Solon autem 4
decem partes fecit, et Hippocratis gradum tertium et sex-
tum et septimum singulos bifariam divisit, ut una quae-
10 que aetas annos haberet septenos. Staseas peripateticus 5
ad has Solonis decem hebdomadas addidit duas, et spa-
tium plenae vitae quattuor et octoginta annorum esse
dixit; quem terminum si quis praeterit, facere idem quod
stadiodromoe ac quadrigae faciunt, cum extra finem pro-
15 currunt. Etruscis quoque libris fatalibus aetatem hominis 6
duodecim hebdomadibus describi Varro commemorat.
quae duo** ad decies septenos annos posse fatalia depre-
cando rebus divinis proferre, ab anno autem LXX nec
postulari debere nec posse ab deis impetrari. ceterum
20 post annos LXXXIII a mente sua homines abire, neque
his fieri prodigia. sed ex eis omnibus proxime videntur 7
adaccessisse naturam qui hebdomadibus humanam vitam
emensi sunt. fere enim post septimum quemque annum
articulos quosdam et in his aliquid novi natura ostendit,
25 ut et in elegia Solonis cognoscere datur. ait enim in
prima hebdomade dentes homini cadere, in secunda pu-

---

2. post laboraret in *D* add. hinc ad phosphoron quae est
peneris stella fere tantumdem hoc est aliud hemitonion
(semitonion *d*): vide p. 23, 16 hippocratis *D*, hypocrates *V*
3. aetatū *V* 4. duodetricesimum *DV* 5. tricesimum *V*
6. quadragesimū *V* quinquagesimum *V* 8. hypocra-
tis *V* 11. ebdomades *V* 13. preterit *V* 15. etruscus *D*
16. ebdomadibus *DV* describi *D* 17. que dum ad *V*
depraecando *V*, corr. *m.* 2 21. proximae *D* 22. ebdo-
madibus *DV* 25. et in elegia *V* atenim *V* in prima heb-
domade cet. in *DV* supra inveniuntur (vide ad p. 12, 6); hoc
autem loco leguntur temporum si veterum cet. (vide cap. 17, 10)
26. ebdomadae *D*, ebdomade *V*

bem apparere, in tertia barbam nasci, in quarta vires, in quinta maturitatem ad stirpem relinquendam, in sexta cupiditatibus temperari, in septima prudentiam linguamque consummari, in octava eadem manere (in qua alii dixerunt oculos albescere), in nona omnia fieri languidiora, in decima hominem morti fieri maturum. **tamen in secunda hebdomade vel incipiente tertia vocem crassiorrem et inaequabilem fieri, quod Aristoteles appellat tragizin, antiqui nostri irquitallire, et inde ipsos putant irquitillos appellari, quod tum corpus ircum olere incipiat. de tertia autem aetate adolescentulorum tres gradus esse factos in Graecia prius quam ad viros perveniatur, quod vocent annorum XIII παῖδα, μελλέφηβον autem XV, dein sedecim ἔφηβον, tunc septemdecim ἐξέφηβον. praeterea multa sunt de his hebdomadibus quae medici ac philosophi libris mandaverunt, unde apparet, ut in morbis dies septimi suspecti sunt et crisimoe dicuntur, ita per omnem vitam septimum quemque annum periculosum et velut crisimon esse et climactericum vocitari. sed ex his genethliaci alios aliis difficiliores esse dixerunt, et nonnulli eos potissimum quos ternae hebdomades efficiunt putant observandos, hoc est unum et vicensimum, et quadragesimum secundum, dein tertium et sexagesimum, postremum octogesimum et quartum, in quo Staseas terminum vitae defixit. alii autem non pauci unum omnium difficillimum climactera prodiderunt, anno scili-

---

1. TERTIAM D ures D, vires d V 3. temptari V
 4. OCTAVA D in qua — languidiora om. V 7. hebdomade DV 8. ARISTOTELIS D τραγίζειν vulgo 9. irquitallire (r d in ras.) D 10. ***quitillos D, irquitillos d V elere D 13. παδα D, παδδ V, παδα corr. rec. m. in V mellephoebon DV 14. aephoebon D, ephoebon V εξεφωβον D, εξεφωβον V 15. hebdomadibus DV 17. crisimie D, crisimiae V 19. climactericum] add. V m. 1 in marg. CLIMACI, m. 2 super uersum incertū 20. alias alius DV 21. ternas (s d in ras.) D 22. vicesimum V 23. quadragesimum V 24. LXXX DV quo* D

cet undequinquagesimo, quem conplent anni septies
 septeni; ad quam opinionem plurimorum consensus in-
 clinat: nam quadrati numeri potentissimi ducuntur. de- 12
 nique Plato ille veniat veteris philosophiae sanctissimus,
 5 qui quadrato numero annorum vitam humanam consum-
 mari putavit, sed novenario, qui conplet annos octoginta
 et unum. fuerunt etiam qui utrumque reciperent nu-
 merum, undequinquagesimum et octogensimum unum,
 et minorem nocturnis genesibus, maiorem diurnis scri-
 10 berent *. plerique [aliter moti] duos istos numeros sub- 13
 tiliter dicreuerunt, dicentes septenarium ad corpus, no-
 venarium ad animum pertinere; hunc medicinae corporis
 et Apollini adtributum, illum Musis, quia morbos animi,
 quos appellant pathe, musice lenire ac sanare consueve-
 15 rit. itaque primum climactera annum quadragesimum 14
 et nonum esse prodiderunt, ultimum autem octogensimum
 et unum; medium vero ex utroque permixtum anno ter-
 tio et sexagesimo, vel quem hebdomades novem vel
 septem enneades conficiunt. hunc licet quidam periculo- 15
 20 sissimum dicant, quod ad corpus et ad animum pertineat,
 ego tamen ceteris duco infirmiozem. nam utrumque qui-
 dem supra dictum continet numerum, sed neutrum qua-
 dratum, et ut est ab utroque non alienus, ita in neutro
 potens. nec multos sane, quos vetustas claro nomine
 25 celebrat, hic annus absumpsit. Aristotelen Stagiriten re- 16

---

1. unde quinquagesimo D, unode qu. d, uno de quin-
 quagesimo V 2. opinionem D 4. veniat veteris Iahnus,
 ueniat (t in ras. trium litterarum) ceteris D, ueniat ceteris V
 6. LXXX DV 7. fuerunt — 8. unum om. V 8. unde L et
 LXXX unum D 9. ascriberent vulgo sine nota lacunae; scri-
 berent fieri. quali termino duos cet. ego proposui in Eos, süd-
 deutsche Zettschr. für Philol. II 1866 p. 625 10. istos dV,
 isto D 11. decreuerunt D, decrever (in marg. dis m. rec.)
 V, discreuerunt vulgo 14. πάθη vulgo 15. clamaeterna D,
 clamaeterna d, climætera V XL et unum esse DV
 16. LXXX DV 18. sexagésimo D, sexagesimo V ebdo-
 mades V 19. henneades D 25. aristotelēs (s a m. 2, ut
 videtur) D, aristoteles V reperit (t in ras.) D, repperit V,
 corr. Guilielmus

perio: sed hunc ferunt naturalem stomachi infirmitatem crebrasque morborum corporis offensiones adeo virtute animi diu sustentasse, ut magis mirum sit ad annos LXIII eum vitam pertulisse quam ultra non protulisse.

- 15 Quare, sanctissime Caerelli, cum istum annum qui 5 maxime fuerat corpori formidolosus sine ullo incommodo transieris, ceteros, qui leviores sunt, climacteras minus tibi extimesco, praesertim cum in te animi potius quam corporis naturam sciam dominari, eosque viros qui tales fuerunt non prius vita excessisse quam ad annum illum 10 octogensimum et unum pervenerint, in quo Plato finem vitae et legitimum esse existimavit et habuit legitimum.
- 2 hoc anno et Dionysius Heracleotes, ut vita abiret, cibo abstinuit et contra Diogenes cynicus cibi cruditate in cholera solutus est. Eratosthenes quoque ille orbis terra- 15 rum mensor et Xenocrates Platonici veteris academiae princeps ad eundem annum vixerunt. non pauci etiam per animi spiritum molestiis corporis superatis limitem istum transgressi sunt, ut Carneades, a quo tertia academia est, quae dicitur nova, qui ad annum nonagensimum*, 20 vel Cleanthes, *qui* uno minus centum explevit. at Xenophanes Colophonius maior annorum centum fuit. Democritum quoque Abderiten et Isocraten rhetorem ferunt prope ad id aetatis pervenisse quo Gorgias Leontinum, quem omnium veterum maxime senem fuisse et octo su- 25 pra centum annos habuisse constat. quod si cultoribus sapientiae sive per animi virtutem seu lege fati diutina obtigit vita, non despero quin te quoque diu corpore ad-

---

1. stomachi D	4. ptulisse V	NON PERTULISSE DV
5. cerelli V ex stl.	cum d in ras.	7. LAETIORES D
11. octogesimum V	12. extimavit D	13. DIONYSIUS DV
15. solum D	16. XENOCRATIS D, *XENOCRATES (ERASA E) V	
ACHADEMIAE DV	19. ACHADEMIA V	20. NONA VEL CLEANTHES (CLEANTES V) QUI AD ANNUM NONAGENSIMUM (NONAGESIMUM V) UNO MINUS CENTUM DV, TRANSPOSUIT LAHNUS; IDEM ACCESSIT (Halmius vixit) post nonagensimum intercidisse coniecit
21. XENEPHANES DV	28. atque V	

que animo valentem longior maneat senectus. quem enim veterum nunc memoria suspicimus prudentia vel temperantia vel iustitia vel fortitudine tibi antestare [dicimus]? quis eorum, si adesset, non in te omnium virtutum praedicationem conferret? quis tuis laudibus se postponi erubesceret? illud certe, ut arbitror, dignum est praedicatione, quod, cum illis ferme omnibus quamvis prudentissimis et procul a republica amotis non contigerit sine offensione et odio plerumque capitali vitam degere, tu tamen officiis municipalibus functus, honore sacerdotii in principibus tuae civitatis conspicuus, ordinis etiam equestris dignitate gradum provincialium supergressus, non modo sine reprehensione et invidia semper fuisti, verum etiam omnium omnino amorem cum maxima gloria consecutus es. quis a te nosci aut ex amplissimo senatus ordine non expetiit aut ex humiliore plebis non optavit? quis mortalium vel te vidit vel de tuo nomine accepit, quin et loco fratris germani diligat et vice parentis veneretur? quis ignorat probitatem primam, fidem summam, benignitatem incredibilem, modestiam verecundiamque singularem ceteraque humanitatis officia penes te unum esse, et quidem maiora quam possint digne a quoquam referri? quare et ego his nunc commemorandis super- sedebo. de eloquentia quoque sileo, quam omnia provincialium nostrarum tribunalia, omnes praesides noverunt, quam denique urbs Roma et auditoria sacra mirata sunt. haec se et ad praesens et in futura saecula satis ipsa nobilitat.

Nunc vero quatenus de die natali scribo, meum munus implere conabor, tempusque hodiernum, quo maxime

---

1. quem enim veterum, quorum memoriam suspicimus, prudentia — antistare dicemus *Iahnus secundum Lachmannum*
 2. suscepimus *V* 3. fortitudinem *D* 5. postponit erubesceret *D*, corr. *d* 8. motis *DV*, remotis *Cauchius*
 9. vira *DV* 10. sacerdoti *V* 13. repraesensione *D*
 15. qui *d* (s littera expuncta) 16. expetit *D* 27. praesens *V* 30. implere *V*

- flores, quam potero lucidissimis notis signabo; ex quo
 2 etiam primus ille tuus natalis liquido noscetur. tempus
 autem non diem tantummodo vel mensem vel annum ver-
 tentem appello, sed et quod quidam lustrum aut annum
 3 magnum vocant, et quod saeculum nominant. ceterum 5
 de aevo, quod est tempus unum et maximum, non multum
 est quod in praesentia dicatur. est enim inmensum, sine
 origine, sine fine, quod eodem modo semper fuit et sem-
 per futurum est, neque ad quemquam hominum magis
 4 quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, 10
 praeteritum, praesens, futurum. e quibus praeteritum
 initio caret, exitu futurum, praesens autem, quod medium
 est, adeo exiguum et inconprehensibile est, ut nullam re-
 cipiat longitudinem neque aliud esse videatur quam trans-
 acti futurique coniunctio, adeo porro instabile, ut ibidem 15
 sit numquam, et quicquid transcurrit a futuro decerpit et
 5 adponit praeterito. haec inter se tempora, ante actum
 dico et venturum, neque paria sunt neque ita ut alterum
 altero longius breviusve videatur: quicquid enim non
 6 habet finem, conlationem mensurae non recipit. qua- 20
 propter aevum neque annorum nec saeculorum numero
 nec denique ullo finiti temporis modulo metiri conabor:
 haec enim ad aetatem infinitam non sunt brumalis unius
 instar horae.
 7 Itaque ut saecula possim percurrere et hoc nostrum 25
 praesens designare, omissis aureis argenteisque et hoc
 genus poeticis, a conditu urbis Romae, patriae nostrae
 17 communis, exordiar, et quoniam saecula aut naturalia
 sunt aut civilia, prius de naturalibus dicam.
 2 Saeculum est spatium vitae humanae longissimum 30

---

4. aut unum annū *V* 5. seculum *V* 7. presentia *V*
 10. quam adulterum *D*, quam ad adulterum *d* 11. e *om.*
DV 12. INITIATIO (INITIO ante *ras.*) *D* exitum *D*
 13. INCONPRAEHENSIBILE *D*, inconprehensibile *V* 16. quic-
 quid *V* et adponit praeterito *om.* *V* 18. paria] pro-
 pria *V* 19. quicquid *V* 26. designare (de *ex di*) *D*
 28. exordiar** | et qm (et initio versus *adscr. m. 2*) *D*, exor-
 diar | DE SAECVLIS *V* omissis et quoniam — dicam

- partu et morte definitum. quare qui annos triginta saeculum putarunt multum videntur errasse. hoc enim tempus genean vocari Heraclitus auctor est, quia orbis aetatis in eo sit spatio. orbem autem vocat aetatis, dum natura
 5 ab sementi humana ad sementim revertitur. hoc quidem geneas tempus alii aliter definierunt. Herodicus annos quinque et viginti scribit dici genean, Zenon triginta. saeculum autem *quid* sit, usque adhuc arbitror ad subtile
 10 examinatum non esse. poetae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus historici Graeci, quamvis eos a vero par non fuit decedere; ut Herodotus, apud quem legimus Arganthonion Tartessorum regem centum et quinquaginta annorum fuisse, aut Ephorus, qui tradit Archadas dicere apud se reges antiquos aliquot ad trecentos
 15 vixisse annos. verum haec ut fabulosa praetereo: sed inter ipsos astrologos, qui in stellarum signorumque ratione verum scrutantur, nequaquam etiam convenit. Epigenes in centum duodecim annis longissimam vitam constituit, Berosos autem centum sedecim: alii ad centum
 20 viginti annos produci posse, quidam etiam ultra crediderunt. fuerunt qui non idem putarent ubique observandum, sed varie per diversas regiones, pro ut in singulis sit caeli ad circulum finitorem inclinatio, quod vocatur clima.
- 25 Sed licet veritas in obscuro lateat, tamen in una quaque civitate quae sint naturalia saecula, rituales Etruscorum libri videntur docere, in quis scriptum esse fertur initia sic poni saeculorum. quo die urbes adque civitates constituerentur, de his qui eo die nati essent eum qui

3. γεγενῆν *vulgo, item posthac γεγενῆς et γεγενῆν* 4. vocant
 DV corr. Lachmannus 5. ab sementi Halmius, ad sementi D,
 om. V sementem V 7. TRIGENTA D 8. quid om. D
 9. exanimatū V 10. SCRIBSERUNT D eos] eo D, om. V
 12. arganthonion V tarcessiorum (tar in ras.) D, tarces-
 siorū V 13. quinta V, corr. m. rec. fuisse antephorus V
 archadas DV 14. apud D aliquod D tricentos V
 17. epigenesin D, epygenes in V 20. ugenti D 22. va-
 riae D 26. secula V 28. atque V

- diutissime vixisset die mortis suae primi saeculi modulum finire, eoque die qui essent reliqui in civitate, de his rursum eius mortem, qui longissimam egisset aetatem, finem esse saeculi secundi. sic deinceps tempus reliquorum terminari. sed ea quod ignorarent homines, portenta mitti 5 divinitus, quibus admonerentur unum quodque saeculum 6 esse finitum. haec portenta Etrusci pro haruspicii disciplinae suae peritia diligenter observata in libros rettulerunt. quare in Tuscis historiis, quae octavo eorum saeculo scriptae sunt, ut Varro testatur, et quot numero 10 saecula ei genti data sint et transactorum singula quanta fuerint quibusve ostentis eorum exitus designati sint continetur. itaque scriptum est quattuor prima saecula annorum fuisse centenum, quintum centum viginti trium, sextum undeviginti et centum, septimum totidem, octavum 15 tum demum agi, nonum et decimum superesse, quibus transactis finem fore nominis Etrusci.
- 7 Romanorum autem saecula quidam ludis saecularibus putant distingui: cui rei fides si certa est, modus Romani saeculi est incertus. temporum enim intervalla, 20 quibus ludi isti debeant referri, non modo quanta fuerint retro ignoratur, sed ne quanta quidem esse debeant scitur. nam ita institutum esse, ut centesimo quoque anno 8 fierent, id cum Antias aliique historici auctores sunt, tum Varro de scaenicis originibus libro primo ita scriptum 25 reliquit: cum multa portenta fierent, et murus ac turris, quae sunt inter portam Collinam et Esquilinam, de caelo tacta essent, et ideo

---

7. aruspicii *V* disciplinae quae *D* 9. RETTULERUNT
D, retulerunt *V* 10. ut *d* in *ras*. et quod *D* 11. trans-
 actarum *V*, corr. *m.* 2 12. **CONTINETUR *D*, continetur *d*,
 item *V*, in quo ntinet 1 *m.* in *ras*. 14. CENTENŪ fuit in *D*, nunc
 post cent est rasura trium litterarum et um superscr., tertio
 autem loco comparet etiam nunc ductus transversus qui fuit su-
 per u; centū *V* quintum (in in *ras*.) *D* 15. unumdevi-
 ginti *dV* 22. debeat *V*¹, corr. *m.* 2 25. scenicis *V*
 26. muros *V* 28. tracta *V*

libros Sibyllinos x viri adissent, renuntiarent
 uti Diti patri et Proserpinae ludi Tarentini
 in campo Martio fierent tribus noctibus, et ho-
 stiae furvae immolarentur, utique ludi cente-
 5 simo quoque anno fierent. item Titus Livius libro 9
 CXXXVI: eodem anno ludos saeculares Caesar
 ingenti apparatu fecit, quos centesimo quo-
 que anno (his enim terminari saeculi *) fieri
 mos * ut *. contra ut decimo centesimoque anno re-
 10 petantur tam commentarii xv virorum quam Divi Augusti
 edicta testari videntur, adeo ut Horatius Flaccus in car-
 mine quod saecularibus ludis cantatum est id tempus hoc
 modo designaverit: Certus undenos decies per an-
 nos Orbis ut cantus referatque ludos Ter die
 15 clara totiensque grata Nocte frequentes. quae 10
 dissensio temporum, si veterum revolvantur annales,
 longe magis in incerto invenietur. primos enim ludos
 saeculares exactis regibus post Romam conditam annis
 CCXLV a Valerio Publicola institutos esse ** ad xv viro-
 20 rum commentarios, anno CCXCVIII M. Valerio Spurio Ver-
 ginio cons. * * anno post urbem conditam † octavo et
 quadringentesimo, ut vero in commentariis xv virorum
 scriptum est anno CCCC et † decimo M. Valerio Corvino ii

1. SYBILLINOS DV x viri Mommsenus Chronol. Rom. p. 181,
 • xu uiri D, xii uiri V, xv viri vulgo renuntiarent V¹,
 corr. m. 2 8. is (immo hic) enim terminus saeculi vulgo
 9. sed moris esse ut contra con. Lachmannus ut contra,
 omisso altero ut, V, at contra ut vulgo ante Iahnum 11. Hor.
 Carm. saec. 21 ss. 13. certos DV 14. orbes D V¹, or-
 bis V² 15. claro DV post frequentes DV habent cap. 7
 Superest — cap. 14, 7 ait enim; tum quae dissensio repetivit
 Lachmannus ex eo loco qui indicatus est ad p. 10, 7; denique
 temporum et cet. supra leguntur: vide ad p. 25, 25 16. re-
 uoluantur dV 19. xl uirorum DV 20. ccxcviii DV
 21. cons. DV post cons. lacunam sic explevit Lachmannus:
 secundos ludos, ut Antias vult, M. Popilio Laenate iiii M.
 Valerio Corvino cos.; idem pro octavo correxit sexto, et vs. 23
 octavo pro decimo (conf. C. L. Roth in Mus. Rhen. VIII
 p. 371 s.) 22. quadraginsimo D, quadragesimo V xii
 uirorum V 23. curmino DV, legendum Corvo cum Manutio

C. Poetilio cons. tertii ludi fuerunt Antiate Livioque auctoribus P. Claudio Pulchro L. Iunio Pullo cons. * * anno quingentesimo duodevicensimo P. Cornelio Lentulo C. Licinio Varo cons. de quartorum ludorum anno triplex opinio est. Antias enim et Varro et Livius re-
 11 12 5 10 15 20 25
 los esse prodiderunt L. Marcio Censorino M. Manilio cons. post Romam conditam anno DCV. at Piso Censorius et Gn. Gellius, sed et Cassius Hemina, qui illo tempore vivebat, post annum factos tertium adfirmant Gn. Cornelio Lentulo Lucio Mummio Achaico cons., id est anno DCVIII. in XV virorum autem commentariis notantur sub anno DCXXVIII M. Aemilio Lepido L. Aurelio Oreste cons. quintos ludos C. Furnio C. Iunio Silano cons. anno DCCXXXVII Caesar Augustus et Agrippa fecerunt. sextos autem fecit Ti. Claudius Caesar se IIII et L. Vitellio III cons. anno DCCC, septimos Domitianus se XIII et L. Minucio Rufo cons. anno DCCCXLI, octavos imperatores Septimius et M. Aurelius Antoninus Cilone et Libone cons. anno DCCCCLVII. hinc animadvertere licet neque post centum annos ut hi referrentur ludi statum esse, neque post centum decem. quorum etiamsi alterutrum retro fuisset observatum, non tamen satis id argumenti esset quo quis his ludis saecula discerni constanter adfirmet, praesertim cum ab urbis primordio ad reges exactos, annos CCXLIII, factos esse auctor sit nemo,

1. poetaelio $\overline{\text{cs}}$ D, poetelio cons. V antiate D
 2. pulloi $\cdot \overline{\text{cos}}$ D, pulloi cons V 3. quingentesimo duodevicesimo V 4. LUNIO DV VARRO D $\overline{\text{cos}}$ D, cons. V
 6. m manlio DV $\overline{\text{cos}}$ D, cons. V 9. CN DV (at vs. 8 uterque habet GN) 10. mummo DV $\overline{\text{cos}}$ DV
 DCIII DV 11. SUB ANNIS DV 12. M. om. DV EMILIO DV $\overline{\text{cos}}$ D, cos V 13. C prius om. DV cons. DV
 14. aug. et agryppa V 15. T. CLAUDIUS DV CAESARSAE-
 I·C·III ET LUTELLIO D, caesar se·I·C·III et L. uitellio V (L. uitellio ex sil.) 16. cos D, cons V (item uterque proximo versu) DOMITIANUS SEX·III· D MINUCI V 17. imp. sept. et m. aur. D, imper. sept. et m. aur. V 18. nibone V 19. cos D, cons. V DCCCCLVII DV 20. ut hi] uti V statutum V 25. ANNO CCXLIII D (conf. ad p. 35 vs. 7) ludos ante factos add. Iahnus

quod tempus procul dubio naturali maius est saeculo.
 quod si quis credit ludis saecularibus saecula *, sola no- 13
 minis origine inductus, sciat saeculares dici potuisse quod
 plerumque semel fiant hominis aetate, ut multa alia quae
 5 rara sunt post saeculum evenire loquentium consuetudo
 usurpat.

Sed nostri maiores, quod natura saeculum quantum
 esset exploratum non habebant, civile ad certum modu-
 lum annorum centum statuerunt. testis est Piso, in cuius
 10 annali septimo scriptum est sic: Roma condita anno
 DC septimum saeculum occipit his consulibus
 qui proximi sunt consules, M. Aemilius M.
 filius Lepidus, G. Popilius II absens. sed ut
 hunc annorum numerum constituerent nostri, non nihil
 15 causae fuit, primum quod multos suorum civium ad hunc
 aetatem perducere videbant, dein quod Etruscos, quorum
 prima saecula centum fuerunt annorum, etiam hic ut
 in aliis plerumque imitari voluerunt. praeterea fieri potest 14
 quod refert Varro, quod Dioscorides astrologus scribit,
 20 Alexandriae inter eos qui mortuos sallunt constare homi-
 nem plus centum annos vivere non posse, idque cor ho-
 minum declarare eorum qui integri perierunt sine cor-
 poris tabe; ideo quod multis annis pendendo cor omnis
 aetatis incrementa et deminutiones conseruere: et anni-
 25 culi pendere duas dragmas, bimi quattuor, et sic in an-
 nos singulos usque ad quinquaginta accedere binas; ab

---

2. cludi ante ludis add. *Lachmannus*, discerni post saecula
Carrio 7. naturale vulgo post saeculum DV ex p. 34
 vs. 25 add. CXLIII, hic igitur recte IIII, non III 8. civilem
 D, civile V 11. .δ. septimo DV, corr. *Lachmannus* ac-
 cipit DV, corr. *Scaliger* (coipit coni. *Mommсенus Chronol. Rom.*
p. 191) 12. emilius D M. F. laepidus V (M. F. ex sil.)
 sedut V, sedit mutavit 1 m. 15. hanc DV 16. producere
 vulgo 17. ut] et V 18. imitare V praeterea adferri
 coni. *Lachmannus* 19. quodque Dioscorides vulgo scripsit V
 20. eos quae V sallunt *Lachmannus*, solent DV 21. id-
 que cor hominum *Lachmannus*, idcirco humanum DV 23.
 pependo V 24. conserue^{NT} (NT fortasse a pr. m) D, con-
 seruent V, observent vulgo 26. quinquaginta V in ras.

iis centum dragmis abusque anno quinquagesimo item decedere in uno quoque binas; ex quo perspicuum sit centesimo anno redire ad anni primi pondus nec longius vitam posse producere.

15 Quoniam igitur civile Romanorum saeculum centum 5 annis transigitur, scire licet in decimo saeculo et primum natalem tuum fuisse et hodiernum esse. quot autem saecula urbi Romae debeantur, dicere meum non est: sed quid apud Varronem legerim non tacebo, qui libro antiquitatum duodevicesimo ait fuisse Vettium Romae in 10 augurio non ignobilem, ingenio magno, cuius docto in disceptando parem: eum se audisse dicentem, si ita esset ut traderent historici de Romuli urbis condendae auguriis ac XII vulturis, quoniam CXX annos incolumis praeterisset populus Romanus, ad mille et ducentos perven- 15 turum.

18 Hactenus dictum de saeculo: nunc de annis maioribus dicam, quorum magnitudo adeo diversa tam gentibus observata quam auctoribus tradita est, ut alii annum magnum esse in annis vertentibus duobus, alii in multis 20 milibus annorum arbitrati sint. quod quale sit, iam hinc 2 conabor absolvere. veteres in Graecia civitates cum animadverterent, dum sol annuo cursu orbem suum circumit, lunam novam interdum tridecies exoriri idque saepe alternis fieri, arbitrati sunt lunares duodecim menses et 25 dimidiatum ad annum naturalem convenire. itaque annos civiles sic statuerunt, ut intercalando facerent alternos duodecim mensum, alternos tredecim, utrumque annum separatim vertentem, iunctos ambo annum magnum vocantes. idque tempus trieterida appellabant, quod tertio 30 quoque anno intercalabatur, quamvis biennii circuitus et

---

1. his *V* abusque *Lachmannus*, adq; *D*, atq; *V* quinquagesimo *V* 3. centesimo *V* 7. quod *D* 8. urbis *D* 10. duodevicesimo *V* 11. augurio *D* ignorabilem *V* cuius *DV*, eius *m. rec.* in *V* in *marg.* docto *D*, doctiori *V* et *m. recentior* in *D*, doctiori *Lachmannus* 12. essent *D* 13. tradebant *V* 14. cxx] ex x *DV* 18. tam] etiam *DV* 24. terdecies *vulgo*

re vera dieteris esset; unde mysteria, quae Libero alter-
 nis fiunt annis, trieterica a poetis dicuntur. postea 3
 cognito errore hoc tempus duplicarunt et tetraeterida
 fecerunt: sed eam, quod quinto quoque anno redibat,
 5 pentaeterida nominabant. qui annus magnus ex qua-
 driennio commodior visus est * * solis annum constare ex
 diebus CCCLXV et diei parte circiter quarta, quae I in
 quadriennium diem conficeret. quare agon et in Elide 4
 Iovi Olympio et Romae Capitolino quinto quoque anno
 10 redeunte celebratur. hoc quoque tempus, quod ad solis
 modo cursum nec ad lunae congruere videbatur, duplica-
 tum est et octaeteris facta, quae tunc enneaeteris vocitata,
 quia primus eius annus nono quoque anno redibat. hunc 5
 circuitum vere annum magnum esse pleraque Graecia
 15 existimavit, quod ex annis vertentibus solidis constaret,
 ut proprie in anno magno fieri par est. nam dies sunt
 solidi *II DCCCCXXII*, menses solidi uno minus centum,
 annique vertentes solidi octo. hanc octaeterida vulgo cre-
 ditum est ab Eudoxo Cnidio institutam, sed alii Cleostrat-
 20 um Tenedium primum ferunt composuisse et postea alios
 aliter, qui mensibus varie intercalandis suas octaeteridas
 protulerunt, ut fecit Harpalus, Nauteles, Menestratus, item
 alii, in quis Dositheus, cuius maxime octaeteris Eudoxi
 inscribitur. ob hoc in Graecia multae religiones hoc in 6

---

1. dieteres *D*, diesteres *d V* mysteria *V* post Li-
 bero vulgo add. patri 3. tetraeterida *DV* 4. sed eam
D, sed ad eam *dV* 5. penteterida *V* 7. quae primum
DV, quae unum vulgo 8. elide *D*, aelide *V* 9. olim-
 pio *V* capitolio *V* 10. a solis *D* 12. octeteris *D*,
 octo teris *V* aenneaeteris *V*, enneaeteris *Iahnus* 13. re-
 diebat *d* huc *D* 14. graetia *V*, corr. *m. rec.* 16. pro-
 priae *D* 17. soli *D*; dierum numerum et menses solidi add.
Scaliger minis *V* (scilicet soli diu nominis *V*¹, unde solidi
 uno minis fecit *m. rec.*) 18. hanc om. *V* octoeteridam
DV 19. alii *Iahnus*, an *D*, hanc et tum leostratum *V*
 20. alius *V* 21. naetiae *D* octoeteridas *DV* 22. ar-
 palus *D*, corr. *d* nauteles *DV* 23. octoeteris *D*,
 octaeteris *V*, corr. *d* 24. religiones *m. rec.* in *V*, regiones *DV*

tervallo temporis summa caerimonia coluntur, Delphis quoque ludi qui vocantur Pythia post annum octavum olim conficiebantur. proxima est hanc magnitudinem quae vocatur dodecaeteris ex annis vertentibus duodecim.

7 huic anno Chaldaico nomen est, quem genethliaci non ad 5 solis lunaeque cursus sed ad observationes alias habent adcommodatum, quod in eo dicunt tempestates frugumque proventus ac sterilitates, item morbos salubritatesque

8 circumire. praeterea sunt anni magni conplures, ut Metonicus, quem Meton Atheniensis ex annis undeviginti 10 constituit, eoque enneadecaeteris appellatur et intercalatur septies, inque eo anno sunt dierum VI milia et DCCCCXL. est et Philolai Pythagorici annus ex annis quinquaginta novem, in quo sunt menses intercalares viginti et unus; item Callippi Cyziceni ex annis septuaginta 15 sex, ita ut menses duodetriginta intercalentur; et Democriti ex annis LXXXII cum intercalariis perinde viginti

9 octo; sed et Hipparchi ex annis CCCIII, in quo intercaletur centies decies bis. haec annorum magnitudo eo discrepat, quod inter astrologos non convenit quanto vel 20 sol plus quam CCCLXV dies in anno conficiat vel luna

10 minus quam triginta in mense. ad Aegyptiorum vero annum magnum luna non pertinet, quem Graece κυνικόν, Latine canicularem vocamus, propterea quod initium illius sumitur, cum primo die eius mensis, quem vocant Aegyptii 25 Θωυθοί, caniculae sidus exoritur. nam eorum annus civilis solum habet dies CCCLXV sine ullo intercalari: ita-

-
1. caerimonia V	3. proxime V	4. de deceteris V
5. geneethliaci V	7. adcommodatas (as d in ras.) D	
8. morbosque, omisso salubritates, V	9. metonticus DV	
10. undeviginti D	11. enneacae ceteris D, m. 2 delet	
	ceteris et post enneacae in marg. adscr. teris; ennea ceteris V	
12. inq. D	13. philolaus DV	14. intercalaris D, intercalarii coni. Halmius
	15. callippi DV	16. duodetriginta D
	17. intercalares DV	18. cencies V
	19. cencies V	20. egyptiorum V
	21. quam D	22. aegypti D
	23. θωυθοί DV, Θωυθί Iahnus secundum Plin.	24. 27, 12, 105
	25. solum Halmius, solus DV, solos vulgo	

que quadriennium aput eos uno circiter die minus est quam naturale quadriennium, eoque fit ut anno MCCCCLXI ad idem revolvatur principium. hic annus etiam heliacos a quibusdam dicitur, et ab aliis θεοῦ ἐνιαυτός. est prae- 11
5 terea annus quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunae vagarumque quinque stellarum orbes conficiunt, cum ad idem signum, ubi quondam simul fuerunt, una referuntur; cuius anni hiemps summa est cataclysmos, quam nostri diluvionem
10 vocant, aestas autem ecpyrosis, quod est mundi incendium. nam his alternis temporibus mundus tum exignescere tum exaquescere videtur. hunc Aristarchus putavit an-
norum vertentium ΠCCCCLXXXIII, Aretes Dyrrachinus VDLII, Heraclitus et Linus XDCCC, Dion XDCCCLXXXIII,
15 Orpheus CXX, Cassandrus tricies sexies centum milium: alii vero infinitum esse nec umquam in se reverti existi-
marunt. sed horum omnium pentaeteridas maxime 12
notandis temporibus Graeci observant, id est quaternum annorum circuitus, quas vocant olympiadas: et nunc apud
20 eos ducentesima quinquagensima quarta olympias numeratur, eiusque annus hic secundus. idem tempus anni 13
magni Romanis fuit, quod lustrum appellabant, ita quidem a Servio Tullio institutum, ut quinto quoque anno censu civium habito lustrum conderetur, sed non ita a
25 posteris servatum. nam cum inter primum a Servio rege 14
conditum lustrum et id quod ab imperatore Vespasiano V

---

1. apud V 2. ΠCCCCLXI D, ΠCCCCLXI V 3. ad diem D, addiē V REVOLVITUR D ἡλιακός vulgo 4. a om. V
5. ARISTOTELIS D 9. hiems V catadysmos V¹, corr. m. rec. 11. 12. dum — dum D 12. ARISTHARCUS D, aristarcus V putavit esse (auit d in ras. et esse sup. vers.) D, putavit esse V vulgo 13. ΠCCCCLXXXIII V ARETIS DV
DYRRACINUS D, dirracinus V 14. VDLII V heraclytus V XDCCC V DION** D X·DCCCLXXXIII V 15. orpheus CXX V TRICIES DV 17. PANTHAETERIDAS D, pata·haeteridas V 19. olimpiadas V 20. quinquagesima V olimpias V 23. seruo V¹, corr. m. 2 ut] et D 24. censo D 25. serno V

- et T. Caesare III cons. factum est anni interfuerunt paulo minus DCL, lustra tamen per ea tempora non plura quam LXXII sunt facta et postea plane fieri desierunt.
- 15 rursus tamen annus idem magnus per Capitolinos agonas coeptus est diligentius servari, quorum agonum primus a Domitiano institutus fuit duodecimo eius et Servi Corneli Dolabellae consulatu. itaque hoc nunc anno qui celebratus est agon undequadragesimus numeratur. quod ad annos pertinet magnos in praesentia satis dictum: nunc de annis vertentibus dicendi locus. 10
- 19 Annus vertens est natura, dum sol percurrentes XII 2 signa eodem unde profectus est redit. hoc tempus quot dierum esset ad certum nondum astrologi reperire potuerunt. Philolaus annum naturalem dies habere prodidit CCCLXIII et dimidiatum, Aphrodisius CCCLXV et partem 15 diei octavam, Callippus autem CCCLXV et Aristarchus Samius tantundem et praeterea diei partem MDCXXIII, Meton vero CCCLXV et dierum quinque undevicensimam partem, Oenopides CCCLXV et dierum duum et viginti partem undesexagesimam, Harpalus autem CCCLXV et 20 horas aequinoctiales XIII, at noster Ennius CCCLXVI.
- 3 plerique praeterea inconprehensibile quiddam et inenuntiabile esse existimarunt, sed pro vero quod proximum putabant amplexi sunt, dies scilicet CCCLXV.
- 4 Igitur cum tanta inter viros doctissimos fuerit dissensio, 25 quid mirum si anni civiles, quos diversae civitates

---

1. T. om. DV caesar ter cōs. D, caesare ter cōs. V interfuerint vulgo 3. LXXII DV, corr. Borghesius Oeuvres epigr. II p. 78 ss. (conf. Mommsen. Chronol. Rom. p. 169)
 6. domitiano D die ante duodecimo add. DV servi DV
 8. undequadragesimus V 12 sig: D, sig V quod D, corr. d 13. reperire D 14. philolaus DV 16. aristarchus DV m. rec., aristarcus V¹ 17. tantundem et in marg. dū V mille dclxxiii D, millē dclxxii V; post hunc numerum d super vs. add. sup, V in vs. sup 18. undevicensimam V 19. oenopides DV 20. undesexagesimam V
 21. xii con. Scaliger ad D 22. inconprehensibile D quidem et enuntiabile DV; olim fuisse videtur quid nec (neq. Halmius) enuntiabile 23. proximam D

- rudes etiam tum sibi quaeque statuebant, tam inter se discrepent quam cum illo naturali non congruant? et in Aegypto quidem antiquissimum ferunt annum menstruum fuisse, post deinde ab Ison rege quadrimenstrem factum, novissime Arminon ad XIII menses et dies quinque perduxisse. item in Achaia Arcades trimestrem annum primo habuisse dicuntur, et ob id proselenoe appellati, non, ut quidam putant, quod ante sint nati quam lunae astrum caelo esset, sed quod prius habuerint annum *quam* is in Graecia ad lunae cursum constitueretur. sunt qui tradunt hunc annum trimestrem Horon instituisse, eoque ver aestatem autumnum hiemem horas et annum *horon* dici, et Graecos annales horus, eorumque scriptores horographos. itaque quattuor annorum circuitum in modum pentaeteridis annum magnum dicebant. Cares autem et Acarnanes semenstres habuerunt annos et inter se dissimiles, quibus alternis dies augescerent aut senescerent, eosque coniunctos velut trieterida annum magnum.
- Sed ut hos annos omittam caligine iam profundae vetustatis obductos, in his quoque, qui sunt recentioris memoriae et ad cursum lunae vel solis instituti, quanta sit varietas facile est cognoscere, si quis vel in unius Italiae gentibus, ne dicam peregrinis, velit inquirere. nam

---

1. iam *D* 2. congregant *V*, corr. *m.* 2 in marg.
 3. menstruum *coni. Iahnus*, *menstrem* (em in *ras. trium litt.*)
D, bimenstrem *V*, bimestrem *vulgo* 5. nouissimae *D*
 XIII * *D*, XIII. *V* 6. in adiaia *V* trimenstrem *V*
 7. proselenam *D*, prose lenam *V* appellati*ut *D*, appellat id ut *d*, appellant. Id ut *V* 9. coelo *V* 10. quam *om. DV* his *V* constituarentur *D*, constituerentur *d V*
 11. trimenstrem *V* 12. horus *DV*, ὥρα *vulgo* 13. horon *om. DV*, ὥρον *vulgo* grecos *V*, corr. *m. rec.* horus *DV*, ὥρους *vulgo* eorum, *omisso* que, *V* 14. scriptores *D* ὑπογράφους *vulgo* circuitu *DV* 15. pentaeteridis *DV* 16. semenstres *D* 17. et erasum in *D*, habet *V*
 18. triheterida *D* 20. omitam *V* caliginem *D* 21. vetustatos *D*, corr. *d* recentiores *D*

ut alium Ferentini alium Lavinii itemque Albani vel Romani habuerunt annum, ita et aliae gentes. omnibus tamen fuit propositum suos civiles annos varie intercalandis mensibus ad unum illum verum naturalemque corrigere.

2 de quibus omnibus disserere quoniam longum est, ad 5 Romanorum annum transibimus.

Annum vertentem Romae Licinius quidem Macer et postea Fenestella statim ab initio duodecim mensum fuisse scripserunt: sed magis Iunio Gracchano et Fulvio et Varroni et Suetonio aliisque credendum, qui decem men- 10 sum putarunt fuisse, ut tunc Albanis erat, unde orti Romani. hi decem menses dies CCCIII hoc modo habebant: Martius XXXI, Aprilis XXX, Maius XXXI, Iunius XXX, Quintilis XXXI, Sextilis et September tricenos, October XXXI, November et December XXX; quorum quattuor 15 maiores pleni, ceteri sex cavi vocabantur. postea sive a Numa, ut ait Fulvius, sive, ut Iunius, a Tarquinio XII facti sunt menses et dies CCCLV, quamvis luna XII suis mensibus CCCLIII dies videbatur explere. sed ut dies unus abundaret, aut per imprudentiam accidit, aut, quod 20 magis credo, ea superstitione qua impar numerus plenus et magis faustus habebatur. certe ad annum priorem 5 unus et quinquaginta dies accesserunt: qui quia menses duo non explerent, sex illis cavis mensibus dies sunt singuli detracti et ad eos additi, factique dies LVII, et ex 25 his duo menses, Ianuarius undetriginta dierum, Februarius duodetriginta. adque ita omnes menses pleni et impari dierum numero esse coeperunt, excepto Februario, qui solus cavus et ob hoc ceteris infaustior est habitus. 6 denique cum intercalarium mensem viginti duum vel vi- 30

1. FERENTINI (ni in ras.) D   3. uariae DV   8. mensium V
 9. GRACCHANO D *perspicue ante ras.*, GRACCH*O d, GRACCHO V
 12. CCCIII DV   14. OCTUBER D   15. tricenos Iahnus
 16. a Numa] ANNUM D   18. facti — luna XII V¹ in ras.
 24. illis] his V   dies om. V   25. factique (ac in ras. trium ltt.) D
 LXII DV   26. februnarius V
 27. atque V   mense D, corr. d   30. mensum (u in ras.) D, mensum d, mensum V

ginti trium dierum alternis annis addi placuisset, ut civilis annus ad naturalem exaequaretur, in mense potissimum Februario inter terminalia et regifugium intercalatum est, idque diu factum prius quam sentiretur annos civiles alio
 5 quanto naturalibus esse maiores. quod delictum ut corrigeretur, pontificibus datum negotium eorumque arbitrio intercalandi ratio permissa. sed horum plerique ob odium
 7 vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret diutiusve fungeretur aut publici redemptor ex anni magnitudine in
 10 lucro damnove esset, plus minusve ex libidine intercalando rem sibi ad corrigendum mandatam ultro quod depravarunt, adeo aberratum est ut G. Caesar pontifex maximus
 8 suo III et M. Aemilii Lepidi consulatu, quo retro delictum corrigeret, duos menses intercalarios dierum LXVII in
 15 mensem Novembrem et Decembrem interponeret, cum iam mense Februario dies III et XX intercalasset, faceretque eum annum dierum CCCCXLV, simul providens in futurum ne iterum erraretur: nam intercalario mense sublato annum civilem ad solis cursum formavit. itaque
 9
 20 diebus CCCLV addidit decem, quos per septem menses, qui dies undetriceños habebant, ita describeret, ut Ianuario et Sextili et Decembri bini accederent, ceteris singuli; eosque dies extremis partibus mensium adposuit, ne scilicet religiones sui cuiusque mensis a loco summo verentur.
 25 tur. quapropter nunc cum in septem mensibus dies singuli et tricenarii sint, quattuor tamen illi ita primitus instituti eo dinoscuntur quod nonas habent septimanas, ceteri tres
 10 [omnes alii reliqui] quintanas. praeterea pro quadrante

---

3. interterminalia *V* 5. dilectum *D* 8. post abiret *V*
 add. diutius abiret diutiusque *DV* 9. redeptor *d*
 10. minusvel *D* libidine *DV* intercalando *D*, intercalandi *V* 11. ultro quod *Halmitus* (quia *Lachmannus*), ultroque *D*, ultroque *V*, utroque; *m. rec. in V in marg.* 13. aemilio *D*, emili *V* 14. LXIII *DV* 18. intercalario *D*
 21. describeret *Halmitus*, describe^t *** *D*, distribuit *V* vulgo
 22. post Decembri *D* add. ne 23. mensium *D* ante ras. *V*, mensuum *d* 24. regiones *V* 28. omnes alii reliqui eiecit *Modius*, omnesque reliqui *coni. Lachmannus*

diei, qui annum verum suppleturus videbatur, instituit ut
 peracto quadrienni circuitu dies unus, ubi mensis quondam
 solebat, post terminalia intercalaretur, quod nunc bis-
 11 sextum vocatur. ex hoc anno ita a Iulio Caesare ordinato
 ceteri ad nostram memoriam Iuliani appellantur, eique 5
 consurgunt ex quarto Caesaris consulatu. qui etiam si
 optimo **, non soli tamen ad annum naturae aptati sunt:
 nam et priores anni, etiam si qui decemmenstres fuerunt,
 nec Romae modo vel per Italiam, sed et apud gentes
 12 omnes, quantum poterat, idem fuerunt correcti. itaque 10
 cum de aliquo annorum numero hic dicetur, non alios
 par erit quam naturales accipere.

Et si origo mundi in hominum notitiam venisset, inde
 21 exordium sumeremus: nunc vero id intervallum temporis
 tractabo quod historicon Varro appellat. hic enim tria 15
 discrimina temporum esse tradit, primum ab hominum
 principio ad cataclysmum priorem, quod propter ignoran-
 tiam vocatur adelon, secundum a cataclysmo priore ad
 olympiadem primam, quod, quia multa in eo fabulosa
 referuntur, mythicon nominatur, tertium a prima olym- 20
 piade ad nos, quod dicitur historicon, quia res in eo ge-
 2 stae veris historiis continentur. primum tempus, sive
 habuit initium seu semper fuit, certe quot annorum sit
 non potest comprehendere. secundum non plane quidem
 scitur, sed tamen ad mille circiter et sescentos annos esse 25
 creditur. a priore scilicet cataclysmo, quem dicunt et
 Ogygii, ad Inachi regnum annos circiter CCCC **, hinc

---

2. peracto* D quadriennii V menses D 7. ob-
 timo V, optime Iahnus sine lacunae nota 8. anni Lach-
 mannus, alii DV 9. apud V 10. poterat idem Carrio,
 pote*** dē D, postea idē d, postea idem V 11. diceretur
 non alius D 15. historicon (con in ras.) D, ἱστορικόν vulgo
 17. quod — adelon om. V 18. *adelon D, ἀδελον vulgo
 a cataclysmo priore om. V priorem D 20. μυθικόν vulgo
 21. ἱστορικόν vulgo 22. tempus D, corr. d 23. quod D
 24. comprehendere D, comprehendere V 26. et Ogygii L. de Ian,
 erogycu D, erogicii V, et vulgo om. 27. iachi V annis V,
 anni sunt Iahnus quadrigenti D, quadringenti V vulgo; in

ad olympiadem primam paulo plus CCCC. quos solos,
 quamvis mythici temporis postremos, tamen quia a me-
 moria scriptorum proximos quidam certius definire
 voluerunt. et quidem Sosibius scripsit esse CCCXCV, 3
 5 Eratosthenes autem septem et quadringentos, Timaeus
 CCCCXVII, Aretes DXIII, et praeterea multi diverse, quo-
 rum etiam ipsa dissensio incertum esse declarat. de ter- 4
 tio autem tempore fuit quidem aliqua inter auctores dis-
 sensio in sex septemve tantummodo annis versata: sed 5
 10 hoc quodcumque caliginis Varro discussit, et pro cetera
 sua sagacitate nunc diversarum civitatum conferens tem-
 pora, nunc defectus eorumque intervalla retro dinume-
 rans eruit verum lucemque ostendit, per quam numerus
 certus non annorum modo sed et dierum perspicui possit.
 15 secundum quam rationem nisi fallor hic annus, cuius 6
 velut index et titulus quidam est V. C. Pii et Pontiani con-
 sulatus, ab olympiade prima millensimus est et quartus
 decimus, ex diebus dumtaxat aestivis, quibus agon Olym-
 picus celebratur; a Roma autem condita nongentensimus
 20 nonagensimus primus, et quidem ex Parilibus, unde urbis
 anni numerantur; eorum vero annorum quibus Iulianis 7
 nomen est ducentesimus octogentisimus tertius, sed ex
 die Kal. Ianuariarum, unde Iulius Caesar anni a se con-
 stituti fecit principium; at eorum qui vocantur anni Au- 8
 25 gustorum ducentesimus sexagensimus quintus, perinde

---

lacuna haec fere exciderunt computarunt, hinc ad excidium
 Troiae annos DCCC (conf. Iahni adnotationem et H. Kettnerum,
Varronische Studien p. 46 s.) 1. olimpiadem V quadri-
 genti DV, quadringenti vulgo 2. mytichi V 3. scribto-
 rum D 5. emstosthenes DV quatrigenos D timeus D,
 itimeus V 6. eretes DV, Crates cont. Iahnus DCIII V¹,
 corr. m. 2 8. actores D, corr. d 11. conterens DV
 12. dinumerans (din in ras.) D 15. anus D 16. quidam
 om. Iahnus V. C. (i. e. virorum clarissimorum) Pii *Borghesius*
in Ann. inst. archaeol. a. 1856 p. 48, utpu DV, Ulpii vulgo
 pontiam V 17. milensimus D, millesimus V 19. non-
 gentesimus nonagesimus V 20. urbs D, urbes d 22.
 octogentisimus V 23. KL D, k et l perscripta V (item vs. 6).
 ianuarum DV 24. ad D 25. sexagensimus V

ex Kal. Ianuariis, quamvis ex ante diem XVI Kal. Febr. imperator Caesar, Divi filius, sententia L. Munati Planci a senatu ceterisque civibus Augustus appellatus est se VII
 9 et M. Vipsanio Agrippa III cons. sed Aegyptii, quod bien-
 nio ante in potestatem dicionemque populi Romani vene- 5
 runt, hunc Augustorum annum ducentessimum sexagen-
 simum septimum *numerant*. nam ut a nostris ita ab
 Aegyptiis quidam anni in litteras relati sunt, ut quos Na-
 bonnazaru nominant, quod a primo imperii eius anno
 consurgunt, quorum hic nongentesimus octogensimus sex- 10
 tus est; item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni
 numerantur et ad hunc usque perducti annos DLXII con-
 10 summant. sed horum initia semper a primo die mensis
 eius sumuntur cui apud Aegyptios nomen est Thouth,
 quique hoc anno fuit ante diem VII Kal. Iul., cum abhinc 15
 annos centum imperatore Antonio Pio II Bruttio Prae-
 sente Romae consulibus idem dies fuerit ante diem XIII
 Kal. Aug., quo tempore solet canicula in Aegypto facere
 11 exortum. quare scire etiam licet anni illius magni, qui,
 ut supra dictum est, solaris et canicularis et dei annus 20
 12 vocatur, nunc agi vertentem annum centensimum. initia
 autem istorum annorum propterea notavi, ne quis eos aut
 ex Kal. Ianuariis aut ex aliquo tempore simul putaret inci-
 pere, cum *in* his conditorum voluntates non minus diversae
 13 sint quam opiniones philosophorum. idcirco aliis a novo 25
 sole, id est a bruma, aliis ab aestivo solstitio, plerisque
 ab aequinoctio verno, partim ab autumnali aequinoctio,

---

1. ex *prius om.* V ianuarias D, ianuār V ex] et V
 2. *imp. caes* D, *imp. caes* V 3. Augustus *om.* V si septies
 D, se septies V 4. agrippa cons., *omisso* III, V 7. nu-
 merant *add.* Iahnus 8. nabonnazarii V 10. octogesimus
 V 14. Thoyth Iahnus 16. *imp.* V 11 Halimius, et DV,
 11 et *vulgo* 17. CONSULIB: D FUERUNT DV XII DV,
corr. Scaliger 18. xl (l *deleta*) aug. V 20. est *om.* V
 COULARIS DV 21. centesimum V 23. aliquo] *immo* alio
 quo 24. in his *Nagelius*, his DV, hic *Lachmannus* 25. phy-
 losophorum V alius D *ante ras.*, alii DV 26. aBRŪ|ALIAS
 D, a brumali. ab V plerique DV

quibusdam ab ortu vergiliarum, nonnullis ab earum oc-
casu, multis a canis exortu incipere annus naturalis vi-
detur.

Mensium genera duo: nam alii sunt naturales, alii 22
5 civiles. naturalium species duae, quod partim solis par- 2
tim lunae esse dicuntur. secundum solem fit mensis, dum
sol unum quodque in zodiaco orbe signum percurrit; lu-
naris est autem temporis quoddam spatium a nova luna.
civiles menses sunt numeri quidam dierum quos una 3
10 quaeque civitas suo instituto observat, ut nunc Romani a
kalendis in kalendas. naturales et antiquiores et omnium
gentium communes sunt, civiles et posterius instituti et
ad unam quamque pertinent civitatem. qui sunt caelestes, 4
sive solis seu lunae, neque peraeque inter se pares sunt
15 nec dies habent totos. quippe sol in aquario moratur
circiter undetriginta, in pisce fere triginta, in ariete
unum et triginta, in geminis prope triginta et duos, et
sic in ceteris inaequabiliter, sed usque adeo non totos
dies in singulis, ut annum suum, id est dies CCCLXV et
20 portionem nescio quam adhuc astrologis inexploratam, in
XII suos dividat menses. luna autem singulos suos men- 5
ses conficit diebus undetriginta circiter et diinidiato, sed
et hos inter se dispares, alias longiores, alias breviores.
at civitatum menses vel magis numero dierum inter se
25 discrepant, sed dies ubique habent totos. apud Albanos 6
Martius est sex et triginta, Maius viginti duum, Sextilis
duodeviginti, September sedecim: Tusculanorum Quinti-
lis dies habet XXXVI, October XXXII, idem October apud
Aricinos XXXVIII. minime videntur errasse qui ad lu- 7
30 nae cursum menses civiles adcommodarunt, ut in Graecia
plerique, apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt

---

2. multi* *D*, corr. *d*   4. mensium *D* ante *ras*. *V*, men-
sum *d*   14. partes *DV*   16. undexxx *DV*   pisce (e in
ras.) *D*   16. xxx — unum et xxx — xxx et duos *DV* (*super*
ultimum xxx *V*² add. ta)   22. undetriginta *D*   24. nu-
meros *D*   26. uiginti iduum *D*, uiginti et duum *vulgo*
27. quintiles *D*

- 8 facti. maiores quoque nostri idem sunt aemulati, cum annum dierum CCCLV haberent. sed Divus Iulius cum videret hac ratione neque ad lunam menses, ut oportebat, neque annos ad solem convenire, maluit annum corrigere, ut sic etiam menses civiles cum veris illis solaribus, etsi non singuli, tamen universi ad anni finem necessario concurrerent.
- 9 Nomina decem mensibus antiquis Romulum fecisse Fulvius et Iunius auctores sunt. et quidem duos primos a parentibus suis nominasse, Martium a Marte patre, 10 Aprilem ab Aphrodite, id est Venere, unde maiores eius oriundi dicebantur. proximos duos a populo, Maium a maioribus natu, Iunium a iunioribus. ceteros ab ordine quo singuli erant, Quintilem usque Decembrem perinde 15 a numero. Varro autem Romanos a Latinis nomina mensum accepisse arbitratus auctores eorum antiquiores quam 11 urbem fuisse satis argute docet. itaque Martium mensem a Marte quidem nominatum credit, non quia Romuli fuerit pater, sed quod gens Latina bellicosa. Aprilem autem non ab Aphrodite, sed ab aperiendo, quod tunc ferme 20 cuncta gignantur et nascendi claustra aperiat natura.
- 12 Maium vero non a maioribus, sed a Maia nomen accepisse, quod eo mense tam Romae quam antea in Latio res divina Maiiae fit et Mercurio. Iunium quoque a Iunone potius quam iunioribus, quod illo mense maxime 25
- 13 Iunoni honores habentur. Quintilem, quod loco iam apud Latinos fuerit quinto, item Sextilem ac deinceps ad Decembrem a numeris appellatos. ceterum Ianuarium et

2. HABENT DV 3. RATIONE quae ad DV 4. annos
Halmius, anno DV, annum *vulgo* maluit] aliud D 5. ci-
 viles *Lachmannus*, uel DV 7. CONCURRENT D 12. a post
 Maium om. V 13. ceteris DV 16. ARBITRANTUR D, ar-
 bitratur dV, corr. *Iahnus* ACTORES D, auctores d 17. ar-
 gute *Carrío*, ARKTI D, arkiti d, arkyti V 20. AFRODITE DV
 FERRE D, fere V *vulgo* 25. MAXIMAE D 26. LOCO iam D,
 IŌIAM V 27. quinto m. rec. in D in ras. sextile D
 28. NUMIS appellatus D

Februarium postea quidem additos, sed nominibus iam ex Latio sumptis; et Ianuarius ab Iano, cui adtributus est, nomen traxisse, Februarium a februo. est februum 14 quidquid piat purgatque, et februaementa purgamenta, 5 item februlare purgare et purum facere. februum autem non idem usquequaque dicitur: nam aliter in aliis sacris februat, hoc est purgatur. in hoc autem mense Lu- 15 percalibus, cum Roma lustratur, salem calidum ferunt, quod februum appellant, unde dies Lupercalium proprie 10 februat et ab eo porro mensis Februarius vocitatur. ex his duodecim mensibus duorum tantum nomina inmu- 16 tata. nam Quintilis Iulius cognominatus est C. Caesare v et M. Antonio cons. anno Iuliano secundo: qui autem Sextilis fuerat, ex SC. Marcio Censorino C. Asinio Gallo 15 cons. in Augusti honorem dictus est Augustus anno Augusti vicensimo. quae nomina etiam nunc ad hanc permanent memoriam. postea vero multi principes nomina 17 quaedam mensium inmutaverunt suis nuncupando nominibus; quod aut ipsi postmodum mutaverunt, aut post 20 obitum eorum illa nomina pristina suis reddita mensibus.

Superest pauca de die dicere, qui, ut mensis aut an- 23 nus, partim naturalis partim civilis est. naturaliter dies 2 est tempus ab exoriente sole ad solis occasum, cuius contrarium tempus est nox ab occasu solis ad exortum. civi- 25 liter autem dies vocatur tempus quod fit uno caeli circumactu, quo dies verus et nox continetur, ut cum dicimus aliquem dies XXX tantum vixisse: relinquitur enim etiam noctes intellegere. huius modi dies ab astrologis et civi- 3

3. FEBRUM DV 4. quicquid V piat D, ex initio
superscr. d, expiat V vulgo 5. FEBRUM DV, item uterque
vs. 9 12. nam qui IULIUS DV 13. et MANTONIO DV
cons. D, cons. V, item uterque vs. 15 14. ex C. MARCO DV
 C. ASINIO] CASINIO DV 15. augustio vicesimo V 20. post
mensibus vulgo add. sunt 22. NATURA**** (*rasura quattuor*
quinqueve litt.) D, naturales d, naturalis V vulgo 23. a
 SOLIS D 24. est tempus V civilis vulgo 25. circum-
 actum quod D 27. xxx] ta *superscr. m. 2 in V*

tatibus quattuor modis definitur. Babylonii quidem a solis exortu ad exortum eiusdem astri diem statuerunt, at in Umbria plerique a meridie ad meridiem, Athenienses autem ab occasu solis ad occasum. ceterum Romani a media nocte ad mediam noctem diem esse existimarunt. 5
 4 indicio sunt sacra publica et auspicia etiam magistratuum, quorum si quid ante medium noctis est actum, diei qui praeteriit adscribitur, si quid autem post mediam noctem et ante lucem factum est, eo die gestum dicitur qui eam 10
 5 sequitur noctem. idem significat quod qui a media nocte 10 ad proximam mediam noctem in his horis quattuor et 6 viginti nascuntur eundem diem habent natalem. in horas XII diem divisum esse noctemque in totidem vulgo notum est: sed hoc credo Romae post reperta solaria observatum. quorum antiquissimum quod fuerit inventu 15
 difficile est: alii enim apud aedem Quirini primum statutum dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad aedem Dianae 7 in Aventino. illud satis constat, nullum in foro prius fuisse quam id quod M. Valerius ex Sicilia advectum ad rostra in columna posuit. quod quoniam ad clima Sici- 20
 liae descriptum ad horas Romae non conveniret, L. Philippus censor aliud iuxta constituit. deinde aliquanto post P. Cornelius Nasica censor ex aqua fecit horarium, quod et ipsum ex consuetudine noscendi a sole horas solarium 25
 8 coeptum vocari. horarum nomen non minus annos trecentos Romae ignoratum esse credibile est: nam XII tabulis nusquam nominatas horas invenies, ut in aliis postea legibus, sed ante meridiem, eo videlicet quod partes

---

1. BABYLLONI *D*, babilonii *V* quidam *DV* 3. athe-
 niensis *D* 8. praeterit *D*, preteriit *V* 9. diceretur *DV*
 quiaeam *D* 12. oras *D* 15. inuentum *D* 17. capi-
 toli|no *D* (no *d* adscr. extremo versu, proximi autem versus
 initio una littera erasa est), capitulino *V* 18. illos *D*
 20. qm̃ *D*, cum *V* vulgo aclimma *D*, aclimmate *Δ*, a cli-
 mate *V* 21. oras *DV* (in *V* h add. in marg. m. rec.) 23. p.
 corñ *V* namisicaensor *D* 24. horarum *D* 25. trae-
 centos *D* 26. duodecim *V*

diei bifariam tum divisi meridies discernebat. alii diem 9
quadripertito, sed et noctem similiter dividebant. idque
consuetudo testatur militaris, ubi dicitur vigilia prima,
item secunda et tertia et quarta.

- 5 Sunt etiam plura noctis et diei tempora aliis subno- 24
tata propriisque discreta nominibus, quae apud veteres
poetas passim scripta inveniuntur. ea omnia ordine suo
exponam. incipiam a nocte media, quod tempus princi-
pium et postremum est diei Romani. tempus quod huic
10 proximum est vocatur de media nocte: sequitur gal- 2
licinium, cum galli canere incipiunt; dein contici-
nium, cum conticuerunt; tunc ante lucem, et sic
diluculum, cum sole nondum orto iam lucet. secun- 3
dum diluculum vocatur mane, cum lux videtur sole orto;
15 post hoc ad meridiem; tunc meridies, quod est
medii diei nomen; inde de meridie; hinc suprema.
quamvis plurimi supremam post occasum solis esse existi-
mant, quia est in XII tabulis scriptum sic, solis occa-
sus suprema tempestas esto: sed postea M. Plae-
20 torius tribunus plebiscitum tulit, in quo scriptum est
Praetor urbanus qui nunc est quique posthac
fuit duo lictores apud se habeto iusque ad
supremam [ad solem occasum iusque] inter cives
dicito. post supremam sequitur vespera, ante ortum 4
25 scilicet eius stellae quam Plautus vesperuginem, Ennius

---

1. alius *D* ante *ras.*, corr. *d* die *DV* 3. consuetudo
Lachmannus, similitudo *DV* 5. temporalis subnotata *D*,
tempora subnotata *V* 7. scripta *D* 11. conticium *DV*,
conticium *con.* *L. de Ian* 13. deluculum *D*, diculum *V*,
corr. *m. rec. in V* 14. orto coniectura addidi 16. medi *DV*
19. esto *D*, sed o erasa pletorius *DV* 20. scriptum *D*
21. pretor *V* 22. fuit *Modius*, fiat *DV* lictores *V*
iusque ad *R. Schoellius legis XII tabul. rel. p. 3 s.*, isque *DV*,
usque *Lachmannus* 23. ad solem occasum ab ipso *Censorino*
explicandi gratia addita esse suspicatur Schoellius 24. dicito
(dicito ante *ras.*) *D* uesperanteorum *D*, uesperanteo-
rum *d*, uesp. antetorum *V* 25. plaustus *D*, corr. *d* *Plaut.*
Amphitr. I 1, 119

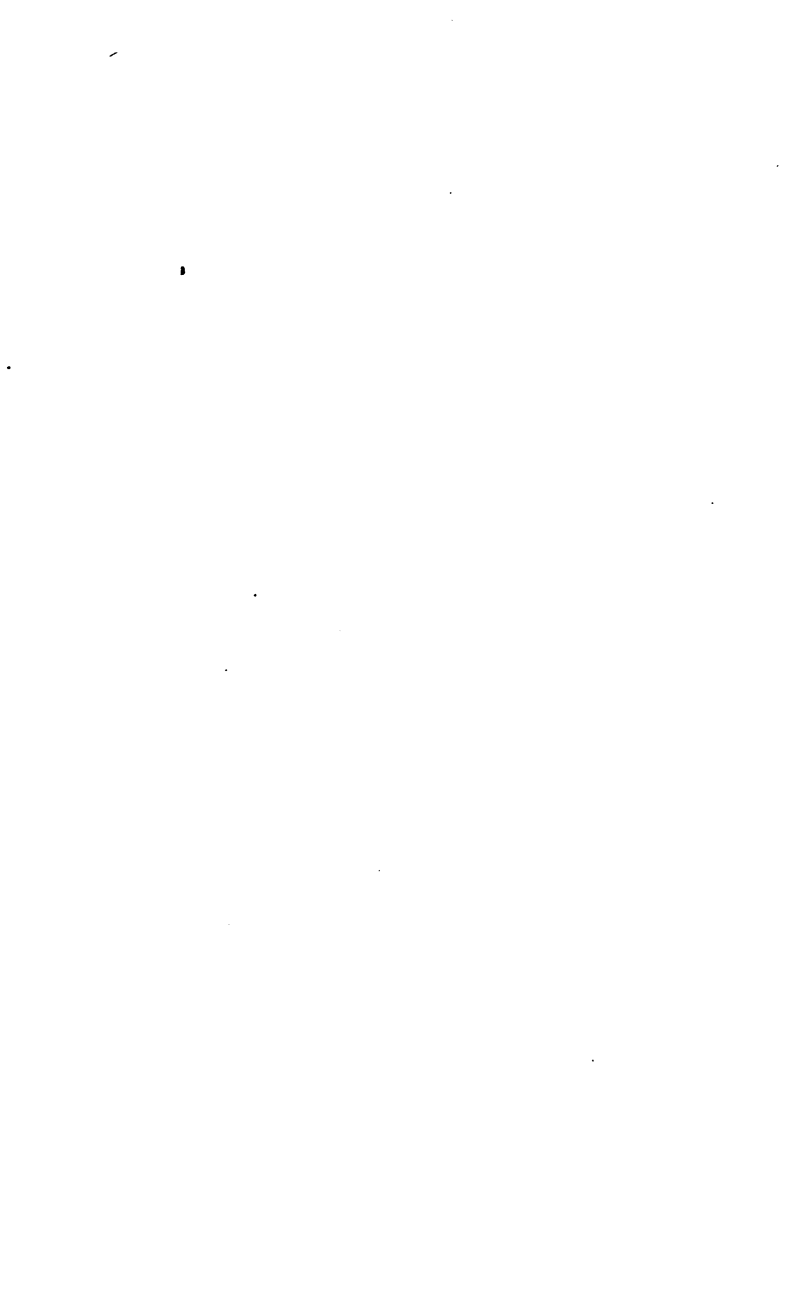
5 *vesperum*, Vergilius *hesperem* appellat. inde porro crepusculum, sic fortasse appellatum quod res incertae
 6 *creperae* dicuntur idque tempus noctis sit an diei incertum est. post id sequitur tempus quod dicimus luminibus accensis: antiqui prima face dicebant; deinde 5 concubium, cum itum est cubitum; exinde *intempesta*, id est multa nox, qua nihil agi tempestivum. tunc [cum] ad mediam noctem dicitur, et sic *media nox* * * *

---

1. uirgilius *V* Verg. ecl. 8, 30. 10, 77 appellant *V*
 3. incerte crepere *D* 6. comitum est comitum *D*
 7. quia *d* *V* 8. ad media *D*

FRAGMENTUM

CENSORINO ADSCRIPTUM.

Initia rerum eadem elementa et principia dicuntur. ea stoici credunt tenorem adque materiam. tenorem, qui rarescente materia a medio tendat ad summum, eadem
 5 concrescente rursus a summo referatur ad medium. Thales Milesius aquam principium omnium dixit, et alias opiniones supra rettuli. Stoicorum opinio probanda, qui cum 2 arte compositum mundi opus considerarent, introduxerunt naturam providam ac sapientiam, quam ordo inpermutabilis ostenderet, et industria factum pronuntiaverunt.
 10 sive perpetuus sive longaevus est mundus et in flammis 3 ablit et vicissim ex flammis renovatur ac restituitur, durantibus tamen principiis, nec recidere ad nihilum videri potest, quod in se deficit et in se regignitur. et constat 4
 15 quidem quattuor elementis, terra, aqua, igne, aere. cuius principalem solem quidam putant, ut Cleanthes; et Chrysippus aethera, cuius motu perenni subiecta tenentur et administrantur, et ipse quidem aether nihil patitur; aer aethera supra, infra aquam; aera supra aqua,
 20 infra terram. terra omnia ex se omnium permixtione 5

DE NATURALI INSTITUTIONE *cet. nullo spatio interposito ultima Censorini sequuntur in DV* 3. atque V
 5. assummo D TALES D 7. RETTULLI D 8. opus mundi V
 10. et om. DV 12. HABUIT (HABUIT ANTE RAS.) D et vicissim d in ras. 14. deficit D, tum et om. DV 16. CLEANthes et CHRYSIPPUS DV et] at Iahnus secundum Manutium, set coni. Halmius 18. aether D 19. aera aethera — supra aquam DV, corr. L. de Ian et L. Urlichsius in Mus. Rhen. XI p. 159 20. omni ex D, omni sex, omisso se, V permixtio D

progignit, et temperantia fovetur, intemperantia laeditur. invicem porro elementa succedere et interitu singulorum universa fieri sempiterna manifestum est.

2

DE CAELI POSITIONE.

Caelum circulis quinque distinguitur. quorum duo 5
extremi maxime frigidi, australis humillimus et aquilonius
excelsissimus. his utrimque proximi duo paralleloe vo-
cantur, ut ita dixerim, aequae distantes, idem tropici, idem
solstitiales; alter hibernus, per quem sol transmittens
octava parte capricorni solstitium hibernum facit; alter 10
aestivus, per quem sol octava parte cancri solstitium
aestivum facit. medius est aequinoctialis, qui octava parte
arietis aequinoctium vernum, octava librae autumnale
constituit.

Ut circuli *in* caelo, ita in terra: zonae vocantur. in 15
habitabilis infra frigidus circulus ob rigorem * * quod ab
his longissime sol abest, item intra calidus aequinoctialis,
3 quod sub vertice solis est. sub quo quidam habitare di-
cunt * † cydropiae et Aethiopiae maximam partem, item
plurimas insulas maris rubri aliosque vertices eminent- 20
tiasque terrarum nostris ampliores. sub tropicis habitare
nihil dubium est. noster solstitialis aestivus est excelsus
4 adque arduus. divisi a nobis circulo aequinoctiali antich-
thones nominantur. videntur humiles adque depressi [qui-

---

2. succidere *D* 7. parallelae *D*, parallele *V*
9. solstitiales *V* TRANSMITTENS octavam partem *DV*,
transiens et tenens octavam partem *Iahnus ex schol. Ger-*
manici 10. 11. solstitium *V* 15. in om. *DV* 16. post
rigorem adde item supra vel item is qui supra est quo
ab *V* 17. item in radios aequinoctiales *DV* (sed extre-
mam s in *D* add. m. 2), item medius aequinoctialis cod. *Manutii*
18. dicunt] putant *V* 19. cydropⁱae d in ras., cydropiae *V*,
Gedrosiae Urlichsius ethiopiae *DV* 22. solstitialis *V*
23. atque *V* antichthones] actiones *DV* (correxerit vetus ille
grammaticus qui glossema, quod nunc infra legitur post terrarum,
adscriptit), antistones m. rec. in V in marg. 24. atque *V*

busque antipodes infra sunt], quod ut posse videatur, efficiunt flexus obliquitatesque terrarum. [antictōnes idem et antistoche et antiscepe nominantur.]

Incipit signifer non ab extremo circulo nec ad extremum pertenditur, sed ab infimo tropico australi brumalique eodem per aequinoctialem ad summum solistitialem eundemque aestivalem per medium longitudinis latitudinisque porrectus in obliquum. circuli signiferi partes CCCLX, signa duodecim, partium singula tricenarum, quorum quaedam minora, quaedam ampliora [et poploe anafora dicuntur]: sed compensatio in quinque partes creditur adplicari, ut sint omnes signiferi partes CCCLXV. horum incipientia ab ariete altera sunt [masculinis femininis] masculorum natalibus, alia feminarum convenientia. item quartum quodque eorum aut tropicum aut solidum aut biforme. incipiet dinumeratio ab ariete, quod signum tropicum est. tropicorum duo sunt aequinoctialia, aries et libra, duo solistitalia, capricornus et cancer, tropicis proxima solida, anteposita his biformia.

20

DE STELLIS FIXIS ET +STANTIBUS.

3

Stellarum aliae cum caelo feruntur, ideoque quod non excedunt suos locos fixae nominantur, aliae contra

2. *vult glossator antichthones idem et antistoechae et antiscopoe nominantur* ANTICTONES *D*, antistones *V*
 3. antistoche (q *m. rec.*) et antiscepe (q *m. rec.*) *V* 5. sed ***rimo *D*, sed ab intimo *dV*, sed ab imo *vulgo* brumalique (brum *d in ras.*) *D* 6. solstitialem *V* 7. LONGITUDO in his LATITUDINISq. *D* 8. in *addidi* obliquae *schol. German.*, unde *Urlichsius* oblique cuculi *V¹ corr. m. 2* 11. poploe anafora *D*, poploe eana forae *V*, polon anaphora *coni. Urlichsius* dicunt; *D*, dicunt *V* in *addidi* 12. adplicare *V vulgo*
 13. arieti (eti *d in ras.*) *D* et masculinis femininis *V*, eiecit *Urlichsius* 14. natalibus *schol. Germ.*, naturalibus *DV*
 15. partū (in *marg. m. rec.* quartū) eorum quoq; *V* 16. ut deforme *D*, aut deforme *dV*, *corr. Cauchius* 18. aequinoctiali *V* aries om. *DV* librae duo solistitalia *V*
 19. maxima *DV* deforma *DV* 20. stillis *D* errantibus *Iahnus*; ego malim vagantibus *coll. p. 59, 1*

caelum et in ortus caeli eunt, sed mundi celeritate victae
occidere videntur cum eo, quamvis cursum suum per-
2 agant. sol maximum sidus aetheris medii limite ignescit,
singulis diebus et noctibus peragit singulas partes, signi-
ferum pervadit anno. luna de sole flammatur, ambit 5
circuitu brevissimo terram triginta diebus, adeo vicina
vertici terrae iunctaque, ut in umbram eius incidere soleat
et videri deficere. eadem cum subiit solem et substitit
radiis, facit obscuracionem, quae defectio solis videtur.
interim tamen cava paucioribus quam triginta diebus cir- 10
3 culum suum transit. Saturni stella per maximum ambi-
tum fertur, ideoque tricenis mensibus singulis signis re-
sistit, per triginta annos signiferum pertransit, frigida et
sterilis, infecunda terris, nascentibus non salutaris, facit
adversa diuturna nec subita. Iovis stella in singulis signis 15
anno manet, signiferum duodecim annis evadit, salutaris
4 et temperata et universis euntibus prospera. Martis stella
non eodem spatio signis singulis haeret, sed signiferum
novem fere annis pervagatur, ignea intemperans et in ad-
versis et in mortalibus subita, vel ferit repentinis morbis 20
5 vel ferro perimit. stellae Mercuri et Veneris solem se-
quuntur eademque spatia custodiunt. Mercuri stella fit
similis illi quam videt, Veneris genitalis et roscida et pro-
spera et salutaris. luna globum suum creditur habere,
sed ignem a sole concipere et quantum percutitur ar- 25
descere. quantum igitur a sole discedit, augetur: cum
vero contra stetit, toto feritur adverso et velut speculum
non vim, sed imaginem reddit. hac universa gignentia
6 crescente pubescunt, tenuescente tenuantur. umor etiam
et spiritus omnis augescit, tumescit oceanus, deinde cum 30

---

5. annum *DV*, corr. *Cauchius* 6. terrae (e in *ras.*) *D*,
terrae *V* 13. anos (corr. *m. rec.*) *V* 14. sterelis *D*
15. diurna *DV*, corr. *Iahnus* 16. diebus *D*, corr. *d* 17. even-
tibus *con.* *Cauchius* 19. ferre *V* 20. ferit *Carrio*, perit
DV 21. stella *DV*, quod forsitan scripserit ipse epitoma-
tor mercuri *D*, mercurii *V* sequuntur *D*, corr. *d*
22. mercurii *V* 24. lunā *m* 2 in *V* ex luna credita et
a 2 *m.* creditū *V* 29. pubescent *D*

ipsius fulgore considit. diversi ergo caeli et vagantium stellarum concursu quod [temperatur] utrimque deteritur et infra fluit, id excipit luna et soli tradit, quo et animalia vigescunt et humus quodam modo animatur genitali calore [ut ita dixerim vivo].

Plurimum in originibus valent quae in ortu sunt, languent in occasu. ortum facit stella quam sol praeterit, 7 deinde stationem matutinam, cum a quinto loco solis stetit. in eodem manet signo, donec ab eodem sole moveatur. quae contraria est soli, mane occidit, oritur simul nocte et vocatur acronychos, deinde rursus altero latere a quinto signo deprehensa postmeridianam stationem facit, donec ingresso sole idem signum sub radiis eius delitescat et in totum occidat.

15 Aspiciunt inter se stellae ex quinto signo, quod dicitur trigonum, et habent maximam consensionem. item a quarto, quod dicitur tetragonum [et centron vocatur], et in alterutrum maximum praestat effectum. item ex contrario, quod est septimum signum et diametron vocatur 20 estque maxime adversum. cetera dissident vel leviter aspiciunt, ut tertium quodque, quod dicitur hexagonon.

Signa tropica peregrinationibus praesunt et omnino 9 mobilibus, et in consiliis subinde variant adque permutant. 25 biformia geminatione rerum omnium repetitionem significant et interim dilationem. solida vehementer et instanter efficiunt et ad exitum vel prospera vel adversa perducunt, sicut aspiciuntur a stellis vel faventibus vel repugnantibus.

1. deversi *V* uagantia *DV* 2. temperatur eiecit *Urlichsius* 3. exceptit *D* 5. ante ut vulgo et add. vivit *coni. Urlichsius* 9. steri* *D*, steterit *dV* 10. quae] quod *V* 11. acronicos acronicus *D*, acronicos aronicus *V*, corr. *Salmasius exerc. Plin. p. 507 a F* 13. delitescat (*cat d in ras.*) *D* 17. centroni *V* 19. septum *D*, corr. *d* 20. dissebent *D* 21. exagonon *DV* 24. mouilibus *DV* atque *V* 26. dilatione *DV*

Multum tamen refert, cuius quaeque stellae domus,
 10 alienae an ipsius sit. domus solis leo, lunae cancer, Mer-
 curi virgo et gemini, Veneris libra et taurus, Martis
 scorpio et aries, Iovis sagittarius et piscis, Saturni ca-
 pricornus et aquarius. nocturnis originibus favent luna 5
 Mars Venus, plus die possunt sol Saturnus Iuppiter, Mer-
 curius varie et quomodo consensit aut visus est.

4

DE TERRA.

Terra media omnium rerum est, forma globosa. aquis
 cingitur, in aera prominet, excipit caelum. aquae omni 10
 vel aeris temperie quantum adficitur, ita quaecumque
 sustinet afficit et movet.

2

Poterat finem liber plenus omnibus necessariis iam
 videri consecutus: sed cum et mundi dimensiones et plu-
 rima praeterea in universis rebus ratio geometrica imple- 15
 verit, pauca de numeris mensurisque dicemus.

5

DE GEOMETRICA.

Geometrica est scientia digerendi figuras [*numeros
 emetiendi cum suis resolutionibus. numerus est congre-
 gatio singulorum finita semper et infinita natura]. 20

6

DE FORMIS.

Nota est cuius pars nulla est, linea longitudo sine
 latitudine, lineae fines notae. recta linea est quae su-

1. stelle DV, stella vulgo 2. aliena V mercuri
 D V¹, mercurii V m. rec. 4. io+u* D, ioui d pisces V
 6. iupiter V 7. uariae D 10. in aere V 11. aeris
 add. Iahnus temperiae V¹, corr. m. 2 itaq. cumq. D
 14. uideri (i in ras.) D 16. dicimus V 17. geometrica
 D, geometria V. 18. dirigendi vulgo et numeros vulgo,
 arithmetica num. cont. Iahnus 19. sui V 20. et om. D,
 add. d natura de formis nata continuo versu V 22. nota
 (o in ras.) D, nata V 23. lineae ac finis DV, corr. Cauchius
 et Iahnus recte V

per se positis notis aequaliter posita est. summitas est
 quod longitudinem *et latitudinem* tantum habet. sum- 2
 mitatis fines lineae sunt. plana, quae dicitur epipedos,
 summitas est quae super se positis rectis lineis aequali-
 5 ter posita est, vel quae suis finibus aequaliter posita est.
 planus angulus est in planitie duarum linearum non e
 regione positarum ad unum signum contingens curvatio.
 haec lineae quae angulum continent cum rectae sunt, is
 angulus rectis lineis contineri dicitur. si recta linea su- 3
 10 pra rectam lineam stans continuos angulos inter se pares
 facit, tum uterque ex paribus angulis rectus dicitur, et
 ea linea Graece cathetos, Latine normalis dicitur. rectus
 angulus est modicus et sibi congruens, hebes maior recto,
 acutus minor recto.

15

DE FIGURIS.

7

Figura est quae aliquo fine aut aliquibus finibus con-
 tinetur. circulus est figura plana una linea comprehensa,
 †in quem mediae omnes lineae inter se pares sunt. cen-
 tron est nota circuli medii. diametron est recta linea per 2
 20 centron inmissa et in utramque partem secans circulum.
 hemicyclium circuli dimidium. euthygrammoe formae sunt
 quae rectis lineis continentur. trigonum trilaterum, *te-*
tragonum quod quattuor, multilaterum quod pluribus.

1. noctis *V* posita et summissa est *DV*, corr. *Cauchius*

2. et latitudinem *add. Iahnus ex Balbo p. 99, 12 (Lachm.)*

3. FINIS LINEAE SUPER PLANA *DV*, corr. *Cauchius* 8. hae *V*
vulgo recte *D* sint *DV*, corr. *Manutius* his *D*

11. fecit *V* tum] tantum *DV* 12. et aliena *D*, et

aliena *V* LATINAE ac postea vocabulum erasum *D* 15. de

figuris versu continuo *V* 17. una (u in ras.) *D* 18. media

omnis *DV* CETRON *D*, sed n prima m., ut videtur, super ver-

sum *add.* 19. nota (o in ras.) *D* 20. ceⁿTRON *D*

emissa *vulgo* 21. emicrozum *DV* ENTYGRAMMAE *D* (sed

en non perspicuae; possunt etiam legi eu), entigrammę *V*¹, er

tygrammę *V*² 22. quae superscr. in *D* antiqua manus

tetragonum om. *D*

triangulum aequilaterum quod paribus trinis lateribus.
 3 isosceles quod duo tantum latera paria habet. scalenon
 quod tria latera inaequalia habet. orthogonium quod
 habet rectum angulum. amblygonium quod habet unum
 angulum hebetem. oxygonium quod omnes tres acutos 5
 angulos habet. quadrilaterarum formarum quadratum
 est quod omnia quattuor latera paria habet et angulos
 rectos. heteromeces quod angulos rectos nec latera pa-
 4 ria habet. scutula, id est rhombos, quod latera paria
 habet nec angulos rectos. simile scutulae, cuius contraria 10
 latera et contrarii anguli inter se pares sunt, sed neque
 aequilaterum neque rectis angulis est. trapezia cetera
 nominantur. paralleloe lineae sunt quae in eadem planitie
 positae numquam inter se contingunt.

Postulata geometrarum sunt quinque. ut liceat ab
 omni signo ad omne rectam lineam ducere, et omnem
 finitam rectam lineam e regione eicere, et omni medio
 et intervallo circulum scribere, et omnes rectos angulos
 inter se pares esse, et si in lineas rectas recta linea 20

1. aequilaterum qd (um qd in rasura quinque sexve lltte-
 rarum) D; olim fuisse videtur aequilaterum est post lateri-
 bus vulgo add. concurrat 2. ipsoscaelos quod tuo V
 scadaenon D, scadenon V 3. ortogoniū V¹, corr. m. rec.
 4. amphygonium D, ampigonium V unum Nunnesius, ide
 d in ras., idem V 5. habetem D, habentem dV ocho-
 gonium DV 6. quadrilaterum DV, corr. Nunnesius
 7. paria add. Cauchius 8. eteromeces DV rectos add.
 Nunnesius 9. rumbos DV 10. similes DV 12. aequa-
 liter aut omneq^V erectis D (v add. d), aequaliter aut omne-
 que rectis V, corr. Cauchius; mihi tamen aequilaterum olim
 fuisse videtur rapedia D, repedia superscripta a V 1 m.
 13. parallely**** D, parallelynae d, paralle line V eadea-
 dem D, corr. d planicie V 14. contingent D 16. geo-
 metriarum dV 17. ad omnem DV 18. lineam D medio
 Nunnesius, modo DV, κέντρον Euclides, centro interpres Eucti-
 dis in Gromat. Lachm. p. 379, 11 20. inter se] minores duos
 rectis V lineas rectas Nunnesius, lineam DV

inmissa interiores angulos minores duobus rectis fecerit, eiectas lineas concurrere.

Si paribus paria adiecta fuerint, omnia paria erunt; 2
et si paribus paria dempta. et quae isdem paria sunt, et
5 inter se paria sunt.

DE MUSICA.

9

Prior est musica inventione metrica. cum sint enim
10 antiquissimi poetarum Homerus Hesiodus Pisander, hos
secuti elegiarii Callinus Mimnermus Euenus, mox Archi-
loclus et Simonides trimetrum iambicum, chorium ca-
talecticum tetrametron composuerint, Archilochus etiam 2
commata versibus adplicando variavit epodis per pluri-
15 mas species, secuit Alcman numeros †etiam minuit in
carmen. hinc poetice melice. at Telesilla etiam Argiva
minutiores edidit numeros. quae species cum iam displi-
ceret et integra brevior videretur, magnitudine Pindari
adserta est, qui liberos etiam numeros modis edidit. hos
20 secuti musici Timotheus et Polyidos et Hyperides et Phyl-
lis et clarissimus cum peritia tum eloquentia Aristoxenus.
modulati protinus cantus. nec tamen †an non putes anti- 3
quiores cantus esse numeris, sed rusticos et inconditos,

1. duos rectis pares fecerit *DV*, corr. *Nunnesius*; conf. *tamen Gromat. p. 379, 13* 4. que *V* eisdem vulgo, eidem *coni. Iahnus* 10. Terpander *coni. Cauchius* 11. gallinus minerus eunectus *DV* archiloglius *V* 12. iambicum *D* 13. composuer *V* archilocum *DV* 14. commota *DV* epodis *G. Hermannus*, ea potius (ea in ras.) *D*, ea potius *V* 15. alconan *DV* numerus *D*, corr. *d*, numertis *V* et imminuit carmen *coni. Lachmannus auctore Hermanno* 16. poeticae *DV* melicae *ATAHC: ULLA D*, melice. *ATAHC: illa V*, corr. *Carrio* argina *V* 18. diceretur *V* 19. LIB**** *D*, libros *dV*, corr. *Lachmannus* indidit *coni. Lachmannus omnino de vs. 13—19 conf. G. Hermann. epit. doct. metr. § 571* 20. Polyidus *Scaliger*, pondos *DV* Phyllis *Manutius*, follis *DV*; alias virorum doctorum coniecturas de his musicorum nominibus vide apud *Iahnus* 21. peritia *V* in ras. 22. protenus *V* an non *V*, anno *D*, annon *d*, non *codex Manutii*, quod probat *Urlichsius* 23. rusticis *DV* inconditis *V*¹, corr. *m. rec.*

postque hos poetica valuit veluti legitima [musica, licentior] magisque modulata.

10

DE NOMINE RHYTHMI.

Rhythmus creditur dictus a Rythmonio Orphei filio et Idomenae nymphae Ismaricae, ut tradit Nicocrates 5 libro quem composuit de † Musio. † fratre Rythmoni tradit Hymene, Varritonis autem et Coloridis Tirisiae filiae Periclemenum et Peridemem †, qui primus cecinerit res gestas heroum musicis cantibus.

11

DE MUSICA.

10

Musica est peritia faciendorum et canendorum modorum. eius partes harmonica, organica, rhythmica, crusmatica. crusmata pulsus decori sine carmine vocantur; harmonia est consonantia; organica * * rhythmos 2 Graece, modus dicitur Latine * * nominatus versus ab eo 15 quod fluat seque ipse circumeat. modus autem est lex quaedam et ordo vocalium intervallorum et differentia, vel, ut Aristoxenus finit, non utcumque compositum vocalium 8 temporum intervallum. carmen est modus vocibus iunctus, cuius discrimina cantus, modus, motus. * * tem- 20 pus est syllabae spatium, huius elementum brevis syl-

1. postq. D, postquam V 3. RYTHMI D, ritmi V¹, rithmi V m. rec. 4. RYTHMUS DV RYTHMONIO DV
5. IDNOMEN+AE NYMPHAE MARICE D, IDNOMEAE NYMPHAE MARICAE V, corr. Lobeckius, IDMONIAE coni. Urlichsius NICOCRATIS DV, Nicostratus Stiehle Philol. X p. 170 6—8. composuit de musice. fratrem Rhythmonii tradit Hymenaeum, Rhythmonii autem et Chloridis, Tiresiae filiae, Periclemenum et Perimedem Iahnus 6. musico V rithmoni V 7. himene uarritonis V tirisiq V 8. cecinerit tres D 10. ITEM DE MUSICA V 12. armonica V RYTHMICA D, rithmica V 13. decore D, corr. d 14. armonica DV ORGANI CARYTMOS D, organi caritmos V¹, organica rithmos V m. rec. 15. motus dicitur Latine, nominatur vero ab eo cet. Iahnus partim secundum Lachmannum LATINAE D 21. post est in V repetuntur ex vs. 19 ss. modus vocibus — tempus est

laba. † divisio brevi alia longum a longo ut neutrius ratione est †.

DE MODULATIONE.

12

Modulatio est modorum prudens dispositio; eius tres
 5 species, διάτονος, χρώμα, ἀρμονία. species carminum
 tredecim * † ex quibus primi Dorius, Phrygius, Lydius.
 his accesserunt gravissimus hypodorius, mox duo hypo- 2
 phrygiū, gravior et acutior, deinde hypolydiū totidem et
 perinde gravior et acutior, deinde Dorius medius, tum
 10 Phrygius gravis et alter excelsus, totidem Lydii, gravis et
 acutus, tum mixolydiū pari diversitate, postremus hyper-
 mixolydius acutissimus.

Organum quondam habuit tres intentiones, gravem, 3
 mediam et acutam: inde Musae quoque tres olim existi-
 15 matae, Hypate, Mese, Nete. nunc in ampliore numero
 soni considerantur, ut sit proslambanomenos, hypate hy-
 paton, deinde parypate hypaton, deinde lichanos hypaton,
 deinde hypate meson, deinde parypate meson, deinde li-
 chanos meson, deinde trite synemmenon, nete synemme-
 20 non, paramese, trite diezeugmenon, paranete diezeugme-
 non, trite hyperbolaeon.

5. διάτονος D, dia-tonos V 6. primis D, primi s V
 dori* FRYGIO LYDIO D, doriū frygiū lydiū d, dorium fri-
 gium lydium V 7. GRAVISSIMUM HIPODORIVM DV hypo-
 phrygi DV 8. deinde — acutior om. V hypolydi D
 9. deinde ORIVS DV 10. phrygius V lydiū V 11. MIX-
 TOLIDI D, mixto lipi V hyperamixolydius D (medium v
 ex 1 ut videtur), hypera mixtolidius V 14. EXIMATAE D
 15. hypate|*ese nete D, hypaten mesen neten dV 17. pa-
 rypate DV hipaton V LYCANOS D, licanos V 18. deinde
 hypate bis habet V (item D teste Urlichsio) hypate meson (son
 in ras.) D paripate V LYCANOS D, licanos V 19. sy-
 nenmeno (synemmenon d) nete synen|menon D, sinenmenon
 netesinenmenon V 20. parmese D, corr. d diezeugmenon
 (e et u in ras.) D, diezeugmenon V paranete D, corr. d
 diezegmenon DV 21. HYPERBOLEON DV

- 4 Animadvertisse chordae sonantis suavitatem in arcu [sororis] Apollinem tradunt et intendisse protinus citharam, tum notasse quod adstrictiora fila nervorum in acumen excitarentur, gravibus responderent remissa, inde fecisse tres primos de quibus supra dictum est: hanc 5 excepisse intensionem Lycorem, quem quidam Apollinis filium tradunt et nymphae Paramesae, * Chrysothemidi reliquisse: ab eo adiunctum modum qui synemmenos dicitur: hunc numerum auxisse Terpandrum adiectione diezeugmenu, qui primus a gravibus in acumen avertitur. 10 deinde Timotheus addidit duos, paramesen et hyperboleon.
- 5 Initium modi dicitur diesis, dimidium semitonium, totum tonos. toni duo et dimidius diatessaron nominantur, tres et dimidius diapente, sex diapason. 15
- Haec musicae summa sunt.

13

DE METRIS ID EST NUMERIS.

- Metra Graece, Latine numeri vocantur. numerus est aequalium pedum legitima ordinatio. huius pars integra pes; partes sunt pedum syllabae, elementa numerorum; 20
- 2 modorum elementa spatia syllabarum ac tempora. pedes componuntur ex syllabis minimum binis, plurimum ternis; incipiunt temporibus binis, ad sena perveniunt; bisyllabi quattuor, trisyllabi octo. plures quam duodecim esse non possunt. 25

1. animadvertisse chordae *Lachmannus*, anim aduertis secunde *DV*, animadvertisse secundae *Urlichsius* (*Eos II 1866 p. 460*) suavitatis *V* arcu sororis *V* vulgo, arcus|oro (oro in marg. adscr.) *D*, arcus sono *Urlichsius* 2. citharantum *Cauchius*, clytarantium *DV* 3. adstrictor a filia *D* 4. gravibus sonis *coni. Iahnus* 5. fecissent *D* 6. excepisse** *D* lycorem *D*, liquorem *V*, corr. *Iahnus* (*Ber. d. Sächs. Ges. I 417*) 7. paramese (ame in ras.) *D*, paramese *V*, Parnasiae et *coni. Iahnus* chrysothemidi *DV* 8. ab ea *DV* synhemmenos *D*, sinemmenos *V* 9. diezeugmenu *D*, die zeumeno *V* 10. hyperboleon *DV* 11. tonidium et *DV* diatessaron (ss in ras.) *D* 12. per partes *DV* syllaba' *D*, syllaba *V* numerum *D* 13. ad se *DV*

Pyrri-chius ex duabus brevibus, cuius exemplum Cato; iambus ex brevi et longa, cuius exemplum salus; chorius ex longa et brevi, *cuius exemplum* Roma; spon-
 5 dius ex duabus longis, cuius exemplum vates. duo igi- 3
 tur quantitate contrarii, spondius et pyrrichius, duorum
 alter, alter quattuor temporum; duo ordine, quorum
 uterque trinorum temporum, iambus et chorius. ita non
 plures quam quattuor pedes sunt nec esse possunt.

Trinarum syllabarum primus est dactylus, qui con- 4
 10 stat ex longa et duabus brevibus, cuius exemplum Anni-
 bal; anapaestus contra *ex duabus brevibus et longa*,
 cuius exemplum Capaneus; amphibrachys ex brevi et
 longa et brevi, *cuius exemplum* avarus; brachysyllabus
 ex tribus brevibus, cuius exemplum Cicero; ei contra- 5
 15 rius molossus [in tribus longis], cuius exemplum Mae-
 cenas. item tres quinum temporum, bacchius ex duabus
 longis et brevi, cuius exemplum Latona; huic ordine
 adversus palinbacchius ex brevi et duabus longis, ut
 Aquinas; creticus [et amphimacrus] ex longa et brevi
 20 et longa, ut sanitas. duos habes quantitate contrarios, 6
 brachysyllabon et molosson, quorum alter trium tempo-
 rum est, alter sex; ordine tres in quaternis, tres in quinis
 temporibus.

---

1. duobus *V* 2. Cato — exemplum *om. V* 3. cuius
 exemplum *om. D*, addidi ego, ut *d super versum*, quod propa-
 gatum in *V* 6. ante ordine *d sup. vs. add. in*, quod propa-
 gatum in *V* 9. dactylus *V* 10. Annibal — exemplum
 (ante Capaneus) *om. V* 11. anapestus *D* ex duabus bre-
 vibus et longa *om. D*, add. *vulgo* 12. amphibrachys *D*,
 amphibrachus *d* 13. cuius *om. D*, add. *dV* brachi syl-
 labus *V* 14. et contrarius *DV* 15. molossus *V* in
DV, ex *vulgo* mecaenas *V* 16. brachchius *D*, bachius *V*
 17. et breui cuius *V* in *ras.* ordini (i in *ras.*) *D*, ordini *V*
 18. ex duabus *D*, et ex duabus *dV* ut *D sup. vers. fort.*
1 m. 19. et amphimacrus *DV*, qui et amphimacrus *vulgo*
 20. duos habet *D*, duobus ab *V*, duo pedes habes *latus*
 contrariis *V* 21. brachysyllabo *D*, brachii syllabo *V*
 molosso *DV* 22. sex] ex *D* ordinem *V*

14

DE LEGITIMIS NUMERIS.

Primus est et legitimus maxime numerus hexameter heroicus. huius pedes aut dactyli sunt aut spondii: raro et in extremo versu reperietur trochaeus. eius exemplum

Avia Pieridum peragro loca nullius ante.

5

totus iste dactylicus fuit et habuit summum trochaicum. sed mixtus ex spondiis hic erit,

2   Italiam fato profugus Laviniaque venit;
totus ex spondeis

Cives Romani tunc facti sunt Campani.

10

hoc genus numeri paucissimarum duodecim syllabarum, plurimarum decem et octo. tempora recipit viginti quattuor, interim viginti [tres pedibus] tribus tantum conficitur. formas excipit triginta duas, quas enumerare festinantibus longum est.

15

3   Pentameter elegiacus habet exemplum

Dum meus adsiduo luceat igne focus.

recipit dactylum, spondium, anapaestos duos, in fine versus aliquando brachysyllabum. fit syllabarum paucissimarum duodecim, plurimarum quattuordecim. tertium pedem spondium semper habet, quartum et quintum anapaestos, quintum aliquando brachysyllabum.

20

4   Trimetros iambicos Latine senarius dicitur, cuius exemplum

Phaselus iste, quem videtis hospites.

25

2. exameter DV   3. dactili V   4. reperietur D
trocheus DV   5. Lucret. I, 926. IV, 1 peragra (a in
ras.) D, peragra V   6. dactilicus V   trocheum (troc in
ras.) D, trocheum V   8. Verg. Aen. I, 2 facto D ante ras.
laviniaque V   10. ex Ennii annalibus, ut videtur (apud
Vahlen. vs. 174)   12. xvii con. Iahnus, sed videtur ipse epi-
tomator erravisse (conf. init. huius capitis)   14. recipit con.
Iahnus   TRIGENTA D   17. Tibull. I, 1, 6 adsiduus DV
18. spondeum anapestos V   19. BRACHISYLLABUS DV
21. quintum anapaestos add. Cauchius   22. brachisyllabū V
23. iambicus V   25. Catull. 4, 1 FATALIS D

duodecim syllabarum est. recipit aliquando praeter ceteros iambos in extremo pyrrichion. trimetrus tragicus

Pro veste pinnis membra textis contegit,

et

5 Aquilonis stridor gelidas molitur nives.

recipit in parte prima gressionis spondium, et eius loco dactylon et anapaestum, et pro iambo chorium et tribrachym. fit syllabarum paucissimarum XII, plurimarum XVII. recipit tempora plurima quattuordecim, paucissima

10 decem et octo. comicos trimetros solet magis in breves 5 minui. trimetros Hipponactius pedem novissimum adsu-
mens spondium vel chorium talis est,

Calentibusque lympa fontibus semper.

eosdem pedes quos reliqui trimetri, praeter novissimum,

15 recipit, et **

Tetrametros, qui Latine quadratus vocatur, choriacus 6
talis est,

Tela famuli, tela tela propere: sequitur me Thoas.

recipit eosdem pedes, pervenit ad septem et semipedem.

20 summum pedem patitur aut creticum aut dactylum. octo-
narius iambus

Proin demet abs te regimen Argos, dum est potestas
consili.

Septenarius

25 Haec, bellicosus cui pater, mater cluet Minerva.

7

2. iambus extremo V trimetros V 3. Attius Philocteta vs. 540 Ribbeck. 5. idem ibid. vs. 567 6. gressionis] scansionis V eius Halmius, om. D, alio dV 7. anapaestum DV TRIBRACHYIN D, tribrachin V¹, tribrachyn V² 8. plurimū DV 9. XVIII ante quattuordecim add. V 10. XIII ante decem et octo add. V 11. hyponactius DV 12. reliquit D trimetri V 13. 'post et excidit temporum computatio' Iahnus 14. versus incerti poetae tragici; conf. Ribbeck. p. 217 tela ante propere add. Bothius toas V 15. petitur V 16. versus incerti poetae tragici; conf. Ribbeck. p. 203 proin demet Lachmannus, proinde et DV 17. consulendi DV, corr. Lachmannus 18. septenarius D 19. conf. Ribbeck. trag. rel. p. 204 BELlicosus cui mater pater DV, corr. Carrio

constat ex pedibus isdem.

8 Ionicus septenarius

Ibant malaci viere Veneriam coronam.

Ionicus α maiore

Ille ictus retro reccidit in natem supinus.

5

habet vitium in tertia syllaba. α minore

Metuentis patruae verbera linguae.

recipiunt pedes maxime pyrrichium et spondios, et solent divisis syllabis longis plurium syllabarum pedes admittere.

10

9 Aristophanius anapaestus

Axena Ponti per freta Colchos denique delatus adhaesi. recipit pedes quaternorum temporum omnis, inplet pedes VII et semipedem. anapaestus octonarius

Orte beato lumine, volitans qui per caelum candidus equitas.

recipit eosdem pedes praeter semipedem. Aristobolius

Quae tam terribilis tua pectora turbat, terrifico sonitu inpulit?

is circuitus magis quam versus est. dactylum crebrum 20 habet, rarum spondium.

10 Paeon duodenarius

Quis meum nominans nomen aede exciet? quis tumultu invocans incolarum fidem?

---

3. Ennius Sota fr. 1 mala cluere DV 4. a addidi maiore D, maior es V, maior est vulgo 5. retro recidit D, retrorecedit V, corr. Lachmannus 6. a addidi minorem. et uentis V 7. Hor. carm. III, 12, 2 patriae DV 8. percipiunt DV, corr. Iahnus pedes] linguae V spondion coni. Iahnus 9. diuisi DV plurimum DV 11. aristophanius anapaestus DV 12. conf. Ribbeck. trag. rel. p. 224 ponti fer DV cholcos V adhesi D 13. imple V 14. anapeustus D, anapesto V 15. conf. Ribbeck. l. c. ore DV, corr. Lachmannus 18. 23. conf. Ribbeck. p. 212 18. Quae tam Bothius, quaedam DV turbans Iahnus, turba et et antea terribili ego 19. intulit V 20. his D dactylum V 22. peon (o in ras. ex a ut videtur) D, peon V duodenarius D 23. aede add. Lachmannus tumultum DV, corr. Scaliger

et hic circuitus magis quam versus est. huic suberunt **
denarius

+ Qui repens semipulsus onere gravi fores crepitu terrent.
recipiunt pedes creticos, chorios, spondios, iambos, bra-
5 chysyllabos, anapaestos.

Undecim syllabarum Phalaecius 11

Passer deliciae meae puellae.

recipit pedes spondium, dactylum, creticum, palinbacchium.

Angelicus + numeratus syllabam coartat hexametro, ut 12

10 Hectoris Andromachen? Pyrrin conubia servas?

Anacreontius 13

Miseri invidi vivimus scientes.

recipit pyrrichium, chorium, spondium, brachysyllabum,
anapaestum. primus est semper pyrrichius.

15 Numerus Saturnius 14

Magnum numerum triumphat hostibus devictis.

sunt qui hunc Aristobolion vocant. recipit pedem spon-
dium, iambum, pyrrichium, chorium, dactylum, brachy-
syllabum, anapaestum.

20 Priapeum 15

Hunc lucum tibi dedico consecroque Priape.

tertium pedem pro dactylo creticum habet, alioqui hexa-
metros esset.

---

3. Ribbeckius l. c. *versum sic emendat*: Qui repens semi-
somnum, onere pulsans gravi | Has fores, strepitu terret?
honore V 4. braci syllabos V 5. anapestos DV
6. falectus D, faleucius d, faleutius V 7. Catull. 2, 1
8. dactilū V palinbacium D, corr. d, palinbacchium V
9. aggelicus D, acgelicus V numerus Iahnus auctore Naekio;
immo minuat syllaba: coartatur hexametros (vel in hexa-
metron) coartat (t in ras.) D exámetro DV 10. Verg.
Aen. III, 319 haec toris V conu[bia serva]s D (li-
terae inclusae plane evanuerunt) 12. vivimus delendum iudi-
cat Iahnus 13. pyrr[ichium chorium] D (v. ad vs. 10)
brachisyllabum DV 14. anapestum DV est semper V
15. numeros V 16. devicti D 17. aristobolion DV,
Archebolion Carrio, Archilochium coni. Vinetus alique
spondeum V 18. dactilū brachisyllabum V 19. anape-
stum DV 20. priapium V 21. Catull. fr. 2 locum DV
22. dactilo V alioquin d exámetros DV

15

DE NUMERIS SIMPLICIBUS.

Pyrrichius

Rapite, agite, ruite celeripedes.

Contrarius est huic et duodecasyllabus spondiazon,

Olli crateris ex auratis hauserunt.

5

Dactylus

Pulverulenta putrem sonitu quatit ungula campum.

Amphibrachys non facit numerum.

Anapaestus

Agilis sonipes rapitur celeri sonitu trepidans.

10

Creticus

Horridi transeunt ad pedes ex equis.

Palinbacchius

Amicos ad hanc rem, si voles, advoca.

Bacchius non facit numerum.

15

Molossus idem est qui spondiazon.

Nunc quemadmodum a principali heroico plures numeri transfigurantur ostendam. ac primus trimetrus sit heroicus spondiazon.

Cives Romani tunc facti sunt Campani:

20

syllabam unam, quae est ante extremam, ex longa contraho, ut sit

Cives Romani tunc facti sunt Apuli,

et esse coepit trimetros. ** elegiacum transibit,

Bella per Emathios.

25

2. PYRRICHIVS D 3. *conf. Ribbeck. trag. rel. p. 228*

4. spondiazon (agon in ras.) D, spondiacon V 5. Ennius

annal. 604 craterib; (aterib; in ras.) D, craterib; V au-

serunt V 6. dactilus V 7. *conf. Verg. Aen. VIII, 596*8. amphibrachius V 9. anapestus V 10. 12. 14. *conf.**Ribbeck. trag. rel. p. 231* 12. et equis DV 13. palin-

bachius D, palimbachius V 14. ut soles advocato coni.

Iahnus 15. bachius V 16. molossus V 18. TRANSFIGU-

RANT D fit V (ex sil.) vulgo 20. vide supra p. 68, 10

21. contra hoc ut sit V 23. apulu D 24. TRIMETRON

DV 25. Lucan. I, 1

Rursus a pentametro ut componam heroicos, sumo partem posteriorem,

Dum meus adsiduo luceat igne focus,
et conpono,

5 Luceat igne focus Troiae qui primus ab oris.

Phalaecium numerum, qui est

Altis flumina vallibus tumescunt,
insertis verbis facio heroicum,

Altis flumina prodita vallibus inde tumescunt.

10 Ionicus est

Metuentis patruae verbera linguae:

adiciam trinis verbis singulas syllabas,

Nunc metuentis nunc patruae nunc verbera linguae.
retro

15 Italiam fato profugus Laviniaque venit,
cui est simile

Patriam tum profugus Lavinaque cepit.

Aristophanius fit heroico:

Arma virumque cano Troiae qui primus ab oris,

20 Nunc arma virumque cano *nunc* Troiae qui primus
ab oris nunc.

Angelicum syllaba breviata heroicum esse monstravi; item
Priapeum, si syllabam subripias, fieri heroicum.

1. ad pentametros *DV* 3. *Tibull. I, 1, 6* adsiduus
DV 5. Troiae (oi in ras.) *D* 6. phalaecium *D*, phalaecium
V 7. altissima flumina *DV* (recte autem uterque
vs. 9) 11. *Hor. carm. III, 12, 2* 12. post adiciam de-
sinit *D* fol. 262^b extr. (constat codex ex XXXIV quaternioni-
bus; sed huius ultimi quaternionis tria tantum folia servata sunt)
trinas *V* singulis *V* 13. metuentes *V* 15. *Verg.*
Aen. I, 2 lavinaque *V* (conf. p. 68, 8) 17. vinique con-
iahnus, regnaque *Christius* coepit *DV*, corr. *Christius*
20. nunc post Troiae additum a Iahno et Christio ante Troiae
posuit *Halmius* 21. nunc debebat *Iahnus* 22. angelicum
syllaba *V* in ras. itam *V*, corr. 1 m.

INDEX IN CENSORINUM.

Asteriscus numero appositus designat adnotationem.

- Abhinc annos centum p. 46, 15.
 abicere a se usum *rei* 3, 6.
 abire a mente sua homines 25, 20.
 abscedit linea quartam partem orbis 15, 3.
 abstinere manum a caede ac sanguine 5, 8.
 abusive 17, 18.
 abusque 36, 1.
 academiae antiquae philosophi 7, 5; vetus academia 28, 16. — *tertia academia*, quae dicitur nova, 28, 19.
 Acarnanum 41, 16.
 Achala 41, 6.
 actum vitamque nostram stellae esse subiectam 13, 18.
 acutior vox 16, 24, φθόγγος 16, 26, chorda 19, 2.
 ad meridiem 51, 15; ad meridiam noctem 52, 8.
 vetus adagium est 4, 13.
 adelon (tempus) 44, 18.
 addelant (stellae) nos sua dispersit temperatura 13, 22.
 adipe exhausti 10, 1.
 adminiculantes (dei) hominum vitam 0, 2; (visiones) incrementum partus adminiculant 15, 7.
 adminiculum divini ignis 8, 21.
 administrare cibum 10, 25.
 admissio pecudum 9, 20.
 adpositus est genius nobis observator 5, 8.
 adprobare sese gratum 4, 19.
 adseverare 17, 15.
 adstringor officio 6, 12.
 adulescentes ab alescendo sic nominati 24, 19.
 adusque *cum accus.* 24, 23; *conf.* usque.
 adventicia stirps 8, 23.
 Aegyptii 38, 22, 25. 46, 4, 8, 14.
 Aegyptus 41, 3.
 aequabiliter divisus 14, 13. 24, 16.
 aequilaterale hexagonum 14, 25.
 aequinoctium vernum, autumnale 46, 27.
 aestas (anni maximi Aristotelici) 39, 10.
 aestimare *c. accus. et infin.* 12, 14; *reliquis locis scriptor praetulit* existimare.
 aetatis humanae gradus 24, 14 ss.
 aeternitas deorum 3, 17.
 aetherius calor 10, 21.
 aevum *quid sit* 30, 6 ss.

agere triumphum 22, 2.
 agitare diem festum 20, 19.
 agon Capitolinus 37, 8. 40,
 4 ss., Olympicus 37, 8. 45,
 18.

Agrippa 34, 14.

Albani 42, 1, 11. 47, 25.

albescere oculos 26, 5.

ALCMAEON Crotoniates 9, 23.
 10, 5, 8. 11, 16.

alescere 24, 20.

ab excessu Alexandri Ma-
 gni 46, 11.

Alexandria 35, 20.

alimentum trahere 11, 1.

alternis 36, 25. 41, 17.

alvus 10, 13; in alvo promi-
 nens quiddam 10, 26.

amotus procul a republica
 29, 8.

ANAXAGORAS 9, 23. 10, 5, 14,
 22, 24. 11, 12, 20.

ANAXIMANDER Milesius 7, 23.

anguis dentibus consitis 9, 6.

anima divina 21, 29. — ani-
 mam nobis dat sol 13, 24.

animi principale in capite
 10, 12.

annale munus 5, 7.

annales veterum 33, 16.

anniculus 35, 24.

annus naturalis 36, 26.
 40, 14. 41, 2. 44, 12. 47, 2,

sive naturae 44, 7; solis

annus 37, 6; annus civilis

36, 26, *is* ad naturalem ex-

aequatus 43, 1 ss.; anni

vertentes 36, 20, 29. 37,

14. 38, 4. 39, 12. 40, 10 ss.

46, 21. — annus magnus

30, 4. 36, 29. 37, 5, 14, 16.

38, 9; anni maiores 36, 17

ss. — anni decemmen-

stres 42, 10 ss. 44, 8. —

annus ccclv dierum 42, 18.

43, 20. 48, 2. — annus ver-

tens Romanorum 42,

6 ss.; urbis anni 45, 20;

anni Iuliani 44, 5. 45, 21.

49, 13; anni Augustorum

45, 24. 46, 6; annus ma-

gnus *Romanorum*, quod lu-

strum appellatur 39, 21.

40, 4. — sequuntur anni

aliarum gentium: annus in

Aegypto antiquissimus

menstruus, tum quadrimen-

stris *cet.* 41, 3 ss.; annus

civilis Aegyptiorum 38, 26;

annus magnus Aegyptiorum,

qui vocatur κυρίος 38, 22 ss.

sive canicularis 38, 24. 46,

20, vel heliacos 39, 3 *sive*

solaris 46, 20, vel θεοῦ ἐπι-

κυριός 39, 4 *sive* dei annus

46, 20. — annus trimestris

Arcadium 41, 6 ss., *eorun-*

dem magnus 41, 15. — an-

nus magnus *sive* maximus

Aristotelis 39, 5 ss. —

annus Callippi 38, 15. —

anni semenstres Carum et

Acarmanum 41, 16, *eorun-*

dem annus magnus 41, 18. —

annus Chaldaicus 38, 5.

— annus Democriti 38,

16, Hipparchi 38, 18,

Metonicus 38, 9; anni

Nabonnazaru 46, 8, Phi-

lippi 46, 11; annus Phi-

loli 38, 13.

ante lucem 51, 12; ante me-

ridiem 50, 28.

antestare 29, 3.

ANTIAS 32, 24. 33, 21*. 34,

1, 5.

antiqui nostri 26, 9; antiqui

sapientiae studiosi 6, 23;

rudis antiquorum credulitas

8, 27.

APHRODISIUS 40, 15.

Aphrodite 48, 11. 20.

Apollo 22, 3. 27, 13; Apollinis

genitoris ara 5, 10.

- Aprilis 42, 13. 48, 11, 19.
 aqua 7, 24. 8, 12.
 aquarius (signum zodiaci) 47, 15.
 Arcades 31, 13. 41, 6.
 Arcadia 8, 25.
 arcana naturae rimari 21, 7.
 arcessere deos novis religionibus 6, 6.
 ARCHYTAS Tatentinus 7, 3.
 ARETES Dyrrachinus 39, 13. 45, 6.
 Arganthonios Tartessorum rex 31, 12.
 argentea saecula 30, 26.
 argute docet 48, 17.
 Aricini 47, 29.
 aries (signum zodiaci) 47, 16.
 ARISTARCHUS Samius 39, 12. 40, 16.
 ARISTOTELES Stagiritis peripateticus 7, 6. 10, 10, 19. 13, 2, 7, 9, 12. 26, 8. 27, 25. 39, 5.
 ARISTOXENUS 9, 19. 17, 15. 21, 25.
 arithmetica 12, 10.
 arithmetici Graeci 18, 5.
 armati spartoeve 9, 7.
 Arminos (Aegyptius) 41, 5.
 artes rhetorum 4, 6.
 articuli (corporis humani) 25, 24.
 ascendere ad fastigium omnium virtutum 4, 8.
 ASCLEPIADES medicus 22, 16.
 aspicit sol (locum zodiaci) 21, 5, κατὰ τριγώνον 15, 4.
 astrologi 31, 16. 38, 20. 40, 13. 47, 20. 49, 28.
 astrologia 12, 9.
 Athenienses 50, 3.
 Attica 8, 24, in Attica regione 9, 4.
 auditoria sacra 29, 26.
 augescere 41, 17.
 augurium 36, 11, 13.
 Augustorum anni 45, 24. 46, 6.
 Augustus 49, 15, Caesar 33, 6, Caesar Augustus 34, 14; imperator Caesar, Divi filius, *quo die Augustus appellatus sit* 46, 2; Divi Augusti edicta 33, 10.
 Augustus (mensis) 49, 15.
 aurea saecula 30, 26.
 M. Aurelius Antoninus 34, 18.
 auspicia magistratuum 50, 6, auspicia sumere 4, 29.
 autochthones 8, 25.
 Aventinus 50, 18.
 Babylonii 50, 1.
 barba *quando nascatur* 26, 1.
 BEROSOS 31, 19.
 bifariam deduci 11, 28, dividere 25, 9. 51, 1.
 bimus 35, 25.
 bissextum 44, 3.
 blandimenta fortunae 3, 2.
 Boeotia 9, 6.
 bruma 42, 26.
 brumalis hora 30, 23.
 cadere sub oculos, sub tactum 17, 21. — cadunt dentes homini 12, 19. 25, 26; *conf. dentes.*
 Cadmus 9, 9.
 caelatum opus 3, 1.
 caelestes menses 47, 13.
 Quinte Caerelli 3, 4, sanctissime Caerelli 28, 5.
 summa caerimonia columnatur (religiones) 38, 1.
 Caesar: *vide* Iulius.
 calefactus 7, 24, calfactus 8, 14.
 caligine profundae vetustatis obductus 41, 20; hoc quodcumque caliginis Varro discussit 45, 10.
 CALLIPPUS Cycizenus 38, 15. 40, 16.

- campus Martius** 33, 3.
caniculae sidus 38, 26. 46, 8.
canicularis annus 38, 24.
canis exortus 47, 2.
capere similitudinem veritatis 8, 10; *te ista non capiunt* 3, 5.
capillus 16, 7.
capitale odium 29, 9.
Capitolini agones 40, 4, *conf.* 37, 9. 40, 8.
Capitolium 22, 6. 50, 17.
caput exordiumque nullum exitisse (hominum generi) 6, 28.
Cares 41, 16.
Carneades 28, 19.
caro in hominis figuram convertitur 16, 13; *carnem fieri ex umore* 10, 15, *fieri concretam* 16, 6; *novem dies iam carnem facientes* 19, 16.
CASSANDRUS (*Salaminius, historicus*) 39, 15.
CASSIUS HEMINA 34, 8.
κατὰ διάμετρον 15, 23.
κατὰ ἐξάγωνον 14, 22. 15, 20.
κατὰ τετράγωνον 15, 2, 17, 24.
κατὰ τρίγωνον 15, 4, 17, 23.
cataclysmos 39, 9, *cat. prior* 44, 17, 18, 26.
cavi menses 42, 16, 24.
celebrare diem (natalem) 6, 16.
censeri τῶν μέγνων 3, 10.
censu civium habito 39, 24.
cerebrum 10, 14.
Chaldaei 13, 8, 14. 15, 25. 20, 26.
Chaldaicus annus 38, 5.
in cholera solvi 28, 14.
chorda 17, 24. 18, 2, 9, 24. 19, 1.
circulus 14, 23, 26.
circulus signifer, quem Graeci vocant zodiacon, 13, 28, *idem* **circulus finitor** 31, 23.
circumactus caeli 49, 25.
cithara 22, 3, 15.
civilis annus: vide annus. — **civiles menses** 47, 5, 9, 12, 30. 48, 5. — **civilis dies** 49, 22.
civiliter dies quod tempus sit 49, 24.
classicum 22, 12.
nascendi claustra aperit natura 48, 21.
Cleanthes 28, 21.
CLEOSTRATUS Tenedius 37, 19.
clima, i. e. caeli ad circulum finitorem inclinatio, 31, 24; *sic clima Siciliae* 50, 20.
climacter 26, 27, 15. 28, 7.
climactericoe anni 24, 14, **climactericum (annum)** 26, 19.
cognominare 14, 12.
coipit 35, 11*.
coisse membra 8, 8.
Colchis 9, 6.
tuo collatu 4, 14.
porta Collina 32, 27.
commentarii xv virorum 33, 10, 20, 22. 34, 11. — *comm. philologi* 4, 10.
concentus dulcis 17, 9.
conceptio 12, 11. 13, 25. 19, 8; **conceptionis fundamentum** 19, 27, **initium** 21, 5, **locus (in zodiaco)** 14, 10, 16, **particula** 15, 16.
concinere (chordas) 18, 2; **dulcissimam concinant melodian** 23, 2.
concipitur partus 14, 8; **conceptum semen** 21, 9.
concordabiles in cantu effectus 17, 4.
concordant (litterae) 17, 7; **concordantibus phthongis** 17, 26.
concordessonitus reddere 23, 1.
concrevisse homines in piscibus 8, 1; **concreta caro** 16, 7.

- concubium 52, 6.
 conderetur, conditum lustrum 39, 24, 26.
 in conditu Thebarum 9, 8; a conditu urbis Romae 30, 27.
 conformandi partus 16, 3; (partum) conformari 16, 11; *conf.* formare.
 conformatio partus 10, 7.
 congerere quaestiunculas 4, 11.
 congruenter iunctae (litterae) 17, 6.
 congruenti ordine 16, 20.
 congruere ad rem 20, 26. 37, 11.
 congruus c. dat. 22, 26; congruae de hac specie opiniones 11, 14.
 conlocatione facta 18, 18; *reliquis locis Censorinus frequentat conferre et conlatio.*
 compendio dicere 9, 15.
 cons. 34, 1, 2, 4 *cet.*, cons. 33, 21; *conf.* consules.
 conserere omnis aetatis incrementa et deminutiones 35, 24.
 consimilis 11, 25.
 conspectus (signorum in zodiaco) 18, 26 *ss.*; consp. tetragonus 20, 25.
 conspiciit (sol locum zodiaci) 14, 17, *idem* particulam conceptionis 15, 16.
 consuetudo loquentium 35, 5, militaris 51, 3 (*conf. tamen similitudo*).
 consules:
   M. Aemilius Lepidus, L. Aurelius Orestes 34, 12.
   M. Aemilius M. f. Lepidus, G. Popilius II 35, 12.
   Antoninus Pius II, Bruttius Praesens 46, 16 (*ubi corrige Antonino*).
   Augustus VII, M. Vipsanius Agrippa III 46, 3.
   G. Caesar III, M. Aemilius Lepidus 43, 12.
 ex quarto Caesaris consulatione 44, 6.
 C. Caesar V, M. Antonius 49, 12.
 Cilo, Libo 34, 18.
 P. Claudius Pulcher, L. Iunius Pullus 34, 2.
 Ti. Claudius Caesar IIII, L. Vitellius III 34, 15.
 Gn. Cornelius Lentulus, L. Mummius Achaicus 34, 9.
 P. Cornelius Lentulus, C. Licinius Varus 34, 3.
 Domitianus XII, Ser. Cornelius Dolabella 40, 6.
 Domitianus XIII, L. Minucius Rufus 34, 16.
 C. Furnius, C. Iunius Silanus 34, 13.
 L. Marcius Censorinus, M'. Manilius 34, 6.
 Marcius Censorinus, C. Asinius Gallus 49, 14.
 Pius, Pontianus 45, 16.
 M. Valerius Corvus II, C. Poetilius 33, 23.
 M. Valerius, Spurius Verginius 33, 20.
 Vespasianus V, T. Caesar III 39, 26.
 consummare 26, 4. 27, 5. 46, 12.
 consummatio 12, 23. 21, 16.
 contentio gregum 9, 24.
 conticinium 51, 11.
 conticium 51, 11*.
 convenientia (vorum) 18, 19.
 cor ante omnia in infante incrementum 10, 10; cor hominum declarare gradus aetatis 35, 20 *ss.*
 P. Cornelius Nasica 50, 23.
 crassior vox 26, 7.
 creperae res 52, 3.
 crepusculum 52, 1.

- erinem deo sacrum pascere 4, 25.
 crisimoe (dies) 26, 17; crisi-
 mon (diem) 20, 8, (annum)
 26, 19.
 cultores sapientiae 28, 26.
 κυνικόν (annum) 38, 23.
 de media nocte 51, 10; de
 meridie 51, 16.
 δεκάμηνοι 15, 23.
 decedere a vero 31, 11.
 December 42, 15. 43, 15, 22.
 48, 14, 27.
 decemestris partus 19, 9.
 x viri 33, 1.
 deduci bifariam (*vulgo* diduci)
 11, 28.
 defectus (*solis et lunae*) 45, 12.
 defigere terminum vitae 26, 25.
 definite scire 10, 7.
 dei annus 46, 20.
 delictum (*in computando*) 43,
 5, 13.
 Delphi 38, 1.
 Delus 5, 9.
 DEMOCRITUS Abderites 8, 12.
 9, 23. 10, 13. 11, 9. 28, 22.
 38, 16.
 dentes *quando* nobis innascan-
 tur 12, 18; dentes infanti
 nasci 12, 24, perfici 12, 25,
 homini cadere 12, 19. 25,
 26, excidere 12, 26.
 Deucalionis Pyrrhaeque lapi-
 des 7, 20.
 διὰ παύων 17, 13. 18, 11, dia-
 pason 18, 24. 19, 20. 24, 3.
 διὰ πέντε 17, 13. 18, 6, dia-
 pente 18, 22. 19, 18. 23, 20.
 διὰ τεσσάρων 17, 12. 18, 3,
 dia tessaron 18, 20. 19, 15.
 23, 21. 24, 1.
 διάλειμμα 17, 19.
 διάμετρος 15, 23.
 Dianae aedes in Aventino 50,
 17.
 διάστημα 16, 27. 17, 11, 14,
 diastema 18, 24. 24, 1, dia-
 stemata 16, 29, diastematis
 (*dat.*) 22, 26.
 DICAERARCHUS Messenius 7, 4.
 dicare templis sacellisque 4,
 24.
 dicreverunt (*vulgo* discreve-
 runt) 27, 11.
 diducere 11, 28*.
 dies naturalis et civilis 49,
 21 ss., Romanus 51, 9; diei
 divisio 50, 12 ss. 51, 1, 5 ss.
 — dies insignes 20, 13. —
 diem tuum, *i. e. natalem*, 6,
 15 (*conf. natalis*).
 dieteris 37, 1.
 digitus (*mensura*) 18, 14, 15, 16.
 diluculum 51, 13.
 diluvio 39, 9.
 dimidiatus 36, 26. 40, 15. 47,
 22.
 dinoscere 43, 27.
 DIOCLES Carystius 13, 2, 6.
 DIOGENES Apolloniates 10, 4,
 15, 26. 16, 3.
 Diogenes cynicus 28, 14.
 DION (*Neapolites, mathemati-*
cus) 39, 14.
 Dionysius Heracleotes 28, 13.
 DIOSCORIDES astrologus 35,
 19.
 diplasion logus 18, 10.
 Dis pater 33, 2.
 discerni 34, 23, discretus 51,
 6; *conf. dicreverunt*.
 disciplina (Etruscorum) 32, 7,
 extispicii 9, 10, sapientium
 3, 7.
 describere (dies per menses)
 43, 21; aetatem hominis
 duodecim hebdomadibus di-
 scribi 25, 16 (*ubi vulgatum*
describi tuetur D; sed ve-
rum esse describi docet Bue-
chelerus in Mus. Rhen. XIII
598 ss.)

- designare 30, 26*.
 dispar 12, 5. 17, 9.
 disparilis 11, 15. 13, 22.
 disponere membra 10, 22.
 dissensio temporum 33, 16.
 dissensum *participium substantivi vice usurpatum* (similiter ac factum, dictum): pauculis exceptis ab Empedocle dissensus 8, 11.
 dives virtutis non minus quam pecuniarum 3, 5.
 divinitate animum imbuere 22, 14.
 caivis docto in disceptando par 36, 11; inter viros doctissimos dissensio 40, 25.
 dodecaeteris 38, 4.
 Domitianus 40, 6.
 dona pretiosa 3, 19; dono deorum 4, 18; *conf.* munus.
 DORYLAUS 24, 6.
 DOSITHEUS 37, 23.
 dragma 35, 25. 36, 1.
 ducere sexies 20, 1; *conf.* multiplicati.
 dulcedo musicae 24, 11.
 duo 18, 8. 19, 25. 25, 17; duorum 17, 1, 15. 24, 2. 49, 1; duum 17, 11 (*ex coniectura*). 23, 6. 40, 19. 42, 30. 47, 26; duarum 17, 8; duos 23, 20. 47, 17. 48, 12, duo *accus. in lege Plaetoria* 51, 22; duas 17, 14. 18, 2.
 XII tabulae 50, 26. 51, 18.
 duplicare 18, 17.
 duplo maior 18, 9; dupla portio 18, 23.
 ecpyrosis 39, 10.
 ἐκρυσις 21, 11.
 ἐκτρωσις 21, 12.
 editur partus 13, 9. 19, 10. 20, 23, infans 8, 16. 11, 1. 12, 12. 15, 14; edita membra ex terra 8, 7; homines e terra editos 9, 4.
 educit (conspectus) maturos infantes 15, 11.
 effectus stellarum 13, 20.
 efficaces visiones 15, 6, conspectus 15, 18.
 efficientia 15, 11.
 polygoni efficit latus (linea) 15, 12.
 elegia Solonis 25, 25.
 Elis 37, 8.
 emittantur lineae 14, 25; emissaes voces 16, 25.
 EMPEDOCLES 8, 4, 11. 10, 6, 9. 11, 13, 15. 12, 1. 13, 3.
 enarmonion esse mundum 24, 5.
 enasci 10, 17; enati homines lapidibus 7, 20.
 ἐναυτὸς θεοῦ 39, 4.
 enneadecaeteris 38, 11.
 enneades 27, 19.
 enneaeeteris 37, 12.
 ἐννεάμηνοι 15, 23.
 ENNIUS 40, 21. 51, 25.
 enrythmos motus 22, 25.
 ἐφηβοί 26, 14.
 EPHORUS 31, 13.
 EPICARMUS 13, 6.
 EPICURUS 8, 14. 10, 6, 19. 22, 9.
 EPIGENES Byzantius 13, 3, 10. 31, 17.
 epitritos phthongos 18, 5.
 ordinis equestris dignitas 29, 12.
 ERATOSTHENES 23, 4. 28, 15. 45, 5.
 Erichthonius 9, 5.
 erubescere *c. accus. et inf.* 29, 6.
 porta Esquilina 32, 28.
 ethica pars philosophiae 4, 4.
 Etruria 9, 11.
 Etrusci 32, 7. 35, 16; Etruscorum libri rituales 20, 6. 31, 26, libri fatales 25, 15; nomen Etruscum 32, 17.

EUCLIDES Socraticus 5, 26.
 EUDOXUS Cnidius 37, 19, 23.
 EVENOR 13, 2.
 EURYPHON Cnidius 13, 4.
 exaequare civilem annum ad
 naturalem 43, 2.
 exaquescere 39, 12.
 exaratus puer divinus 9, 10.
 exempla veterum 4, 17.
 ἐξέρηθαι 26, 14.
 exignescere 39, 11.
 exordium 6, 28.
 exoritur caniculae sidus 38,
 26; ab exoriente sole 49,
 23. — ex aqua terraque
 exortos esse pisces 7, 24;
 Erichthonius humo exortus
 9, 6.
 ad exortum (solis) 49, 24;
 a solis exortu ad exortum
 eiusdem astri 50, 2; solet
 canicula facere exortum 46,
 18; a canis exortu 47, 2.
 expergitus 22, 15.
 exscripserunt disciplinam ex-
 tispicii 9, 12.
 extispicii disciplina 9, 11.
 fabulares poetarum historiae
 7, 18.
 facere hostia 5, 4, genio fa-
 ctum 5, 12; occasum, sta-
 tionem faciant (stellae) 13,
 21.
 fata 14, 14.
 fatales libri (Etruscorum) 25,
 15; fatalia deprecando 25,
 17.
 Fauni indigenae 8, 26.
 fax. prima face 52, 5.
 februamenta 49, 4.
 februare 49, 5, 7; februatus
 dies 49, 10.
 Februarius 42, 26, 28. 43, 8, 16.
 49, 1, 3, 10.
 februum 49, 3, 5, 9.
 femina 11, 3 ss. 12, 4. 16, 5.

CENSORINUS.

FENESTELLA 42, 8.
 fere 23, 16. 25, 23; ferme 10,
 20. 11, 28. 14, 4. 20, 17.
 29, 7.
 Ferentini 42, 1.
 fetae 20, 16.
 fetus (procedit) 8, 1.
 figurari una totum infantem
 10, 17.
 finitor circulus 31, 23.
 finitur tota vita humana septe-
 nario numero 20, 4.
 forma hexagoni aequilatera-
 lis 14, 26.
 formare. quid primum in in-
 fante formetur 10, 9; ut-
 cumque formatus infans 10,
 23; diebus LX infantem for-
 mari 16, 6; corpus quattuor
 mensibus formari 16, 5; se-
 ptem formamur mensibus
 12, 16; fit corpus iam for-
 matum 19, 19; initium for-
 mati hominis 19, 28; homi-
 nes luto esse formatos 7,
 19. — annum ad solis cur-
 sum formavit 43, 19. — sa-
 pientium disciplina forma-
 tus 8, 7.
 formidulosus 28, 6.
 frugum proventus ac sterili-
 tates 38, 7.
 fuat 51, 22.
 FULVIUS (*fastorum scriptor*)
 42, 9, 17. 48, 9.
 functus officiis municipalibus
 29, 10.
 fundamentum gignendi 19, 22,
 conceptionis 19, 27, matu-
 rescendi 19, 24.
 fundere merum genio 5, 1, 4.
 hostiae furvae 33, 4.
 futurum tempus 30, 11, 12.
 gallicinium 51, 10.
 GN. GELLIUS 34, 8.
 gemini quomodo nascantur 11,

- 26 ss. — (signum zodiaci) 47, 17.
 genamur 5, 17, genitur 5, 18, a genendo 5, 19.
 genea 31, 3, 6, 7.
 genealogoe 8, 22.
 generaliter 19, 6.
 generare 7, 9; orbem esse generantium nascentiumque 7, 13.
 geneses mortalium 22, 24, nocturnae et diurnae 27, 9.
 genethliaci 26, 20, 38, 5.
 genius 5, 2 ss. 6, 7.
 gens (*in natura rerum*) 7, 14, 8, 23; progeneratis gentibus 9, 3.
 geometrae 16, 22, 17, 16.
 geometrica ratione 23, 4.
 gignere 7, 10, genitos 8, 21, gignendi fundamentum 19, 23.
 Gorgias Leontinus 28, 24.
 gradus aetatis humanae 24, 14 ss. — gradum provincialium supergressus 29, 12.
 Graeci 14, 1, 12, 18, 5, 19, 23, 39, 18. — historici Graeci 31, 10; Graeci annales 41, 13.
 Graecia 20, 13, 26, 12, 36, 22, 37, 14, 24, 41, 10, 47, 30.
 GRANIUS FLACCUS in libro quem ad Caesarem (*dictatorem, ut videtur*) de indigamentis scriptum reliquit 5, 21.
 gravior vox 16, 24, φθόγγος 16, 27, tibia 19, 1.
 gubernari genus humanum stellarum cursu 13, 19.
 habitum referri (parentis) 11, 10.
 harmonia 22, 20, ἁρμονίαν 16, 21*.
 HARPALUS 37, 22, 40, 20.
 haruspicii peritia 32, 7.
 hebdomadis 20, 23, hebdomade 25, 26, 26, 7, hebdomades 26, 21, 27, 18, hebdomadae 20, 22, hebdomadas 25, 11, hebdomadibus 25, 16, 22, 26, 15.
 heliacos annus 39, 3.
 hemiolion 18, 8.
 hemitonion 17, 1, 18, 23, 15, 17, 24, 26, 27, hemitonii 17, 11, 12, hemitonia 17, 17, hemitoniorum 17, 16.
 ἑπτάχορδον 24, 7.
 ἑπτάμηνοι 15, 22.
 HERACLITUS 31, 3, 39, 14.
 HERODICUS 31, 6.
 HERODOTUS 31, 11.
 HEROPHILUS (medicus) 22, 18.
 hesperos 52, 1.
 ἑξάγωνον 14, 22, 15, 20; hexagoni aequilateralis forma 14, 25.
 hiemps (anni maximi Aristotelici) 39, 9.
 HIPPARCHUS 38, 18.
 HIPPOCRATES Cous, medicus, 13, 11, 20, 6, 25, 2, 8.
 HIPPO Metapontinus sive Samius 9, 18, 10, 4, 12, 26, 11, 7, 27, 16, 5.
 historiae fabulares 7, 18, verae 44, 22; in Tuscis historiis 32, 9.
 historici 32, 24, 36, 13; historici Graeci 31, 10.
 historicon (tempus) 44, 15, 21.
 hora, i. e. anni tempestas, 41, 12.
 horae XII diei et noctis 50, 12 ss.; horae aequinoctiales 40, 21; horarum nomen annos trecentos Romae ignoratum 50, 25.
 horarium ex aqua factum 50, 23.
 HORATIUS FLACCUS in carmine saeculari 33, 1.

- horographi 41, 14.
 annum horon dici et Graecos annales horus (*i. e.* ὥρον) 41, 13.
 Horos 41, 11.
 hostiam cadere 5, 11; hostia facere 5, 4.
 humanitatis officia 29, 21.
 Ianuarius 42, 26. 43, 21. 48, 28. 49, 2.
 Ianus 49, 2.
 idibus Iuniis 22, 6.
 ignis 8, 8; ignis divinus 8, 21.
 imbuere animum divinitate 22, 14.
 Inachi regnum 44, 27.
 inaequabilis vox 26, 4.
 inaequabiliter 47, 18.
 inaudibilis 23, 2.
 inbecillus conspectus 14, 17.
 incomprehensibilis 30, 13. 40, 22.
 incrementum partus 15, 6.
 indigitamentum 5, 22. 6, 3.
 inefficax visus 15, 4.
 inenuntiabilis 40, 22.
infans. quid primum in infante formetur 10, 9; una totum infantem figurari 10, 17; utcumque formatus infans quemadmodum in matris utero alatur 10, 23; diebus LX infantem formari 16, 6; quinque et triginta diebus infans membratur 20, 11; maturos infantes educit 15, 11. — in alvo prominens quiddam, quod infans ore adprehendat 10, 27. — *conf.* editur.
 infima vox 16, 27.
 infirmiores conspectus 14, 7; infirmum lumen 15, 20.
 inflare tibias 18, 17.
 ingenuus lactis umor 8, 16.
 ingratus beneficiis 4, 16.
 inhiat munera ex auro — blandimenta fortunae 3, 3.
 initia seminis 19, 28.
 initiales dies 20, 21.
 innascantur nobis dentes 12, 18; *conf.* dentes.
 inpar numerus plenus et magis faustus habebatur 42, 21.
 insignes dies 20, 13.
 intempesta 52, 6.
 intercalare 36, 27, 31. 37, 21. 38, 11, 16, 18. 42, 3. 43, 3, 7, 10, 16. 44, 3.
 intercalares menses 38, 14 (*intercalarii Halmius*), sine ullo intercalari 38, 27; intercalarium mensem 42, 30, intercalario mense 43, 18, menses intercalarios 43, 14; cum intercalariis 38, 17.
 intervallum tonorum 17, 2, 18. 18, 23. 23, 14; intervalla quae symphonias possint efficere 17, 7; intervalla musicis diastematis congrua 22, 25. — temporum intervalla 32, 20.
 intrepide pernegare 13, 5.
 invalido lumine 14, 21.
 ircum olere 26, 10.
 irquitallire, irquitalli 26, 9, 10.
 Isocrates rhetor 28, 23.
 Ison rex (Aegypti) 41, 4.
 Italia 8, 26. 44, 9; Italiae gentes 41, 24.
 Italicum stadium 23, 9.
 Iudaei 20, 5.
 Iuliani anni 44, 5. 45, 21. 49, 18.
 Iulius Caesar 44, 4. 45, 23; *G. sive C. Caesar* 43, 12. 49, 12; Divus Iulius 48, 2, Divus (Caesar) 46, 2; *conf.* Granius.
 Iulius (mensis) 49, 14.

- IUNIVS GRACCHANVS** 42, 9, 17.
 48, 9.
Iunius (mensis) 42, 13. 48, 12,
 24; idibus Iuniis 22, 7.
Iuno 48, 24, 26.
Iuppiter Capitolinus, Olym-
pivs 37, 9. — **Iovis stella**
 23, 23, a Iove 23, 25.
iuvenes unde appellati sint 24,
 21.
Kalendae. ex die Kal. Ianua-
 riarum 45, 23, ex Kal. Ia-
 nuariis 46, 1, 18, ex ante
 diem Kal. Febr. 46, 1, ante
 diem vii Kal. Iul. 46, 15,
 ante diem xiii Kal. Aug.
 46, 18; a kalendis in kalen-
 das 47, 10.
lacteus umor 19, 13; **lacteam**
conceptionis fundamentum
 19, 26; **lacteam semen** 21,
 11.
languido radio 15, 19.
lapidibus duris enatos homi-
nes 7, 20.
lar 5, 20.
Latini 18, 5. 48, 15, 27; **gens**
Latina 48, 19.
Latium 48, 23. 49, 1.
Lavinii 42, 1.
libamina reddere 4, 27.
libare deis 4, 22.
Liber 37, 1.
LICINIUS MACER 42, 7.
limus 8, 13, 14.
linea 14, 25. 15, 2, 11.
LINUS 39, 14.
liquido 3, 7. 18, 27. 17, 20.
 30, 2.
LIVIVS 34, 1, 5, libro cxxxvi
 38, 5.
locus conceptionis 14, 10, 16.
logus diplasion 18, 10.
in lubrico sita 3, 8.
LUCILIUS in libro satirarum
 xvi 5, 27.
LUCRETIVS 8, 5.
lucumones, Etruriae poten-
tes, 9, 11.
ludi saeculares 32, 18ss., sce-
 nici 21, 29, Pythia 38, 2.
luminibus accensis 52, 4.
luna 14, 1. 23, 12, 14, 20, 23,
quot diebus singulos suos men-
ses conficiat 47, 21 ss., lu-
 nae astrum 41, 9, orbis 39, 6
(conf. orbis), cursus 37, 11.
 38, 6. (38, 21). 41, 10, 22.
 (42, 18). 47, 29; **luna nova**
 36, 24. 47, 8.
lunaris mensis 21, 21. 36, 25.
 47, 7.
Lupercalia 49, 7, 9.
lustratur Roma 49, 8.
lustrum 30, 4. 39, 22 ss.
luto molli formatos esse ho-
mines 7, 19.
lux. **lucem accipere, i. e. na-**
sci, 5, 9; **in lucem venire**
 13, 26; **te in hanc lucem**
edidit (dies) 6, 15. — **ante**
lucem 51, 12.
Maia 48, 22, 24.
maiores natu 48, 13, 22.
Maius (mensis) 42, 13. 47, 26.
 48, 12, 22.
mane 51, 14.
maritae domus 5, 25.
Mars 22, 2. 48, 10, 18. — **stella**
Martis 23, 21.
campus Martius 33, 3.
Martius (mensis) 42, 13. 47,
 26. 48, 10, 17.
mas 9, 21. 11, 3, 7, 10, 12, 17.
 12, 3.
masculi 16, 4.
materia hominis 8, 8.
maturescere uterus non po-
tuerit 15, 13; **maturescendi**
fundamentum 19, 29.

maturitas partus 14, 28, a septem mensibus incipiens 12, 21. — maturitas ad stirpem relinquendam 26, 2.

maturus ad nascendum (partus) 12, 8. 16, 2; maturos infantes (educit) 15, 11. — hominem morti fieri maturum 26, 6.

meatus navis 22, 11.

medici 26, 15, medicorum experientia 21, 8.

medicina corporis 27, 12.

medius bonorum malorumque 3, 10. — media nox: *vide* nox.

ex medullis profuerè semen 9, 19; medullae exhaustae 9, 21, *conf.* 9, 24.

μελλέφηρος 26, 13.

melodian concinere 23, 2.

membratur infans 20, 11.

MENESTRATUS 37, 22.

menses naturales 47, 4 ss., caelestes 47, 13, secundum solem 47, 6, veri solares 48, 5, lunares 21, 21. 36, 25. 47, 7, civiles 47, 5, 9, 12, 30. 48, 5, antiqui a Romulo facti 48, 8 ss., pleni et cavi 42, 16 ss., intercalares (*sive* intercalarii) 38, 14 ss. — *genit. plur.* mensum 36, 27. 42, 8, 10. 48, 15, mensium 43, 23. 47, 4. 49, 18.

mensurae vocum 17, 21; mundi mensura 23, 8; conlationem mensurae non recipit 30, 20.

Mercurius 48, 24. — Mercuri stella 23, 14.

meridies 51, 15; ante meridiem 50, 28, ad meridiem 51, 15, de meridie 51, 16.

μέσα, hoc est bonorum malorumque media, 3, 9.

metatus navis 22, 11*.

Meton Atheniensis 38, 10. 40, 18; Metonicus annus 38, 9. militaris consuetudo 51, 3 (*conf. tamen* similitudo).

sus Minervam 4, 14.

ministrante natura 8, 17.

mittitur lumen 15, 20, vox 16, 24; *conf.* emittantur.

moderari mortalium geneses 22, 24.

modulandi scientia 16, 23.

modulo finiti temporis metiri 30, 22; saeculi modulum finire 32, 1.

modus saeculi 32, 19. *praef. p. VII.*

moerae (zodiaci) 14, 12.

Moerae, deae fatales, 14, 13.

monstruosae opiniones 7, 21.

morbi animi 27, 13.

morbidus 20, 17. 28, 2.

motus stellarum 13, 19; motuum modus mensuraque 16, 21; motus navis 22, 11*.

multiplicati (dies) per septem 20, 21.

L. Munatius Plancus 46, 2.

mundus sempiternus 7, 11, novus 8, 20; hunc totum mundum musica factum ratione 22, 22; hunc omnem mundum enarmonion esse 24, 5, et organum dei 24, 6; mundi mensura 23, 8, incendium 39, 10.

municipalibus officiis functus 29, 10.

munus annale 5, 7; munera ex auro vel quae ex argento nitent 3, 1; deorum munere 4, 23.

Musae 22, 3. 27, 13.

musica (*sive* musicae) 12, 10. 16, 15 ss.; musicae regulae 16, 18; dulcedo musicae 24, 11; musice lenire ac sedare morbos animi 27, 1.

- musicam ad natales pertinere 21, 23.
 musica ratione 22, 23; rhythmis musicis 22, 19; musicis diastematis 22, 25.
 musici 16, 19, 22. 17, 15, 23. 18, 18. 24, 4.
 mutuari praecepta ex ethica parte philosophiae 4, 5.
 mysteria quae Libero fiunt 37, 1.
 mythicon tempus 44, 20. 45, 2.
- Nabonnazaru anni 46, 8.
 nascendi claustra 48, 21; orbem esse generantium nascentiumque 7, 13; nati homines ex hominibus 6, 27.
 natalicii titulo 4, 3.
 dies natalis 4, 28. 5, 7. 6, 18. 24, 13. 29, 29. 50, 12.
 — tuus natalis 30, 2; suo natali 5, 16; suos natales colere 6, 11; ad nostros natales 21, 23; a natalibus nostris 22, 20; ad praesentes nostros natales 9, 14; et primum natalem tuum et hodiernum 36, 6.
 natura ministrante 8, 17, natura (*ablat.*) 6, 30. 7, 16, ipsa natura 10, 19; annus vertens natura 40, 11, annus naturae 44, 7. — secreta naturae 17, 22, arcana 21, 7. — nascendi claustra aperit natura 48, 21. — reddi naturam parentis 11, 9.
 naturalis annus: *vide* annus; naturales menses 47, 4, 11; naturalis dies 49, 22.
 naturaliter dies *quod tempus sit* 49, 22.
 NAUTELES 37, 22.
 nobilitare 29, 28.
 nonae septimanae et quintanae 48, 27 s.
- notis lucidissimis signare 30, 11.
 November 42, 15. 43, 15.
 nox *quomodo divisa sit* 50, 13. 51, 2, 5 ss.; media nox 52, 8, ad mediam noctem 52, 8, de media nocte 51, 10.
 Numa 42, 17.
 numinum suorum effectum (dei) repraesentant 6, 5.
 Nymphae 8, 26.
- obliquo lumine 14, 21.
 observator adsiduus 6, 7.
 occasus (stellarum) 13, 21.
 occipit 35, 11.
 OCELLUS Lucanus 7, 2.
 octaeteris 37, 12, 18, 21, 23.
 October 42, 14. 47, 28.
 OENOPIDES 40, 19.
 offensiones morborum corporis 28, 2.
 Ogygii cataclysmus 44, 27.
 olympiades 39, 19 s. 44, 19 ss.
 Olympicus agone 45, 18; Olympicum stadium 23, 11.
 opes in animo maximae 3, 14.
 orbis generantium nascentiumque 7, 13; orbis aetatis 31, 4 s. — orbis, *i. e.* circulus, 15, 3; sol annuo cursu orbem suum circumit 36, 23; solis et lunae vagarumque quinque stellarum orbis 39, 7. — orbis signifer 21, 1; in zodiaco orbe 47, 7.
 ordo senatus, equester, plebis 29, 11, 16.
 organum dei esse mundum 24, 6.
 oriente qua particula zodiaci nascamur plurimum refert 14, 6.
 origo prima hominum 9, 13, mundi 44, 13.
 ORPHEUS 39, 15.

ortus principiumque 6, 29.
ostenta 52, 12.

παῖς 26, 13.

parere vitam, vitae fructum
6, 17. — septimo mense pa-
rere mulierem posse 13, 1.

Parilia 45, 20.

PARMENIDES Veliates 8, 11.
9, 17. 10, 5. 11, 11, 23.

particulae (zodiaci) 14, 9,
11 ss.; particula conceptio-
nis 15, 16.

partus unde nascatur 10, 13,
concipitur 14, 8, conforma-
tur 16, 3, 11; de conforma-
tione partus 10, 7; partus
ad nascendum maturi 12, 7,
conf. 12, 14; partus non
omni tempore fiunt maturi
16, 2; partus maturitas 14,
28, incrementum 15, 7; nono
et decimo mense edi posse
partum 13, 10; partus se-
ptemmemstris, decemmemstris
19, 6 ss.; partus dispari
sexu 12, 5.

parvoli 20, 17.

pascere crinem 4, 25.

pathe 27, 14.

pellere chordas 17, 26.

pentaeteris 37, 5. 39, 17. 41, 15.

percipere fruges 4, 20.

perducere aetatem 35, 16.

perfectus homo 16, 8.

perferre, proferre vitam 28, 4.

peripatetici 7, 7.

pernegare 13, 5.

persequi locos ex artibus rhe-
torum 4, 7.

PERSIUS 4, 29.

personatus 22, 7.

pertendit visus 15, 2.

pervidere 21, 8.

phaenon 23, 25.

phaethon 23, 24.

Philippi anni 46, 11.

L. Philippus censor 50, 21.

PHILOLAUS Pythagoricus 38,
13. 40, 14.

philologi commentarii 4, 10.

philosophi 26, 16; opiniones
philosophorum 46, 25.

philosophiae pars ethica 4, 4;
vetus philosophia 27, 4.

phosphoros 23, 16.

phrenetici 22, 16.

φθόγγος 16, 26, φθόγγοι 16, 25;
phthongon 18, 15, phthon-
gos (*accus.*) 17, 23, phthon-
gis 17, 26.

piare 49, 4.

piscis (signum zodiaci) 47, 16.

Priso Censorius 34, 7, in an-
nali septimo 35, 9.

M. Plaetorius 51, 19.

PLATO Atheniensis 7, 4. 17, 18.
28, 11, Plato ille veteris
Philosophiae sanctissimus
27, 4.

PLAUTUS 51, 25.

humilior plebis ordo 29, 16.

pleni menses 42, 16, 27; ple-
nissimus potentissimusque
conspetus 15, 13.

poetica libido 9, 1; poetica
saecula 30, 27.

poetae 31, 9; poetarum fabu-
lares historiae 7, 18.

polygoni latus 15, 12.

pontifices 43, 6.

portenta 32, 5, 7, 26.

portio 18, 8, 20, 22, 23. 19, 2.
20, 12. 47, 20; pro sua quis-
que portione 6, 2.

postmodum 49, 19.

potentissimus conspectus 15,
13.

praecepta ad beate vivendum
4, 4.

praedicare facunde 4, 9;

fieri non praedico 4, 13.

praedicationem omnium

- tutum in *aliquem* conferre 29, 4.
 praedicere pauca 13, 28.
 praegnans (*substant.*) 20, 14;
 praegnas terra 8, 7.
 praemia vitae 6, 14, *conf.* 6, 17.
 praesens tempus 30, 11, 12.
 praesides (in provinciis) 29, 25.
 praeteritum tempus 30, 11.
 praetor urbanus 51, 21.
 prima face 52, 5. — probitas prima 29, 19.
 primigenii homines 7, 15.
 principale animi 10, 12.
 principium 6, 30, 7, 12, 8, 19 *cet.*; principium parentis 11, 8.
 procreari seminibus parentum 6, 25.
 prodigia 25, 21.
 producere vitam 36, 4; *conf.* perducere *et* perferre.
 profari 11, 16.
 proferre vitam 28, 4; *obiectum* vitam *vel* aetatem *excidit* 25, 18.
 professores sapientiae 7, 21.
 9, 16; artis professor 22, 18.
 progeneratis gentibus 9, 3.
 Promethei molle lutum 7, 19.
 promisce 17, 3.
 propagare genus hominum 8, 18, multa saecula 6, 26 (*conf.* *successione*).
 ad propositum revertor 24, 12.
 proselenoe (Arcades) 41, 7.
 Proserpina 33, 2.
 providentia dei 8, 21.
 provinciales 29, 12.
 proximitas sibimet zodia 14, 18.
 pubem apparere 25, 26.
 pubertas 8, 2.
 pubescere 12, 19, 28.
 publici redemptor 43, 9.
 pueri *unde dicti sint* 24, 18.
 ne puncto quidem temporis 6, 8.
 pyrois 23, 22.
 Pyrrha 7, 20.
 PYTHAGORAS Samius 7, 2, 16, 8, 17, 16, 22, 19, 4, 21, 14, 22, 13, 22, 23, 6, 12.
 Pythagorici 7, 3; Pythagorica opinio 15, 26.
 Pythia (ludi) 38, 2.
 Pythicum stadium 23, 12.
 quadragesimos dies habent insignes 20, 13.
 quadrans diei 43, 28.
 tres quadras (partes) 21, 3.
 quadratus numerus 27, 5, 22.
 — quadratus (sol) aspicit 21, 5.
 quadrigae 25, 14.
 quadripertito 51, 2.
 quaesitum solvere 5, 14.
 quaestio prima et generalis 6, 23.
 quaestiuncula 4, 10.
 xv viri 33, 10, 19, 22, 34, 11.
 Quinquatribus minusculis 22, 6.
 Quintilis (mensis) 42, 14, 47, 27, 48, 14, 26, 49, 12.
 Quirini aedes 50, 16.
 radio languido 15, 20.
 ratio numerorum 17, 24, vocum 16, 14, 18, 4, sescupla 19, 17, duplex 19, 21; musica ratione 22, 23, geometrica 23, 4; in stellarum signorumque ratione 31, 16.
 — disputata ratione 11, 15; rationum opiniones 7, 22; Chaldeorum ratio breviter tractanda est 13, 14; intercalandi ratio 43, 6.
 recipere honorem dignitatem *cet.* 6, 14; credulitas recepit

cum accus. et inf. 9, 1. —
 nullam recipiat longitudi-
 nem 30, 13, conlationem
 mensurae non recipit 30, 20.
 reclamare 22, 9.
 rector (navis) 22, 11.
 reddere naturam parentis 11,
 9, similitudinem patris 11,
 21.
 redemptor publici 43, 9.
 referre habitum (parentis) 11,
 11, faciem parentis 11, 22,
 ludos 34, 5, 20.
 regifugium 43, 3.
 regulae musicae 16, 18.
 religiones in Graecia celebratae
 37, 24.
 repraesentant dei effectum nu-
 minum suorum 6, 5. — re-
 praesentare sexum parentis
 11, 5, vultus matris 11, 19.
 reserare secreta naturae 17,
 23*; *conf.* rimari.
 retro observare 34, 22; retro
 delictum corrigere (*in com-
 putatione*) 43, 13, retro di-
 numerans 45, 12.
 rhetorum artes 4, 6.
 rhythmus musici 22, 19.
 rimari arcana naturae 21, 7.
 rituales Etruscorum libri 20, 6,
 31, 26.
 Roma 49, 8, 50, 21; urbs
 Roma 29, 26, 30, 27, 36, 8;
 Romae 36, 10, 37, 9, 42, 7,
 44, 9, 46, 17, 48, 23, 50, 14,
 26; a Roma condita 45, 19.
 Romani 39, 22, 42, 1, 6, 11,
 47, 10, 48, 15, 49, 4; popu-
 lus Romanus 36, 15. — Ro-
 manorum saecula 32, 18,
 Romani saeculi modus 32,
 19, civile Romanorum sae-
 culum 36, 5.
 Romulus 48, 8, 18; Romuli
 urbis condendae auguria 36,
 13.

saecellum 4, 23.
 sacerdotii honore conspicuus
 29, 10.
 sacra publica 50, 6.
 sacrare deis 4, 19.
 ludi saeculares 32, 18, 33,
 6, 12, 18, 34, 1 ss. 35, 2, 3.
 saeculum 30, 5, 25; naturalia
 saecula 30, 28 ss. 31, 26 ss.;
 civilia saecula 30, 29, 35,
 8 ss.; Romanorum saecula
 32, 18 ss. 36, 5. — saecula
 multa propagare 6, 26.
 sal calidus fertur in lustratione
 49, 8.
 sallunt mortuos 35, 20.
 sanctissimus (Plato) 27, 4;
 sanctissime Caerelli 28, 5.
 sanguineus umor 19, 13; san-
 guineum semen 21, 12.
 sanguis in carnem convertitur
 16, 13; sanguinem non con-
 tinere 20, 16, *conf.* semen.
 sapientiae studiosi 6, 23, pro-
 fessores 7, 21, 9, 16.
 sapientium disciplina 3, 7.
 Saturni stella 23, 25.
 SC. 49, 14.
 scenici ludi 21, 30; Varro de
 scaenicis originibus 32, 25.
 schemata stellarum 13, 20.
 scribetur forma hexagoni in
 circulo 14, 26.
 scrutari 31, 17.
 secreta naturae 17, 22.
 secta stoica 8, 19, Pythagorae
 21, 15.
 sedem occupat (semen) 11, 8,
 12, 3.
 semen unde exeat 9, 16; se-
 men ex medullis profuere
 9, 20; semina parentum 6,
 25; utrumne ex patris tan-
 tummodo semine partus na-
 scatur, an etiam ex matris
 10, 3; calor, frigus in pa-
 rentum seminibus 11, 16 ss.

- semen in sanguinem convertitur 16, 13, vertitur 20, 10; quod ex semine conceptum est 19, 12; semen non retinere conceptum 21, 9; initia seminis 19, 26; semina tenuiora 11, 6, densiora 11, 7; profuso semine 11, 12, modo seminis fieri 11, 27.
- sementis humana 31, 5.
- semitonion 17, 1* *cet.*: vide hemitonion.
- senarius numerus 19, 11, 22.
- amplissimus senatus ordo 29, 15.
- senes et seniores unde dicti sint 25, 1. 24, 23.
- September 42, 14. 47, 27.
- septemestris partus 19, 7; septemestres infantes 15, 11.
- septenarius numerus 12, 15. 20, 3.
- Septimius 34, 18.
- servare secreta naturae 17, 23.
- Servius Tullius 39, 23, 25.
- sescupla portio 18, 22, ratio 19, 17; sescuplo longior 18, 15.
- sesquialtera portio 18, 7.
- Sextilis (mensis) 42, 14. 43, 22. 47, 26. 48, 27. 49, 14.
- sexus (procreatorum) 11, 5 ss. 12, 5.
- libri Sibyllini 33, 1.
- Sicilia 50, 19, 20.
- signa (*in caelo*) 23, 27. 31, 16; signa (zodiaci) 14, 3 ss. 39, 7. 40, 12. 47, 7.
- signifer circulus 14, 1, orbis 21, 1; signifer (*substant.*) 15, 5.
- similitudo liberorum 11, 14; similitudo testatur usus militaris legendum videtur 51, 3 (*conf. praef. p. xi*).
- simplices voces 16, 25, symphoniae 17, 10.
- sistere. ut hi referrentur ludi statum esse 34, 20.
- SOCRATES 21, 25.
- sol annuo spatio metitur zodiacum 14, 4; *quot dies in uno quoque signo moretur* 47, 15 ss.; solis cursus 37, 10. 38, 6. (38, 21). 41, 22. 43, 19; solis orbis 39, 6 (*conf. orbis*); sol quantum distet a terra 23, 17; *quam vim exerceat in stellas* 13, 20 ss. — solis annus 37, 6; secundum solem quomodo mensis fiat 47, 6. — a novo sole, id est a bruma, 46, 25.
- solares menses 48, 5.
- solaria Romae statuta 50, 14 ss.
- solidi hominis materia 8, 8; dies solidi 21, 17. 37, 17. menses 37, 17, anni vertentes 37, 15, 18.
- SOLON 20, 4. 25, 7, 11, 25.
- solstitium aestivum 46, 26.
- solvere munus genio 5, 7; hoc — quaesitum solvendum videtur 5, 4.
- soni (in musica) 16, 20 ss.
- SOSIBIUS 45, 4.
- spartoe 9, 7.
- opinionum de hac specie congruae 11, 14.
- speculari 21, 6.
- spiritus semen comitans 10, 20; per animi spiritum molestiis corporis superatis 28, 18.
- stadiodromoe 25, 14.
- stadium 23, 7, stadia 23, 6, stadiorum 23, 5, 13; stadium Italicum, Olympicum, Pythicum 23, 9, 11, 12.
- STASEAS peripateticus 25, 10. 26, 24.

- statae (*var. script. stantes*)
 stellae 13, 18.
 statio (stellarum) 13, 21.
 stellae tam vagae quam sta-
 tae 13, 17; *conf. vagae*.
 stilbon 23, 15.
 stoica secta 8, 18.
 stoici 10, 4, 17, 20.
 stomachi infirmitas 28, 1.
 STRATON 13, 2.
 subnotare 51, 5.
 suboriri 9, 18*.
 subtendit (conspectus) sextam
 partem circuli 14, 23.
 ad subtile examinare 31, 8.
 subtiliter tractare 24, 9, di-
 cernere 27, 10.
 successione prolis multa sae-
 cula propagare 6, 25, *ubi*
successioni coni. L. de Ian
(Münchener gel. Anz. XXIV
n. 155) coll. Cic. Catil. II,
5, 11: mihi ablativus non vi-
detur temptandus esse.
 Suetonius 42, 10.
 sufferre laborem 22, 10.
 summa vox 16, 27.
 summitas terrae 24, 2.
 supergredi gradum provincia-
 lium 29, 12.
 supertertius (phthongos) 18,
 8; portio supertertia 18, 20.
 supplicationes 22, 1.
 suprema (pars diei) 51, 16 ss.
 sus Minervam 4, 14.
 suscipere ac tutari 5, 19.
 suspicere memoria 29, 2.
 symphonia 17, 8, 18, 20, 22, 11.
 24, 4, symphoniae 17, 9,
 symphonian 17, 26, 18, 6,
 19, 17, 20, 22, 17, sympho-
 niam 19, 15, symphonias
 17, 7.
 σύμφωνοι voces 16, 16.
 tabes corporis 35, 23.
 Tages 9, 10.
 ludi Tarentini 33, 2.
 Tarquiniensis ager 9, 9.
 Tarquinius 42, 17.
 Tartessii 31, 12.
 telion (numerus) 19, 23.
 temperatura disparilis stella-
 rum 13, 22.
 tendere chordas 17, 25, 18, 10.
 TERENTIUS 3, 10.
 terminalia 43, 3, 44, 3.
 terra 7, 24; homines e terra
 editi 9, 4; terrae radices 8,
 15, circuitus 23, 5.
 terrigenae 8, 24.
 τετρεκκοκταίον tempus 20, 20.
 tetraeteris 37, 3.
 τετραγώνων 15, 2, 17, 24; vi-
 sio tetragonum 15, 6.
 ad tetragonum conspectum
 20, 25.
 THEANO Pythagorica 13, 1.
 Thebae 9, 8.
 THEOPHRASTUS 7, 7, 21, 27.
 Thessalia 8, 25.
 θεοῦ ἐνιαυτός 39, 4, *sive dei*
annus 46, 20.
 Θωυθοί (mensis) 38, 26, *sive*
Thouth 46, 14.
 tibia 18, 11 ss. 22, 3.
 tibicen 22, 1, 2, 4.
 TIMAEUS 5, 10, 45, 5.
 tonus. toni 23, 14, tonon 17, 1,
 23, 23, tonum 17, 17, 23, 18,
 tonorum 17, 2, 11, 14, 24, 2,
 tonos 23, 19, 24, 3.
 tragizin (τραγίζειν) 26, 8.
 tribunalia provinciarum 29, 25.
 tridecies 36, 24.
 trieterica mysteria 37, 2.
 trieteris 36, 30, 41, 18.
 τρίγωνων 15, 4, 17, 23; visio
 trigoni 15, 6.
 triumphus 22, 2.
 Tuscae historiae 32, 9.
 Tusculani 47, 27.
 tutari 5, 19.
 tutela genii 5, 16.

- ubera matris 11, 2.
 umbilicus 10, 25.
 Umbria 50, 3.
 umor 8, 9, 16; ex umore carnem fieri 10, 15; umor lacteus, sanguineus 19, 13.
 unguis 16, 7.
 uniformis 14, 6.
 unus quisque 6, 4. 7, 14. 14, 4. 16, 12. 24, 16, 25. 25, 9. 31, 25. 32, 6. 47, 7, 9, 13.
 usque *c. accus.* 24, 17, 20, 24. 48, 14, *conf.* adusque; usque ad 12, 21. 35, 26, ad hunc usque (annum) 46, 12; usque adhuc 31, 8; usque adeo 47, 18; usque dum perveniat 21, 4.
 usquequaque 14, 27. 49, 6.
 usurpat loquentium consuetudo 35, 6.
 uterus 15, 13. 19, 9, ab utero matris 6, 9, in matris utero 10, 24; uteri nescio qui 8, 15.
 utrubique 19, 2.

 vagae stellae 13, 17. 14, 2. 22, 24. 24, 8. 39, 6.
 Valerius Publicola 33, 19.
 M'. Valerius (*Messalla, consul a. u. 491*) 50, 19.
 VALERIUS: *vide* Antias.
 bona valetudo corporis 4, 25; valitudo corporum 20, 7.
 validiores conspectus 14, 7.
 VABRO 24, 15. 25, 16. 32, 10. 34, 5. 35, 19. 42, 10. 44, 15. 45, 10. 48, 15; in eo libro cui titulus est Atticus *cet.* 5, 5; in libro qui vocatur Tubero *cet.* 15, 26; de scaenicis originibus libro primo 32, 25; libro antiquitatum duodevicensimo 36, 9.
 V. C. 45, 16.

 vector navis 22, 11*.
 venarum pulsus 22, 18.
 Venus 48, 11; Veneris stella 23, 16.
 verbi causa 18, 13.
 vergiliarum ortus *et* occasus 47, 1.
 VERGILIUS 7, 20*. 52, 1.
 veritas in obscuro latet 31, 25; veritatis similitudo 8, 10; ad veritatem accedere 15, 26.
 versata est quaestio 6, 24; haec existimatione versata (sunt) 7, 17; dissensio in sex septemve annis versata 45, 9.
 verum scrutari 31, 17; a vero decedere 31, 11.
 vesper (stella) 52, 1.
 vespera 51, 24.
 vesperugo 51, 25.
 Vettius (*augur*) 36, 10.
 vetus philosophia 27, 4; veteres poetae 51, 6. — veteres 5, 20. 6, 21. 12, 12. 28, 25. 29, 1; veterum annales 33, 16; nostrorum veterum sanctissimorum hominum exempla 4, 16; *conf.* antiqui.
 vetustas 27, 24.
 videre dicitur (sol locum zodiaci) 14, 21. 15, 1.
 vigilia prima, secunda *cet.* 51, 3.
 visiones tetragoni et trigoni 15, 6.
 visus inefficax 15, 15.
 vitae finis legitimus 28, 12, *conf.* 25, 11 ss.
 vocitare 8, 25. 24, 23. 26, 19. 37, 12. 49, 10, *praeterea admodum usitatum est* vocare.
 votum ostentandi 4, 12; a votis auspicia sumere 4, 28.
 vox. voces quae in musice κύμῳνοι vocantur 16, 15;

vocum concentus 17, 9; vox
 gravior, acutior 16, 24; in-
 ter infimam summamque vo-
 cem 16, 27; voces simplices
 et utcumque emissae 16, 25;
 promisce iunctae 17, 3, nec
 sub oculos nec sub tactum
 cadentes 17, 20. — vocem
 (humanam) crassiorem et
 inaequabilem fieri 26, 7.
 ex Vulcani semine exortus
 9, 5.
 vulturis (*ablat.*) 36, 14.
 vultus matris repraesentare
 11, 19.

XENOCRATES 7, 4; X. Pla-
 tonicus veteris academiae
 princeps *quem ad annum vi-*
xerit 28, 16.

Xenophanes Colophonius 28,
 21.

XENOPHON Socraticus 3, 18.

ZENON Citieus 8, 18. 31, 7.

zodio (*ablat.*) 14, 23. 16, 12,
 16, zodia 14, 18.

zodiaci 14, 12, zodiacon 14, 1,
 in zodiaco orbe 47, 7.

INDEX IN FRAGMENTUM.

- Acronychos 59, 11.
 acutus angulus 61, 14. 62, 5.
 aequilateratum (triangulum) 62, 1*.
 aequilaterum triangulum 62, 1, (tetragonum) 62, 12.
 aequinoctialis circulus 56, 12, 17, 23. 57, 6; aequinoctialia (signa) 57, 18.
 aequinoctium vernum, autumnale 56, 13.
 aer 55, 15, 19. 60, 10 s.
 aether 55, 17, 18. 58, 3.
 Aethiopia 56, 19.
 Aleman 63, 15.
 amblygonium (triangulum) 62, 4.
 amphibrachys 67, 12. 72, 8.
 amphimacrus 67, 19.
 Anacreontius 71, 11.
 anapaestus 67, 11. 68, 18, 21. 69, 7 ss. 72, 9, Aristophanius 70, 11. 73, 18, octonarius 70, 14, Aristobolius 70, 17.
 angelicus 71, 9. 73, 22.
 angulus 61, 6 ss. 62, 4 ss.
 antichthones 56, 23. 57, 2*.
 antipodes 57, 1.
 antiscopoe 57, 2*. *prae f. VIII.*
 antistoechoe 57, 2*.
 Apollo 66, 2, 6.
 aqua 55, 6, 15, 19. 60, 9, 10.
 aquarius (signum) 60, 5.
 aquilonius circulus 56, 6.
 Archebolios 71, 17*.
 Archilochius 71, 17*.
 Archilochus 63, 11, 13.
 aries (signum) 56, 13. 57, 13, 17, 18. 60, 4.
 Aristobolius 70, 17. 71, 17.
 Aristodolios 71, 17*.
 Aristophanius anapaestus 70, 11. 73, 18.
 Aristoxenus (musicus) 63, 21. 64, 18.
 aspiciunt inter se stellae 59, 15, 21, 28.
 (ATTIUS) 69, 3, 5.
 augescere 58, 30.
 australis circulus 56, 6, tropicus 57, 5.
 bacchius 67, 16. 72, 15.
 biforme (signum) 57, 16, 19. 59, 25.
 bisyllabi (pedes) 66, 23.
 brachysyllabus 67, 13, 21. 68, 19, 22. 71, 4 ss.
 brumalis tropicus 57, 5.
 caelum 56, 4 ss. 58, 1. 59, 1. 60, 10.
 Callinus 63, 11.

- calor genit̃alis 59, 4.
 cancer (signum) 56, 11. 57, 19.
     60, 2.
 cantus 63, 22 ss. 64, 9, 20.
 capricornus (signum) 56; 10.
     57, 18. 60, 4.
 carmen 63, 16. 64, 13, 19. 65,
     5 ss.
 cathetos 61, 12.
 (CATULLUS) 68, 25. 71, 7, 21.
 centron 59, 17. 61, 18, 20.
 Chloris 64, 7*.
 chorda 66, 1.
 chorius 67, 3, 7. 69, 7, 12. 71,
     4 ss., catalecticis tetrame-
     tros 63, 12.
 χρῶμα 65, 5.
 CHRYSIPPUS 55, 17.
 Chrysothemis 66, 7.
 circuitus 70, 20. 71, 1.
 circulus 61, 17 ss. 62, 19; cir-
     culi in caelo 56, 5 ss., in
     terra 56, 15 ss.; circulum
     suum transit (luna) 58, 10.
 cithara 66, 2.
 CLEANTHES 55, 16.
 commata 63, 14.
 creticus 67, 19, 69, 20. 71, 4,
     8, 22. 72, 11.
 crusmata 64, 13.
 crusmatica 61, 13.
 dactylicus (hexameter) 68, 6.
 dactylus 67, 9. 68, 3, 18. 69,
     7 ss. 72, 6.
 defectio solis 58, 9.
 deficere (videtur luna) 58, 8.
 delitescere 59, 13.
 diametron (circuli) 61, 19.
 diametron (signum) 59, 19.
 diapason 66, 15.
 diapente 66, 15.
 diatessaron 66, 14.
 διάτρος 65, 5.
 diesis 66, 13.
 diczeugmenu adiectione 66,
     10; trite, paranete diezeug-
     menon 65, 20.
 digerere figuras 60, 18.
 domus stellarum 60, 1 ss.
 Dorius 65, 6, 9.
 duodecasyllabus spondiazon
     72, 4.
 duodenarius paeon 70, 10.
 eicere rectam lineam 62, 18;
     eiectae lineae 63, 2.
 elegiarii 63, 11.
 elementa 55, 2, 15. 56, 2; ele-
     menta *metrica* 64, 21. 66,
     20 s.
 eminentiae terrarum 56, 20.
 emittere (lineam) 61, 20*.
 (ENNIUS) 68, 10. 70, 3. 72, 5.
 epipedos summitas 61, 3.
 epodi 63, 14.
 errantes stellae 57, 20*.
 Euenus 63, 11.
 euthygrammoe formae 61, 21.
 facit ortum (stella) 59, 7, sta-
     tionem 59, 12.
 faventes stellae 59, 28.
 figura 60, 18. 61, 15 ss.
 fila nervorum 66, 3.
 finire, *i. e. definire*, 64, 18.
 fixae stellae 57, 20, 22.
 flammatur luna de sole 58, 5.
 formae 60, 21. 61, 21. 62, 6.
 Gedrosia 56, 19*.
 gemini (signum) 60, 3.
 genit̃alis calor 59, 4.
 geometrae 62, 16.
 geometrica 60, 17 s.
 geometrica ratio 60, 15.
 gressio 69, 6.
 ἁρμονία 65, 5, harmonia 64, 14.
 harmonica 64, 12.
 hebes angulus 61, 13. 62, 5.
 hemicyclium 61, 21.

- musicam ad natales pertinere 21, 23.
 musica ratione 22, 23; rhythmis musicis 22, 19; musicis diastematis 22, 25.
 musici 16, 19, 22. 17, 15, 23. 18, 18. 24, 4.
 mutuari praecepta ex ethica parte philosophiae 4, 5.
 mysteria quae Libero fiunt 37, 1.
 mythicon tempus 44, 20. 45, 2.
 Nabonnazaru anni 46, 8.
 nascendi claustra 48, 21; orbem esse generantium nascentiumque 7, 13; nati homines ex hominibus 6, 27.
 natalicii titulo 4, 3.
 dies natalis 4, 28. 5, 7. 6, 18. 24, 13. 29, 29. 50, 12.
 — tuus natalis 30, 2; suo natali 5, 16; suos natales colere 6, 11; ad nostros natales 21, 23; a natalibus nostris 22, 20; ad praesentes nostros natales 9, 14; et primum natalem tuum et hodiernum 36, 6.
 natura ministrante 8, 17, natura (*ablat.*) 6, 30. 7, 16, ipsa natura 10, 19; annus vertens natura 40, 11, annus naturae 44, 7. — secreta naturae 17, 22, arcana 21, 7. — nascendi claustra aperit natura 48, 21. — reddi naturam parentis 11, 9.
 naturalis annus: *vide* annus; naturales menses 47, 4, 11; naturalis dies 49, 22.
 naturaliter dies *quod tempus sit* 49, 22.
 NAUTELES 37, 22.
 nobilitare 29, 28.
 nonae septimanae et quintanae 43, 27 s.
 notis lucidissimis signare 30, 11.
 November 42, 15. 43, 15.
 nox *quomodo divisa sit* 50, 13. 51, 2, 5 ss.; media nox 52, 8, ad mediam noctem 52, 8, de media nocte 51, 10.
 Numa 42, 17.
 numinum suorum effectum (dei) repraesentant 6, 5.
 Nymphae 8, 26.
 obliquum lumine 14, 21.
 observator adsiduus 6, 7.
 occasus (stellarum) 13, 21.
 occipit 35, 11.
 OCELLUS Lucanus 7, 2.
 octaeteris 37, 12, 18, 21, 23.
 October 42, 14. 47, 28.
 OENOPIDES 40, 19.
 offensiones morbidum corporis 28, 2.
 Ogygii cataclysmus 44, 27.
 olympiades 39, 19 s. 44, 19 ss.
 Olympicus agone 45, 18; Olympicum stadium 23, 11.
 opes in animo maximae 3, 14.
 orbis generantium nascentiumque 7, 13; orbis aetatis 31, 4 s. — orbis, *i. e.* circulus, 15, 3; sol annuo cursu orbem suum circumit 36, 23; solis et lunae vagarumque quinque stellarum orbis 39, 7. — orbis signifer 21, 1; in zodiaco orbe 47, 7.
 ordo senatus, equester, plebis 29, 11, 16.
 organum dei esse mundum 24, 6.
 oriente qua particula zodiaci nascamur plurimum refert 14, 6.
 origo prima hominum 9, 13, mundi 44, 13.
 ORPNEUS 39, 15.

ortus principiumque 6, 29.
ostenta 52, 12.

παῖς 26, 13.

parere vitam, vitae fructum
6, 17. — septimo mense pa-
rere mulierem posse 13, 1.

Parilia 45, 20.

PARMENIDES Veliates 8, 11.
9, 17. 10, 5. 11, 11, 23.

particulae (zodiaci) 14, 9,
11 ss.; particula conceptio-
nis 15, 16.

partus unde nascatur 10, 13,
concipitur 14, 8, conforma-
tur 16, 3, 11; de conforma-
tione partus 10, 7; partus
ad nascendum maturi 12, 7,
conf. 12, 14; partus non
omni tempore fiunt maturi
16, 2; partus maturitas 14,
28, incrementum 15, 7; nono
et decimo mense edi posse
partum 13, 10; partus se-
ptemmemstris, decemmemstris
19, 6 ss.; partus dispari
sexu 12, 5.

parvoli 20, 17.

pascere crinem 4, 25.

pathe 27, 14.

pellere chordas 17, 26.

pentaeteris 37, 5. 39, 17. 41, 15.

percipere fruges 4, 20.

perducere aetatem 35, 16.

perfectus homo 16, 8.

perferre, proferre vitam 28, 4.

peripatetici 7, 7.

pernegare 13, 5.

persequi locos ex artibus rhe-
torum 4, 7.

PERSIUS 4, 29.

personatus 22, 7.

pertendit visus 15, 2.

pervidere 21, 8.

phaenon 23, 25.

phaethon 23, 24.

Philippi anni 46, 11.

L. Philippus censor 50, 21.

PHILOLAUS Pythagoricus 38,
13. 40, 14.

philologi commentarii 4, 10.

philosophi 26, 16; opiniones
philosophorum 46, 25.

philosophiae pars ethica 4, 4;

vetus philosophia 27, 4.

phosphoros 23, 16.

phrenetici 22, 16.

φθόγγος 16, 26, φθόγγοι 16, 25;

phthongon 18, 15, phthon-
gos (*accus.*) 17, 23, phthon-
gis 17, 26.

piare 49, 4.

piscis (signum zodiaci) 47, 16.

Piso Censorius 34, 7, in an-
nali septimo 35, 9.

M. Plaetorius 51, 19.

PLATO Atheniensis 7, 4. 17, 18.
28, 11, Plato ille veteris
Philosophiae sanctissimus
27, 4.

PLAUTUS 51, 25.

humilior plebis ordo 29, 16.

pleni menses 42, 16, 27; ple-
nissimus potentissimusque
conspetus 15, 13.

poetica libido 9, 1; poetica
saecula 30, 27.

poetae 31, 9; poetarum fabu-
lares historiae 7, 18.

polygoni latus 15, 12.

pontifices 43, 6.

portenta 32, 5, 7, 26.

portio 18, 8, 20, 22, 23. 19, 2.
20, 12. 47, 20; pro sua quis-
que portione 6, 2.

postmodum 49, 19.

potentissimus conspectus 15,
13.

praecepta ad beate vivendum
4, 4.

praedicare facunde 4, 9; id
fieri non praedico 4, 13.

praedicationem omnium vir-

- tutum in *aliquem* conferre 29, 4.
 praedicere pauca 13, 28.
 praegnans (*substant.*) 20, 14;
 praegnas terra 8, 7.
 praemia vitae 6, 14, *conf.* 6, 17.
 praesens tempus 30, 11, 12.
 praesides (in provinciis) 29, 25.
 praeteritum tempus 30, 11.
 praetor urbanus 51, 21.
 prima face 52, 5. — probitas prima 29, 19.
 primigenii homines 7, 15.
 principale animi 10, 12.
 principium 6, 30, 7, 12, 8, 19 *cel.*; principium parentis 11, 8.
 procreari seminibus parentum 6, 25.
 prodigia 25, 21.
 producere vitam 36, 4; *conf.* perducere *et* perferre.
 profari 11, 16.
 proferre vitam 28, 4; *obiectum* vitam *vel* aetatem *excidit* 25, 18.
 professores sapientiae 7, 21, 9, 16; artis professor 22, 18.
 progeneratis gentibus 9, 3.
 Promethei molle lutum 7, 19.
 promisce 17, 3.
 propagare genus hominum 8, 18, multa saecula 6, 26 (*conf.* *successione*).
 ad propositum revertor 24, 12.
 proselenoe (Arcades) 41, 7.
 Proserpina 33, 2.
 providentia dei 8, 21.
 provinciales 29, 12.
 proximantia sibimet zodia 14, 18.
 pubem apparere 25, 26.
 pubertas 8, 2.
 pubescere 12, 19, 28.
 publici redemptor 43, 9.
 pueri *unde dicti sint* 24, 18.
 ne puncto quidem temporis 6, 8.
 pyrois 23, 22.
 Pyrrha 7, 20.
 PYTHAGORAS Samius 7, 2, 16, 8, 17, 16, 22, 19, 4, 21, 14, 22, 13, 22, 23, 6, 12.
 Pythagorici 7, 3; Pythagorica opinio 15, 26.
 Pythia (ludi) 38, 2.
 Pythicum stadium 23, 12.
 quadragesimos dies habent insignes 20, 13.
 quadrans diei 43, 28.
 tres quadras (partes) 21, 3.
 quadratus numerus 27, 5, 22.
 — quadratus (sol) aspicit 21, 5.
 quadrigae 25, 14.
 quadripartito 51, 2.
 quaesitum solvere 5, 14.
 quaestio prima et generalis 6, 23.
 quaestiuncula 4, 10.
 xv viri 33, 10, 19, 22, 34, 11.
 Quinatribus minusculis 22, 6.
 Quintilis (mensis) 42, 14, 47, 27, 48, 14, 26, 49, 12.
 Quirini aedes 50, 16.
 radio languido 15, 20.
 ratio numerorum 17, 24, *vo-* cum 16, 14, 18, 4, *sescupla* 19, 17, duplex 19, 21; *mu-* sica ratione 22, 23, *geome-* trica 23, 4; in stellarum signorumque ratione 31, 16.
 — disputata ratione 11, 15;
 rationum opiniones 7, 22;
 Chaldeorum ratio breviter tractanda est 13, 14; intercalandi ratio 43, 6.
 recipere honorem dignitatem *cel.* 6, 14; credulitas *recepit*

- cum accus. et inf.* 9, 1. — nullam recipiat longitudinem 30, 13, conlationem mensurae non recipit 30, 20.
 reclamare 22, 9.
 rector (navis) 22, 11.
 reddere naturam parentis 11, 9, similitudinem patris 11, 21.
 redemptor publici 43, 9.
 referre habitum (parentis) 11, 11, faciem parentis 11, 22, ludos 34, 5, 20.
 regifugium 43, 3.
 regulae musicae 16, 18.
 religiones in Graecia celebratae 37, 24.
 repraesentant dei effectum numinum suorum 6, 5. — repraesentare sexum parentis 11, 5, vultus matris 11, 19.
 reserare secreta naturae 17, 23*; *conf.* rimari.
 retro observare 34, 22; retro delictum corrigere (*in computatione*) 43, 13, retro dinumerans 45, 12.
 rhetorum artes 4, 6.
 rhythmici musici 22, 19.
 rimari arcana naturae 21, 7.
 rituales Etruscorum libri 20, 6, 31, 26.
 Roma 49, 8. 50, 21; urbs Roma 29, 26. 30, 27. 36, 8; Romae 36, 10. 37, 9. 42, 7. 44, 9. 46, 17. 48, 23. 50, 14, 26; a Roma condita 45, 19.
 Romani 39, 22. 42, 1, 6, 11. 47, 10. 48, 15. 49, 4; populus Romanus 36, 15. — Romanorum saecula 32, 18, Romani saeculi modus 32, 19, civile Romanorum saeculum 36, 5.
 Romulus 48, 8, 18; Romuli urbis condendae auguria 36, 13.
 sacellum 4, 23.
 sacerdotii honore conspicuus 29, 10.
 sacra publica 50, 6.
 sacrare deis 4, 19.
 ludi saeculares 32, 18. 33, 6, 12, 18. 34, 1 ss. 35, 2, 3.
 saeculum 30, 5, 25; naturalia saecula 30, 28 ss. 31, 26 ss.; civilia saecula 30, 29. 35, 8 ss.; Romanorum saecula 32, 18 ss. 36, 5. — saecula multa propagare 6, 26.
 sal calidus fertur in lustratione 49, 8.
 sallunt mortuos 35, 20.
 sanctissimus (Plato) 27, 4; sanctissime Caerelli 28, 5.
 sanguineus umor 19, 13; sanguineum semen 21, 12.
 sanguis in carnem convertitur 16, 13; sanguinem non continere 20, 16, *conf.* semen.
 sapientiae studiosi 6, 23, professores 7, 21. 9, 16.
 sapientium disciplina 3, 7.
 Saturni stella 23, 25.
 SC. 49, 14.
 scenici ludi 21, 30; Varro de scaenicis originibus 32, 25.
 schemata stellarum 13, 20.
 scribetur forma hexagoni in circulo 14, 26.
 scrutari 31, 17.
 secreta naturae 17, 22.
 secta stoica 8, 19, Pythagorae 21, 15.
 sedem occupat (semen) 11, 8. 12, 3.
 semen unde exeat 9, 16; semen ex medullis profuere 9, 20; semina parentum 6, 25; utrumne ex patris tantummodo semine partus nascatur, an etiam ex matris 10, 3; calor, frigus in parentum seminibus 11, 16 ss.;

- semen in sanguinem convertitur 16, 13, vertitur 20, 10; quod ex semine conceptum est 19, 12; semen non retinere conceptum 21, 9; initia seminis 19, 26; semina tenuiora 11, 6, densiora 11, 7; profuso semine 11, 12, modo seminis fieri 11, 27.
- sementis humana 31, 5.
- semitonion 17, 1* *cel.*: vide hemitonion.
- senarius numerus 19, 11, 22.
- amplissimus senatus ordo 29, 15.
- senes et seniores unde dicti sint 25, 1. 24, 23.
- September 42, 14. 47, 27.
- septemestris partus 19, 7; septemestres infantes 15, 11.
- septenarius numerus 12, 15. 20, 3.
- Septimius 34, 18.
- servare secreta naturae 17, 23.
- Servius Tullius 39, 23, 25.
- sescupla portio 18, 22, ratio 19, 17; sescuplo longior 18, 15.
- sesquialtera portio 18, 7.
- Sextilis (mensis) 42, 14. 43, 22. 47, 26. 48, 27. 49, 14.
- sexus (procreatorum) 11, 5 ss. 12, 5.
- libri Sibyllini 33, 1.
- Sicilia 50, 19, 20.
- signa (*in caelo*) 23, 27. 31, 16; signa (zodiaci) 14, 3 ss. 39, 7. 40, 12. 47, 7.
- signifer circulus 14, 1, orbis 21, 1; signifer (*substant.*) 15, 5.
- similitudo liberorum 11, 14; similitudo testatur usus militaris *legendum videtur* 51, 3 (*conf. praef. p. xi*).
- simplices voces 16, 25, symphoniae 17, 10.
- sistere. ut hi referrentur ludi statum esse 34, 20.
- SOCRATES 21, 25.
- sol annuo spatio metitur zodiacon 14, 4; *quot dies in uno quoque signo moretur* 47, 15 ss.; solis cursus 37, 10. 38, 6. (38, 21). 41, 22. 43, 19; solis orbis 39, 6 (*conf. orbis*); sol quantum distet a terra 23, 17; *quam vim exerceat in stellas* 13, 20 ss. — solis annus 37, 6; secundum solem *quomodo mensis fiat* 47, 6. — a novo sole, id est a bruma, 46, 25.
- solares menses 48, 5.
- solaria Romae statuta 50, 14 ss.
- solidi hominis materia 8, 8; dies solidi 21, 17. 37, 17, menses 37, 17, anni vertentes 37, 15, 18.
- SOLON 20, 4. 25, 7, 11, 25.
- solstitium aestivum 46, 26.
- solvere munus genio 5, 7; hoc — quaesitum solvendum videtur 5, 4.
- soni (in musica) 16, 20 ss.
- SOSIBIUS 45, 4.
- spartoe 9, 7.
- opiniones de hac specie congruae 11, 14.
- speculari 21, 6.
- spiritus semen comitans 10, 20; per animi spiritum molestiis corporis superatis 28, 18.
- stadiodromoe 25, 14.
- stadium 23, 7, stadia 23, 6, stadiorum 23, 5, 13; stadium Italicum, Olympicum, Pythicum 23, 9, 11, 12.
- STASEAS peripateticus 25, 10. 26, 24.

- statae (*var. script. stantes*)
   stellae 13, 18.
 -statio (stellarum) 13, 21.
 stellae tam vagae quam sta-
   tae 13, 17; *conf. vagae*.
 stilbon 23, 15.
 stoica secta 8, 18.
 stoici 10, 4, 17, 20.
 stomachi infirmitas 28, 1.
 STRATON 13, 2.
 -subnotare 51, 5.
 suboriri 9, 18*.
 subtendit (conspectus) sextam
   partem circuli 14, 23.
 ad subtile examinare 31, 8.
 subtiliter tractare 24, 9, di-
   cernere 27, 10.
 -successione prolis multa sae-
   cula propagare 6, 25, *ubi*
   successioni coni. I. de Ian
   (Münchener gel. Anz. XXIV
   n. 155) coll. Cic. Catil. II,
   5, 11: mihi ablativus non vi-
   detur temptandus esse.
 SUTONIUS 42, 10.
 sufferre laborem 22, 10.
 summa vox 16, 27.
 summitas terrae 24, 2.
 supergredi gradum provincia-
   lium 29, 12.
 supertertius (phthongos) 18,
   8; portio supertertia 18, 20.
 supplicationes 22, 1.
 suprema (pars diei) 51, 16 ss.
 sus Minervam 4, 14.
 suscipere ac tutari 5, 19.
 suspicere memoria 29, 2.
 symphonia 17, 8, 18, 20, 22, 11.
   24, 4, symphoniae 17, 9,
   symphonian 17, 26, 18, 6,
   19, 17, 20, 22, 17, sympho-
   niam 19, 15, symphonias
   17, 7.
 κύμφοι voces 16, 16.
 -tabes corporis 35, 23.
 Tages 9, 10.
 ludi Tarentini 33, 2.
 Tarquiniensis ager 9, 9.
 Tarquinius 42, 17.
 Tartessii 31, 12.
 telion (numerus) 19, 23.
 temperatura disparilis stella-
   rum 13, 22.
 tendere chordas 17, 25, 18, 10.
 TERENTIUS 3, 10.
 terminalia 43, 3, 44, 3.
 terra 7, 24; homines e terra
   editi 9, 4; terrae radices 8,
   15, circuitus 23, 5.
 terrigenae 8, 24.
 τετρακκοταίον tempus 20, 20.
 tetraeteris 37, 3.
 τετράγωνον 15, 2, 17, 24; vi-
   sio tetragoni 15, 6.
 ad tetragonum conspectum
   20, 25.
 THEANO Pythagorica 13, 1.
 Thebae 9, 8.
 THEOPHRASTUS 7, 7, 21, 27.
 Thessalia 8, 25.
 θεοῦ ἐνιαυτός 39, 4, *sive dei*
   annus 46, 20.
 Θωυθοί (mensis) 38, 26, *sive*
   Thouth 46, 14.
 tibia 18, 11 ss. 22, 3.
 tibicen 22, 1, 2, 4.
 TIMAEUS 5, 10, 45, 5.
 tonus. toni 23, 14, tonon 17, 1.
   23, 23, tonum 17, 17, 23, 18,
   tonorum 17, 2, 11, 14, 24, 2,
   tonos 23, 19, 24, 3.
 tragizin (τραγίζειν) 26, 8.
 tribunalia provinciarum 29, 25.
 tridecies 36, 24.
 trieterica mysteria 37, 2.
 trieteris 36, 30, 41, 18.
 τρίγωνον 15, 4, 17, 23; visio
   trigoni 15, 6.
 triumphus 22, 2.
 Tuscae historiae 32, 9.
 Tusculani 47, 27.
 tutari 5, 19.
 tutela genii 5, 16.

- ubera matris 11, 2.
 umbilicus 10, 25.
 Umbria 50, 3.
 umor 8, 9, 16; ex umore carnem fieri 10, 15; umor lacteus, sanguineus 19, 13.
 unguis 16, 7.
 uniformis 14, 6.
 unus quisque 6, 4. 7, 14. 14, 4. 16, 12. 24, 16, 25. 25, 9. 31, 25. 32, 6. 47, 7, 9, 13.
 usque *c. accus.* 24, 17, 20, 24. 48, 14, *conf.* adusque; usque ad 12, 21. 35, 26, ad hunc usque (annum) 46, 12; usque adhuc 31, 8; usque adeo 47, 18; usque dum perveniat 21, 4.
 usquequaque 14, 27. 49, 6.
 usurpat loquentium consuetudo 36, 6.
 uterus 15, 13. 19, 9, ab utero matris 6, 9, in matris utero 10, 24; uteri nescio qui 8, 15.
 utrubique 19, 2.
 Vagae stellae 13, 17. 14, 2. 22, 24. 24, 8. 39, 6.
 Valerius Publicola 33, 19.
 M'. Valerius (*Messalla, consul a. u. 491*) 60, 19.
 VALERIUS: *vide* Antias.
 bona valetudo corporis 4, 25; valitudo corporum 20, 7.
 validiores conspectus 14, 7.
 VARRO 24, 15. 25, 16. 32, 10. 34, 5. 35, 19. 42, 10. 44, 15. 45, 10. 48, 16; in eo libro cui titulus est Atticus *cel.* 5, 5; in libro qui vocatur Tubero *cel.* 15, 26; de scaenicis originibus libro primo 32, 25; libro antiquitatum duodevicensimo 36, 9.
 V. C. 45, 16.
 vector navis 22, 11*.
 venarum pulsus 22, 18.
 Venus 48, 11; Veneris stella 23, 16.
 verbi causa 18, 13.
 vergiliarum ortus *et* occasus 47, 1.
 VERGILIUS 7, 20*. 52, 1.
 veritas in obscuro latet 31, 25; veritatis similitudo 8, 10; ad veritatem accedere 15, 26.
 versata est quaestio 6, 24; haec existimatione versata (sunt) 7, 17; dissensio in sex septemve annis versata 45, 9.
 verum scrutari 31, 17; a vero decedere 31, 11.
 vesper (stella) 52, 1.
 vespera 51, 24.
 vesperugo 51, 25.
 Vettius (*augur*) 36, 10.
 vetus philosophia 27, 4; veteres poetae 51, 6. — veteres 5, 20. 6, 21. 12, 12. 28, 25. 29, 1; veterum annales 33, 16; nostrorum veterum sanctissimorum hominum exempla 4, 16; *conf.* antiqui.
 vetustas 27, 24.
 videre dicitur (sol locum zodiaci) 14, 21. 15, 1.
 vigilia prima, secunda *cel.* 51, 3.
 visiones tetragoni et trigoni 15, 6.
 visus inefficax 15, 15.
 vitae finis legitimus 28, 12, *conf.* 25, 11 ss.
 vocitare 8, 25. 24, 23. 26, 19. 37, 12. 49, 10, *praeterea admodum usitatum est* vocare.
 votum ostentandi 4, 12; a votis auspicia sumere 4, 28.
 vox. voces quae in musica *κύμῳνοι* vocantur 16, 15;

vocum concentus 17, 9; vox
gravior, acutior 16, 24; in-
ter infimam summamque vo-
cem 16, 27; voces simplices
et utcumque emissae 16, 25;
promisce iunctae 17, 3, nec
sub oculos nec sub tactum
cadentes 17, 20. — vocem
(humanam) crassiorem et
inaequabilem fieri 26, 7.
ex Vulcani semine exortus
9, 5.
vulturis (*ablat.*) 36, 14.
vultus matris repraesentare
11, 19.

XENOCRATES 7, 4; X. Pla-
tonicus veteris academiae
princeps *quem ad annum vi-*
xerit 28, 16.

Xenophanes Colophonius 28,
21.

XENOPHON Socraticus 3, 18.

ZENON Citieus 8, 18. 31, 7.

zodio (*ablat.*) 14, 23. 15, 12,
16, zodia 14, 18.

zodiaci 14, 12, zodiacon 14, 1,
in zodiaco orbe 47, 7.

INDEX IN FRAGMENTUM.

- Acronychos** 59, 11.
acutus angulus 61, 14. 62, 5.
aequilateratum (triangulum) 62, 1*.
aequilaterum triangulum 62, 1, (tetragonum) 62, 12.
aequinotialis circulus 56, 12, 17, 23. 57, 6; **aequinotialia (signa)** 57, 18.
aequinotium vernum, autumnale 56, 13.
aer 55, 15, 19. 60, 10 s.
aether 55, 17, 18. 58, 3.
Aethiopia 56, 19.
Aleman 63, 15.
amblygonium (triangulum) 62, 4.
amphibrachys 67, 12. 72, 8.
amphimacrus 67, 19.
Anacreontius 71, 11.
anapaestus 67, 11. 68, 18, 21. 69, 7 ss. 72, 9, **Aristophan-ius** 70, 11. 73, 18, **octona-rius** 70, 14, **Aristobolius** 70, 17.
angelicus 71, 9. 73, 22.
angulus 61, 6 ss. 62, 4 ss.
antichthones 56, 23. 57, 2*.
antipodes 57, 1.
antiscope 57, 2*. *prae f. VIII.*
antistoechoe 57, 2*.
Apollo 66, 2, 6.
aqua 55, 6, 15, 19. 60, 9, 10.
aquarius (signum) 60, 5.
aquilonius circulus 56, 6.
Archebolios 71, 17*.
Archilochius 71, 17*.
Archilochus 63, 11, 13.
aries (signum) 56, 13. 57, 13, 17, 18. 60, 4.
Aristobolius 70, 17. 71, 17.
Aristodolios 71, 17*.
Aristophan-ius anapaestus 70, 11. 73, 18.
Aristoxenus (musicus) 63, 21. 64, 18.
aspiciunt inter se stellae 59, 15, 21, 28.
(Artius) 69, 3, 5.
augescere 58, 30.
australis circulus 56, 6, **tropicus** 57, 5.
bacchius 67, 16. 72, 15.
biforme (signum) 57, 16, 19. 59, 25.
bisyllabi (pedes) 66, 23.
brachysyllabus 67, 13, 21. 68, 19, 22. 71, 4 ss.
brumalis tropicus 57, 5.
caelum 56, 4 ss. 58, 1. 59, 1. 60, 10.
Callinus 63, 11.

- calor genitalis 59, 4.
 cancer (signum) 56, 11. 57, 19.
     60, 2.
 cantus 63, 22 ss. 64, 9, 20.
 capricornus (signum) 56; 10.
     57, 18. 60, 4.
 carmen 63, 16. 64, 13, 19. 65,
     5 ss.
 cathetos 61, 12.
 (CATULLUS) 68, 25. 71, 7, 21.
 centron 59, 17. 61, 18, 20.
 Chloris 64, 7*.
 chorda 66, 1.
 chorius 67, 3, 7. 69, 7, 12. 71,
     4 ss., catalecticis tetrame-
     tros 63, 12.
 χρῶμα 65, 5.
 CHRYSIPPUS 55, 17.
 Chrysothemis 66, 7.
 circuitus 70, 20. 71, 1.
 circulus 61, 17 ss. 62, 19; cir-
     culi in caelo 56, 5 ss., in
     terra 56, 15 ss.; circulum
     suum transit (luna) 58, 10.
 cithara 66, 2.
 CLEANTHES 55, 16.
 commata 63, 14.
 creticus 67, 19. 69, 20. 71, 4,
     8, 22. 72, 11.
 crusmata 64, 13.
 crusmatica 61, 13.
 dactylicus (hexameter) 68, 6.
 dactylus 67, 9. 68, 3, 18. 69,
     7 ss. 72, 6.
 defectio solis 58, 9.
 deficere (videtur luna) 58, 8.
 delitescere 59, 13.
 diametron (circuli) 61, 19.
 diametron (signum) 59, 19.
 diapason 66, 15.
 diapente 66, 15.
 diatessaron 66, 14.
 διάτρος 65, 5.
 diesis 66, 13.
 diezeugmenu adiectione 66,
     10; trite, paranete diezeug-
     menon 65, 20.
 digerere figuras 60, 18.
 domus stellarum 60, 1 ss.
 Dorius 65, 6, 9.
 duodecasyllabus spondiazon
     72, 4.
 duodenarius paeon 70, 10.
 eicere rectam lineam 62, 18;
     eiectae lineae 63, 2.
 elegiarii 63, 11.
 elementa 55, 2, 15. 56, 2; ele-
     menta *metrica* 64, 21. 66,
     20 s.
 eminentiae terrarum 56, 20.
 emittere (lineam) 61, 20*.
 (ENNIUS) 68, 10. 70, 3. 72, 5.
 epipedos summitas 61, 3.
 epodi 63, 14.
 errantes stellae 57, 20*.
 Euenus 63, 11.
 euthygrammoe formae 61, 21.
 facit ortum (stella) 59, 7, sta-
     tionem 59, 12.
 faventes stellae 59, 28.
 figura 60, 18. 61, 15 ss.
 fila nervorum 66, 3.
 finire, *i. e. definire*, 64, 18.
 fixae stellae 57, 20, 22.
 flammatur luna de sole 58, 5.
 formae 60, 21. 61, 21. 62, 6.
 Gedrosia 56, 19*.
 gemini (signum) 60, 3.
 genitalis calor 59, 4.
 geometrae 62, 16.
 geometrica 60, 17 s.
 geometrica ratio 60, 15.
 gressio 69, 6.
 ἁρμονία 65, 5, harmonia 64, 14.
 harmonica 64, 12.
 hebes angulus 61, 13. 62, 5.
 hemicyclium 61, 21.

- heroicus 72, 17. 73, 1, 8, 22,
 23 (*conf. hexameter*), spon-
 diazon 72, 19.
 Hesiodus 63, 10.
 heteromeces 62, 8.
 hexagonon (signum) 59, 21.
 hexameter heroicus 68, 2. 71,
 9, 22.
 Homerus 63, 10.
 (HORATIUS) 70, 7. 73, 11.
 Hymenaeus 64, 7*.
 hypate hypaton 65, 16, hypate
 meson 65, 18.
 Hypate (Musa) 65, 15.
 hyperbolaeos 66, 11; trite hy-
 perbolaeon 65, 22.
 Hyperides (musicus) 63, 20.
 hypermixolydius 65, 11.
 hypodorius 65, 7.
 hypolydius 65, 8.
 hypophrygius 65, 7.

 iambicos trimetros 68, 23.
 iambus 67, 2, 7. 69, 2 ss., octo-
 narius 69, 20, septenarius
 69, 26.
 Idmonia 64, 5*.
 Idomena 64, 5.
 ignescere 58, 3.
 ignis 55, 15. 58, 25.
 INCERTORUM PONTARUM versus
 69, 18, 18, 22, 25. 70, 5, 12,
 15, 18, 28. 71, 3, 12, 16. 72,
 2, 10, 12, 14, 20. 73, 7.
 inmittere lineam 68, 1.
 intendere citharam 66, 2.
 intentiones (organi) 65, 13.
 Ionicus 73, 10, a maiore 70, 4,
 a minore 70, 6, septenarius
 70, 2.
 Iovis stella 58, 15. 60, 4, 6.
 Ismarica nympa 64, 5.
 isosceles (triangulum) 62, 2.

 leo (signum) 60, 2.
 libra (signum) 56, 13. 57, 13.
 60, 8.

 lichanos hypaton 65, 17, me-
 son 65, 18.
 linea 60, 22 ss.
 (LUCANUS) 72, 25.
 (LUCRETIVS) 68, 5.
 luna 58, 5, 24. 59, 3. 60, 2, 5.
 Lycorae 66, 6.
 Lydius 65, 6, 10.

 Martis stella 58, 17. 60, 3, 6.
 materia 55, 3, 4.
 matutina statio 59, 8.
 medium, *i. e. centron*, 62, 18.
 melice poetice 63, 16.
 Mercuri stella 58, 21 s. 60, 2, 6.
 Mese (Musa) 65, 15.
 metra 66, 17 ss.
 metrica 63, 9.
 Mimnermus 63, 11.
 mixolydii 65, 11.
 modulatio 65, 3 ss.
 modus (*in musica et metrica*)
 63, 19. 64, 11 ss. 65, 4. 66,
 8, 13, 21.
 molossus 67, 15, 21. 72, 16.
 motus 64, 20.
 multilaterum 61, 23.
 mundus 55, 8, 11. 58, 1. 60, 14.
 Musae 65, 14.
 musica 63, 6 ss. 64, 10 ss.
 musici cantus 64, 9.
 musici 63, 20.
 Musius 64, 6.

 natales 57, 14.
 natura provida (stoicorum)
 55, 9.
 naturalis institutio 55, 1.
 nete synemmenon 65, 19.
 Nete (Musa) 65, 15.
 NICOGRATES 64, 5.
 NICOSTRATUS 64, 5*.
 normalis 61, 12.
 nota 60, 22 s.
 numeri 60, 16, 19. — numeri
 (*in metrica*) 63, 15, 17, 19, 23.
 66, 17 ss. 68, 1 ss.

Occasus (stellarum) 59, 7.
 octonarius iambus 69, 20, anapaestus 70, 14.
 organica 64, 12, 14.
 organum 65, 13.
 Orpheus 64, 4.
 orthogonium (triangulum) 62, 3.
 ortus (stellarum) 59, 6 s.
 oxygonium (triangulum) 62, 5.
 paeon duodenarius 70, 22, denarius (?) 71, 2.
 palinbacchius 67, 18. 71, 8. 72, 13.
 paralleloe lineae 62, 13, circuli 56, 7.
 paramese 65, 20. 66, 11.
 Paramese nympa 66, 7.
 paranete diezeugmenon 65, 20.
 Parnasia nympa 66, 7*.
 parypate hypaton 65, 17, meson 65, 18.
 pedes 66, 19 ss.
 pentameter elegiacus 68, 16. (72, 24). 73, 1.
 Periclymenus 64, 7.
 Perimedes 64, 8*.
 pertransit 58, 13.
 Phalaecius 71, 6. 73, 6.
 Phrygius 65, 6, 10.
 Phyllis 63, 20.
 Pindarus 63, 18.
 Pisander 63, 10.
 piscis (signum) 60, 4.
 planities 61, 6. 62, 13.
 poetica 64, 1; poetice melice 63, 16.
 polon anaphora 57, 11*.
 Polyidos 63, 20.
 postmeridiana statio 59, 12.
 postulata geometrarum 62, 15 ss.
 Priapeum 71, 20. 73, 23.
 principia 55, 2, 6, 13.
 proslambanomenos 65, 16.

CENSORINUS.

pyrrichius 67, 1, 5. 69, 2. 70, 8 ss. 72, 2.

quadratum 62, 6.
 quadratus (versus) 69, 16.
 quadrilaterae formae 62, 6.

rarescere 55, 4.
 reccidere 55, 13. 70, 5.
 rectus angulus 61, 11, 12. 62, 4, 8 ss.

repugnantes stellae 59, 29.
 rhombos 62, 9.
 rhythmica 64, 12.
 rhythmus 64, 3 ss.
 rubrum mare 56, 20.
 Rhythmonius 64, 4, 6.

sagittarius (signum) 60, 4.
 Saturni stella 58, 11. 60, 4, 6.
 Saturnius numerus 71, 15.
 scalenon (triangulum) 62, 2.
 scorpio (signum) 60, 4.
 scutula 62, 9, 10.
 semitonium 66, 13.
 senarius (versus) 68, 23.
 septenarius (iambus) 69, 24, Ionicus 70, 2.

signa (zodiaci) 57, 9 ss. 58, 15 ss. 59, 9 ss. — signum (in geometria) 61, 7. 62, 17.
 signifer circulus 57, 8; signifer 57, 4, 12. 58, 4 ss.

Simonides 63, 12.
 sol 55, 16. 58, 5, 8, 21, 26. 59, 3, 7 ss. 60, 2, 6.
 solidum (signum) 57, 16, 19. 59, 26.

solistitiales circuli 56, 9, 22. 57, 6; solistititalia (signa) 57, 18.

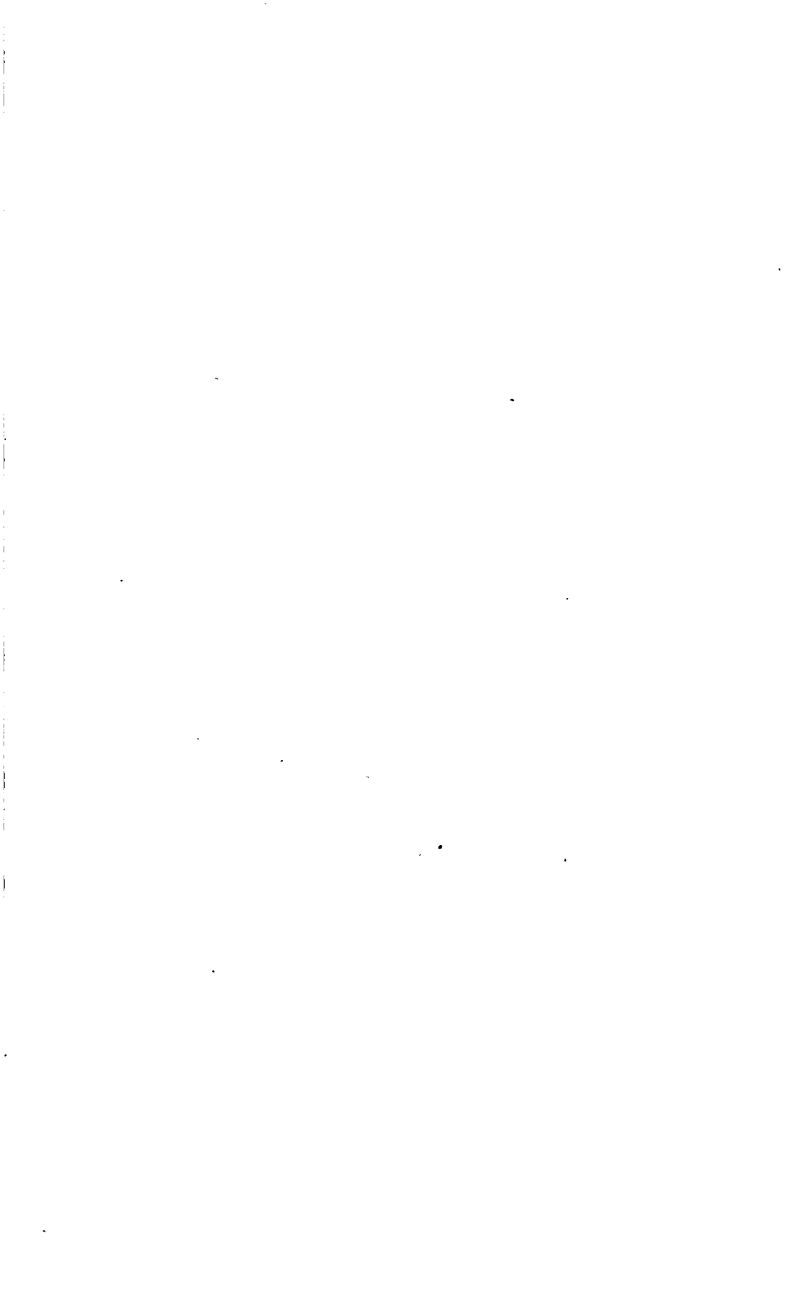
solistitium hibernum 56, 10, aestivum 56, 11.

soni 65, 16.

speculum 58, 27.

- spondiazon 72, 16, duodecasyllabus 72, 4; heroicus 72, 19.
 spondius 67, 3, 5. 68, 3 ss.
 statio matutina (stellae) 59, 8, postmeridiana 59, 12.
 stellae 57, 20 ss.
 stoici 55, 3, 7.
 summitas 61, 1, 2, 4.
 syllaba 64, 21. 66, 20 ss.
 synemmenos 66, 8; trite, nete synemmenon 65, 19.
 taurus (signum) 60, 3.
 Telesilla Argiva 63, 16.
 tempora 64, 19, 20. 66, 21, 23. 68, 12 ss.
 tenor 55, 3.
 Terpander 63, 10*. 66, 9.
 terra 55, 15, 20. 60, 8 ss.
 tetragonum 61, 22.
 tetragonum (signum) 59, 17.
 tetrametros choriacus 69, 16.
 THALES Milesius 55, 5.
 (TIBULLUS) 68, 17. 73, 3.
 Timotheus 63, 20. 66, 11.
 Tiresias 64, 7.
 tonos 66, 14.
 trapezia 62, 12.
 triangulum 62, 1 ss.
 tribrachys 69, 7.
 trigonum trilaterum 61, 22.
 trigonum (signum) 59, 16.
 trilaterum 61, 22.
 trimetrus 72, 18, 24, comicus 69, 10, Hipponactius 69, 11, iambicus 63, 12. 68, 23, tragicus 69, 2.
 trisyllabi (pedes) 66, 24.
 trite synemmenon 65, 19, diezeugmenon 65, 20, hyperbolaeon 65, 21.
 trochaeus 68, 4, 6.
 tropici circuli 56, 8, 21; tropicus australis brumalisque 57, 5; tropicum (signum) 57, 15, 17, 19. 59, 23.
 vagantes stellae 57, 20*. 59, 1.
 Veneris stella 58, 21, 23. 60, 3, 6.
 (VERGILIUS) 68, 8. 71, 10. 72, 7. 73, 15, 19.
 versus 64, 15.
 vigescere 59, 4.
 virgo (signum) 60, 3.
 vocalia intervalla 64, 17, tempora 64, 18.
 zonae 56, 15.

THE BORROWER WILL BE CHARGED
THE COST OF OVERDUE NOTIFICATION
IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO
THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST
DATE STAMPED BELOW.

BOOK-DUPLICATE
6852125
NOV 1980
CALLED
JUL 01 1980

Lc 32.40
Censorini De die natali liber,
Widener Library 001368575

3 2044 085 189 330